

การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

พระวงศสถิตย์ วิสุภี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา 2549

การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

พระวงศสถิตย์ วิสุภี

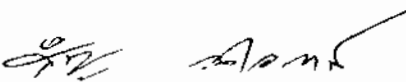
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปีการศึกษา 2549

ISBN 974-283-150-5

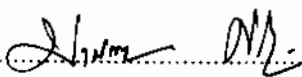
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

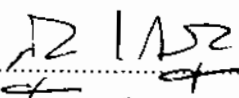
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อนุมัติวิทยานิพนธ์เรื่องการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี เสนอโดย พระวงศศถิตย์ วิสุภี เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนา

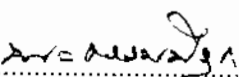

.....รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ พงษ์โอภาส)
วันที่ 10 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2549

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เหมือนนิล)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานิตา ศรีสาคร)

.....กรรมการ
(ดร. สุพจน์ เกิดสุวรรณ)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
พระธรรมปิฎก (ชาลิต อภิวฑฒโน)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียน วัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานิตา ศรีสาคร ดร. สุพจน์ เกิดสุวรรณ
ชื่อนักศึกษา	พระวงศสถิตย์ วิสุภี
สาขา	ยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปีการศึกษา	2549

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี โดยเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เชื่อมั่นว่าผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ ถ้าได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้น จึงเป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างสำคัญจากทุกฝ่ายในทุกขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา เริ่มตั้งแต่การศึกษารูปแบบปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนา การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา การกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาและปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมกันเรียนรู้การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนตามความเหมาะสม

จากการวิจัยพบว่าปัญหาที่สำคัญ คือ ครูผู้สอนโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ได้ดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับน้อย ซึ่งมีสาเหตุมาจากขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน และขาดทักษะในการผลิตสื่อการเรียนการสอน จึงใช้กระบวนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจและฝึกทักษะในการผลิตสื่อการเรียนการสอนแก่ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนา ซึ่งผลการพัฒนาทำให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อเพิ่มขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ส่งผลให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ผลิตสื่อการเรียนการสอน และสามารถนำสื่อไปหาประสิทธิภาพได้อย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ และทำให้วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

Thesis Title	The Development of Creating Instructional Media on the Study of Buddhism, Watsawang-arom School, Donthong Subdistrict, Nongdon District, Saraburi Province
Thesis Advisors	Asst. Prof. Manita Srisakorn Dr. Supot Kerdsuwan
Name	Wongsatit Wisupee
Concentration	Development Strategy
Academic Year	2006

ABSTRACT

The purpose of this research aimed to develop the creation of instructional media on the study of Buddhism, Watsawang-arom School, Donthong Subdistrict, Nongdon District, Saraburi Province. It was a learning process development based on the belief that the essential participants for development and others involved would have adequate capacity to develop creativity in instructional media on the study of Buddhism if they were trained appropriately. Thus, this research and development was done by using participatory action research emphasizing participation by all stakeholders in every step of the research procedure which started with studying the present condition, problems, and development needs, then working out the development approaches and methods. The success key performance indicators set in developing and conducting activities for development were able to provide all stakeholders with learning opportunities by participation in every step of the activities as appropriate using the process in creating an instructional media.

The findings were as follows:

the main problem was that the teachers of Watsawang-arom School had created instructional media on the study of Buddhism at a low level which was caused by a lack of knowledge, understanding about instructional media and principles and skills in creating the instructional media. For these reasons, an operational training process to impart knowledge, understanding and skills training in creating instructional media to teachers teaching the study of Buddhism was used as an important strategy for development. The development resulted in increasing knowledge, understanding on instructional media and the principle of creativity for teachers teaching the study of Buddhism including a positive attitude toward the development in creating instructional

media on this subject. This caused the teachers to create instructional media with efficiency in quality according to the criteria set and also making the study of Buddhism more interesting.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนของตน คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ และความเอาใจใส่ให้ความสำคัญในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ นายประเชษฐ แสงประจวบ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์และครูอาจารย์ทุกคน ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 และวัดพระพุทธรบาทราชวรมหาวิหารที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในครั้งนี้ โดยให้การตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ข้อมูลในการวิจัยตามความเป็นจริง โดยเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ แสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์เป็นอย่างดีขอประกาศอนุโมทนา ณ โอกาสนี้

ขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานิดา ศรีสาคร ดร.สุพจน์ เกิดสุวรรณและผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เหมือนนิล ประธานกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์และผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร. กาสัก เตชะขันหมาก ประธานสาขาพุทธศาสตร์การพัฒนา ตลอดจนทั้งคณาจารย์เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีทุกท่านที่ให้ความรู้และอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานทุกอย่าง ขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นพุทธศาสตร์การพัฒนา รุ่น 2 (ศูนย์สิงห์บุรี) ที่คอยเป็นกำลังใจและให้คำปรึกษาเสมอมา นอกจากนี้ขอบคุณคุณกิมเขี่ยม รัตนสุวรรณ คุณประจวบ จันทร์ดา คุณบุญยัง จีบแก้ว และคุณนพดล ชูรี ที่คอยอนุเคราะห์ให้ความสะดวกยานพาหนะในการเดินทางไปศึกษาที่มหาวิทยาลัย

กราบขอบพระคุณพระธรรมปิฎก (ชวลิต อภิวฑฺฒโน) เจ้าอาวาสวัดพระพุทธรบาทราชวรมหาวิหาร เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี ผู้ก่อปรด้วยพรหมวิหารธรรมหวังความเจริญของพระพุทธศาสนาสืบไป โดยเมตตาให้ทุนการศึกษาและออกค่าใช้จ่ายการทำวิจัยและพัฒนาแก่ผู้วิจัยในครั้งนี้ พระอาจารย์สมุห์สาโรจน์ ชีรภทฺโท (จیبแก้ว) เจ้าอาวาสวัดกองทอง พระเกษสยาม ฌมมทินโน (บุญยงค์) และผู้ที่ไม่ได้เอ่ยนามทุกคน ที่คอยอนุเคราะห์ช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์อันจะเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอมอบถวายเป็นเครื่องสักการบูชาคุณของบูรพาจารย์วัดกองทองทุกรูป บูชาคุณพระอุปัชฌาย์อาจารย์ (พระครูโพธิสารคุณ และพระครูโสภณปัญญามรณ) อาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ ขอมอบคุณงามความดีแต่บุพการี นายทองเดือน นางเรืองตระกูล วิสุภี ผู้ให้กำเนิดและเครือญาติ ตลอดถึงชาวบ้านกองทอง และชาวบ้านในตำบลดอนทองทุกคนที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ด้วยดีตลอดเวลา

พระวงศสถิตย วิสุภี (ฌมมทินโน)

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
บริบทชุมชนโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์.....	8
สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	10
แบบเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	13
สื่อการเรียนการสอน.....	15
ความหมายของสื่อการเรียนการสอน.....	15
ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน.....	16
ประเภทของสื่อการเรียนการสอน.....	18
หลักการเลือกสื่อและลักษณะสื่อการเรียนการสอนที่ดี.....	23
ปัญหาการผลิตสื่อการเรียนการสอน.....	24
การผลิตสื่อการเรียนการสอน.....	26
การวางแผนการผลิตสื่อ.....	26
การดำเนินการผลิตสื่อ.....	28
การหาประสิทธิภาพสื่อ.....	31
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	35
ปรัชญาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	36
ความหมายของการมีส่วนร่วม.....	37
รูปแบบการมีส่วนร่วม.....	38
เทคนิคการเข้าสู่ชุมชน.....	38
ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	41
วิธีการวิจัย.....	42

บทที่ 3 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียน การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี.....	45
คำถามการวิจัย.....	45
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	45
วิธีดำเนินการวิจัย.....	46
กรอบการวิจัย.....	47
ประชากร.....	46
วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
สภาพปัจจุบันของการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์.....	53
การวางแผนการผลิตสื่อ.....	54
การดำเนินการผลิตสื่อ.....	56
การหาประสิทธิภาพสื่อ.....	61
ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน.....	64
บทที่ 4 แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการผลิตสื่อ การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทองอำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี.....	72
คำถามการวิจัย.....	72
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	72
วิธีดำเนินการวิจัย.....	73
กรอบการวิจัย.....	73
ประชากร.....	73
วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	73
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล.....	76
แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา การผลิตสื่อการเรียนการสอน.....	77

	หน้า
บทที่ 5 การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี.....	
คำถามการวิจัย.....	83
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	83
วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา.....	83
กรอบการวิจัย.....	84
ประชากร.....	84
วิธีการวิจัยและพัฒนา.....	84
เครื่องมือและการรวบรวมข้อมูล.....	86
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
เกณฑ์การแปลความผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....	88
ผลการวิจัยและพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน.....	91
บทที่ 6 สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	100
สรุปผลการวิจัย.....	100
อภิปรายผลการวิจัย.....	102
ข้อเสนอแนะ.....	106
บรรณานุกรม.....	108
ภาคผนวก.....	112
ภาคผนวก ก.....	113
ภาคผนวก ข.....	129
ภาคผนวก ค.....	133
ภาคผนวก ง.....	155
ภาคผนวก จ.....	175
ภาคผนวก ฉ.....	191
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์.....	202

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 1	อัตรากำลังครู และพระนิสิตโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์.....	10
ตาราง 2	มาตรฐานที่ 1 แบ่งตามช่วงชั้น.....	11
ตาราง 3	มาตรฐานที่ 2 แบ่งตามช่วงชั้น.....	12
ตาราง 4	มาตรฐานที่ 3 แบ่งตามช่วงชั้น.....	12
ตาราง 5	สื่อการเรียนการสอนที่สมควรผลิตขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา.....	30
ตาราง 6	ข้อมูลส่วนตัวจำนวนและร้อยละของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา.....	53
ตาราง 7	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการวางแผนการผลิตสื่อ การ เรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....	54
ตาราง 8	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการดำเนินการผลิตสื่อ การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....	57
ตาราง 9	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเภทของสื่อการเรียน การสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่ครูผู้สอนนำสื่อมาใช้.....	59
ตาราง 10	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการหาประสิทธิภาพสื่อการ เรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....	62
ตาราง 11	สรุปประเด็นที่ได้ดำเนินการปฏิบัติน้อยและน้อยที่สุด.....	64
ตาราง 12	ความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา.....	70
ตาราง 13	แนวทาง และวิธีการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน วิชา พระพุทธศาสนา.....	79
ตาราง 14	ดัชนีชี้วัดและเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียน การสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....	81
ตาราง 15	ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและ หลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนก่อนและหลังการเข้ารับฝึกอบรม.....	91
ตาราง 16	การเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจเรื่องการเรียนการสอนและ หลักการผลิตการเรียนการสอนครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนและ หลังการฝึกอบรม.....	94
ตาราง 17	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพของแผนการ จัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา.....	95

	หน้า	
ตาราง 18	ค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพของการผลิตสื่อ การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา.....	96
ตาราง 19	ค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับเจตคติของครูผู้สอนวิชา พระพุทธศาสนาที่เข้ารับการฝึกอบรม.....	97
ตาราง 20	ประสิทธิภาพสื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา โดยการทดลองแบบเดี่ยว.....	98
ตาราง 21	ประสิทธิภาพสื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา โดยการทดลองแบบกลุ่มเล็ก.....	98
ตาราง 22	ประสิทธิภาพสื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา โดยการทดลองแบบกลุ่มใหญ่ทั้งห้องเรียน.....	99

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพ 1	การสัมภาษณ์ผู้บริหาร นักเรียนการวิจัยในระยะที่ 1 วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2548 เวลา 08.40 - 11.00 น. จำนวน 8 คน.....	192
ภาพ 2	การสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียนโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ การวิจัยในระยะที่ 1 วันที่ 7 และ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2548 เวลา 08.40 - 11.00 น. จำนวน 15 คน	193
ภาพ 3	การประชุมประชาพิจารณ์เพื่อหาแนวทางและวิธีการในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.00 - 16.00 น.	194
ภาพ 4	การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำรายละเอียดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ วันที่ 26 มกราคม 2549 เวลา 08.00 -16.00 น.	195
ภาพ 5	การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.00 - 16.00 น.	197
ภาพ 6	สื่อประสมที่ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอนขึ้น.....	198
ภาพ 7	การเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา ณ วัดทอง วันที่ 13 มกราคม 2549 เวลา 07.00 - 10.30 น.	199
ภาพ 8	การนำสื่อการเรียนการสอนไปทดลองสอนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอน วันที่ 1 - 2 กุมภาพันธ์ 2549 เวลา 08.30 -10.30 น. และ 12.30 - 14.30 น.	200
ภาพ 9	การนำสื่อการเรียนการสอนไปหาประสิทธิภาพที่โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ วันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.30 - 10.30 น.	201

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนไทยที่จะต้องศึกษาและเรียนรู้หลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนา เพราะศาสนาพุทธมีบทบาทสำคัญทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของคนไทยผูกพันประสานกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแนบแน่นกับพระพุทธศาสนา ความเชื่อถือและหลักประพฤติปฏิบัติในพระพุทธศาสนาซึมแทรกผสมผสานอยู่ในความคิดจิตใจ และกิจกรรมแทบทุกด้านของชีวิตคนไทยตลอดเวลายาวนาน โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของสังคมไทย เป็นแหล่งคำสั่งสอนอบรมบ่มนิสัยกลมกลืนจิตใจของคนไทย และอำนวยความสะดวกแก่คนไทยในชุมชนทุกแห่งให้มีความสุขเสมอมา ทั้งนี้เพื่อเป็นการเน้นย้ำความสำคัญและเสริมคุณค่าทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่กล่าวถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติว่า “พระพุทธศาสนากับคนไทยมีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งในทางประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย” (กรมวิชาการ, 2532, หน้า 1) นอกจากนี้วิถีชีวิตของคนไทยยังเป็นไปตามหลักการแห่งคำสอนของพระพุทธศาสนา คือละเว้นความชั่ว ประพฤติแต่ความดีและชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ ถ้าปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้ว การดำเนินชีวิตของคนไทยก็จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างผาสุก (คุณ โทษณ์, 2545, หน้า 41)

จากความสำคัญของพระพุทธศาสนาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงบรรจุสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาไว้ในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวถึงการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ในมาตรา 27 ว่า “ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทยความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ” (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 1) จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจึงปรากฏสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 5 สาระ และเรื่องของศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม จัดเป็นสาระที่ 1 และเป็นสาระหลักที่นักเรียนต้องเรียนทุกช่วงชั้น (ป. 1 - ม. 6) ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 7 เรื่อง (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 313) ดังนี้

1. ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา - พุทธประวัติ
2. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา - พุทธศาสนสุภาษิต - พระไตรปิฎก - เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก - พุทธสาวก - พุทธสาวิกา
3. ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา - ชาดก
4. หน้าที่ชาวพุทธ - มารยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ - ชาวพุทธตัวอย่าง
5. การบริหารจัดการและเจริญปัญญา
6. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา - ศาสนพิธี
7. สัมมนาพระพุทธศาสนา (มีเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา จะเพิ่มเติมเรื่องที่จะเรียนอีก 1 เรื่อง คือ "สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา")

เมื่อพิจารณาขอบข่ายเนื้อหาของสาระหลัก คือ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม และกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนจะต้องนำมาผสมผสานหรือบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อทำการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้เกิดประสิทธิภาพนั้น นอกจากผู้สอนจะมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาดีแล้วยังต้องมีทักษะในการสอนที่ดี ดังนั้น การสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา จริยธรรมหรือศีลธรรมในโรงเรียนจึงเป็นการสอนที่ยาก เพราะการสอนวิชาเหล่านี้ นักจิตวิทยาการศึกษาถือว่าเป็นการสอนที่เกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องนามธรรมเป็นการยากที่จะสอนให้นักเรียนเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาจึงเกิดปัญหาในปัจจุบันนี้ ดังที่วัชร กากแก้ว (2545, หน้า 32) ได้สรุปความเห็นของพระมหาณรงค์ จิตตโสภโณ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไม่ได้ผลเท่าที่ควรนั้นเป็นเพราะ

1. ครูผู้สอนไม่ซาบซึ้งธรรมะพอ ทำให้วิธีสอนน่าเบื่อ ครูบางคนไม่เป็นแบบอย่างที่ดีจึงทำให้เด็กขาดศรัทธาในตัวครูผู้สอน
2. คำาเรียน ใช้ภาษาไม่ร่วมสมัยกับนักเรียน ไม่เข้าใจให้อ่าน บางเรื่องเด็กคิดว่าเรียนซ้ำซ้อนแม้เนื้อหาจะเพิ่มก็ตาม และไม่มีภาระหนักหรือให้เด็กเห็นคุณค่าว่าเรียนแล้วจะได้อะไรนอกจากอ่านเพื่อรู้ไว้สอบเพื่อได้คะแนนเท่านั้น
3. วิธีสอน ขาดการปฏิบัติได้แต่ท่องจำ ทำให้ศีลธรรมไม่เข้าสู่จิตใจ มุ่งการท่องจำให้ได้คะแนนเรื่องที่จะสอนบางเรื่องเป็นเรื่องที่ไกลตัว มุ่งการสอนที่เน้นไปทางนามธรรม ขาดการใช้สื่อการเรียนการสอนประกอบในการสอน จึงทำให้นักเรียนไม่เข้าใจบทเรียนและไม่เห็นคุณค่าว่าเรียนแล้วจะได้อะไร จึงไม่สนใจเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้งการสอนไม่เข้ากับภาวะปัจจุบัน ขาดการเปรียบเทียบให้เกิดความกระจ่าง เป็นต้น

ปัจจุบันสื่อการเรียนการสอนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากผู้สอนไปยังผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม และเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนชัดเจนยิ่งขึ้น

ดังนั้น สื่อการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญ และมีคุณค่าในกระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของกิดานันท์ มลิทอง (2543, หน้า 89) ว่า "สื่อการสอนนับว่าเป็นสิ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการเรียนการสอนนับแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจความหมายของเนื้อหาบทเรียนได้ตรงกับความต้องการของผู้สอน" การจัดการกระบวนการเรียนรู้พระพุทธศาสนา สื่อการเรียนการสอนจึงมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้ใน 3 องค์ประกอบสำคัญดังนี้ คือ เนื้อหาสาระ ทักษะกระบวนการฝึกปฏิบัติทั้งกาย วาจา ใจและคุณลักษณะ ทศนคติ ค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 20)

โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านกองทอง ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก มีนักเรียนในปีการศึกษา 2548 จำนวน 121 คน เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นระดับชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูสอนทั้งโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 10 คน ในจำนวนนั้นมีครูสอนที่เป็นฆราวาสที่สอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 5 คน และพระนิสิตปฏิบัติงานอีก จำนวน 2 รูป ซึ่งเดินทางมาปฏิบัติศาสนกิจตามคำสั่งของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และปฏิบัติงานในนามวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ในแต่ละช่วงชั้นเรียนวิชาพระพุทธศาสนา 2 คาบ ต่อสัปดาห์และตลอดทั้งปีการศึกษา โดยครูผู้สอนทั้งฆราวาสและพระนิสิตแบ่งกันสอนคนละ 1 คาบ การจัดการเรียนการสอนประสบปัญหามาก เพราะยังคงใช้วิธีการสอนแบบเก่าๆ นั่นคือครูยืนบรรยายหน้าชั้น นักเรียนเป็นผู้รับฟังแล้วจินตนาการตาม นักเรียนเข้าใจบ้างไม่เข้าใจบ้าง เพราะการสอนเน้นการท่องจำเป็นหลัก ยิ่งวิชาพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องนามธรรมเสียส่วนใหญ่ ทำให้นักเรียนไม่เข้าใจ เพราะว่าการเรียนเรื่องนามธรรมด้วยการเล่าบอกต่อๆ กันมา จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาที่ออกมาไม่น่าพอใจเท่าที่ควร

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ครูผู้สอนมีการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนน้อยมาก จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่ามีปัญหาเรื่องสื่อและการผลิตสื่อการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ห่างไกลจากตัวอำเภอหนองโดน งบประมาณจากทางราชการมีไม่พอเพียง โรงเรียนไม่มีศักยภาพในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีการผลิตสื่อ น้อยมาก เหตุผลเพราะครูไม่มีเทคนิคและวิธีการในการผลิตสื่อที่ดี ขาดแรงจูงใจในการผลิตสื่อการสอน และไม่มีเวลาเพียงพอในการผลิตสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของชัยยงค์ พรมวงศ์และคณะ (2544, หน้า 18) กล่าวไว้ว่า ปัญหาที่พบในปัจจุบันที่ครูผู้สอนไม่มีการผลิตสื่อ เนื่องจาก "ครูผู้สอนไม่มีเวลาพอที่จะผลิตสื่อ งบประมาณก็มีไม่เพียงพอ ครูผู้สอนไม่มีความรู้ในด้านการผลิตสื่อ

และที่สำคัญไม่มีแรงจูงใจขาดความกระตือรือร้นที่จะสร้างหรือเสาะแสวงหาสื่อการเรียนการสอน" โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ซึ่งได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา (2547, หน้า 37) และได้รับคำแนะนำจากคณะกรรมการประเมินเรื่องสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

สถานศึกษาควรได้รับการจัดหา และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ตามหลักสูตรสถานศึกษาให้เพียงพอ และสอดคล้องกับจุดเน้นของหลักสูตรดังกล่าวให้มากยิ่งขึ้นการระดมทุนเพื่อการจัดหาหรือผลิตสื่อขึ้นเองจากวัสดุราคาเบาจะเป็นทางเลือกที่ปฏิบัติได้ อีกทั้งควรได้มีการวางแผนระยะยาว เพื่อจัดหาสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาให้เพียงพอในทุกระดับช่วงชั้น หรือสาระการเรียนรู้ในโอกาสต่อไป ภายใต้การบริหารแบบมีส่วนร่วมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา

จากคำแนะนำดังกล่าว จึงควรมีการส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยทำตามข้อเสนอแนะของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 63) ที่ว่า "ควรส่งเสริมให้มีการผลิตสื่อการเรียนหรือสื่อการสอน หลักพุทธธรรมที่มีคุณภาพ โดยนิมนต์พระสงฆ์เก่ง ๆ ระดับอริยสงฆ์มาร่วมผลิตสื่อการเรียนการสอนแล้วส่งไปเผยแพร่ทางวิทยุโทรทัศน์ และสื่อชนิดอื่น ๆ อีกส่วนหนึ่งควรผลิตแล้วส่งไปให้ยังสถานศึกษาและวัด"

ปัญหาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาจะลดลงได้นั้น ลักษณะการผลิตสื่อการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตร และตรงตามความต้องการของครูผู้สอนต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ ด้าน คือ เชิญผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และนักเรียนตลอดถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยทุกคนเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกันวางแผนแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน และร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาขึ้น โดยแก้ปัญหาเรื่องงบประมาณ ด้วยการเลือกใช้วัสดุท้องถิ่น วัสดุเหลือใช้ วัสดุราคาถูก วัสดุมาตรฐาน วัสดุที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ มาดัดแปลง ประดิษฐ์เป็นสื่อการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยประหยัดและเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศ กล่าวคือ เป็นการช่วยประหยัดงบประมาณของประเทศ ช่วยชี้แนวทางให้ครูผู้สอนนักเรียนและบุคคลทั่วไปเห็นประโยชน์ และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเรา ช่วยลดค่านิยมในการซื้ออุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนที่มีราคาแพง

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี จึงตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นของปัญหาในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ดังกล่าว จึงต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการผลักดันหรือเป็นแรงขับเคลื่อน โดยอาศัยผู้มีส่วนสำคัญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทุกระดับ ร่วมกันแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา

การผลิตสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้ครูผู้สอนและผู้เรียนได้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน และช่วยส่งเสริมให้มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น จะส่งผลให้ครูกับนักเรียนได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ และเพิ่มทักษะในการผลิตสื่อการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดในกระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

คำถามการวิจัย

จะสามารถพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรีได้อย่างไร ซึ่งประกอบด้วยคำถามย่อย 3 คำถาม ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี เป็นอย่างไร

2. แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี มีอะไรบ้าง

3. จะพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

2. เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

3. เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่

โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านกองทอง ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

2. ขอบเขตประชากร

2.1 ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนา ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี ทั้งครูฆราวาสและพระนิสิต รวมทั้งสิ้น 6 รูป / คน

2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา ได้แก่

2.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน

2.2.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน

2.2.3 วิทยากรกระบวนการ จำนวน 2 คน

2.2.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน จำนวน 7 คน

3. ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 การวางแผนการผลิตสื่อ

3.2 การดำเนินการผลิตสื่อ

3.3 การหาประสิทธิภาพสื่อ

4. ขอบเขตระยะเวลา

1 เมษายน 2548 - 31 ตุลาคม 2549

นิยามศัพท์เฉพาะ

วิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง สารการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

การผลิตสื่อการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่ครูผู้สอนนำวัสดุอุปกรณ์มาออกแบบผลิตสื่อขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้ประกอบในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผนการผลิตสื่อ หมายถึง การวางแผนดำเนินการเลือกและการผลิตสื่อการเรียนการสอนในระดับต้น คือ ขั้นการเลือกสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็นสำหรับการผลิตสื่อการเรียน โดยคำนึงถึงปริมาณ คุณภาพ ค่าใช้จ่าย และเวลาที่ต้องเสียไป

2. การดำเนินการผลิตสื่อ หมายถึง การดำเนินการผลิตสื่อตามที่วางแผนเอาไว้ โดยต้องคำนึงถึงความพร้อมเกี่ยวกับเวลาที่ทำการผลิต บุคลากร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือในการผลิตเมื่อมีความพร้อมจึงดำเนินการผลิต

3. การหาประสิทธิภาพสื่อ หมายถึง การนำสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นมาแล้ว นำมาทดสอบ และทดลองใช้ก่อนที่จะนำไปใช้จริง เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของสื่อที่ผลิต แล้วดำเนินการแก้ไขให้เรียบร้อย

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ครูใหญ่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาในโรงเรียน เพื่อให้งานด้านการบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 2 คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลตอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

พระนิสิต หมายถึง พระนิสิตมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ปฏิบัติศาสนกิจสอนหนังสือวิชาพระพุทธศาสนาที่โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรับรู้ร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาอื่นๆ และนักเรียน ซึ่งการดำเนินงานโครงการเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย ย่อมยังผลประโยชน์ให้แก่สังคมอย่างทั่วถึง และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. การวิจัยและพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาครั้งนี้ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาจะได้เป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรงทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เนื่องจากกิจกรรมพัฒนาที่จัดตามแนวทางที่ร่วมกันแสวงหาไว้ในการวิจัย โดยจะเน้นทั้งการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และฝึกปฏิบัติในการผลิตสื่อการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังนำสื่อที่ผลิตเสร็จแล้วไปทดลองสอนเพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อให้มีประสิทธิภาพ ผลประโยชน์ที่ได้อันสำคัญยิ่ง คือ นักเรียนที่ได้รับการสอนจากครูผู้สอนดังกล่าวจะเป็นผู้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาต่อไป

3. การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้จะเป็นแบบอย่างของการพัฒนาบุคลากรในงานต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะในการพัฒนาครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาหรือวิชาอื่นๆ ซึ่งผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาควรนำไปพิจารณา และนำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละแห่ง เพื่อเป็นการขยายผลการวิจัย รวมทั้งกระบวนการวิจัยและพัฒนาให้แพร่หลายออกไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ดังนี้

1. บริบทชุมชนโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
2. สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
3. สื่อการเรียนการสอน
4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

บริบทชุมชนโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 บ้านกองทอง ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี มีเนื้อที่ของโรงเรียน 1 ไร่ 3 งาน เปิดทำการเรียนการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 24 เมษายน พุทธศักราช 2446 โดยคณะกรรมการหนองโดนได้พิจารณาเห็นว่าท้องที่นี้มีนักเรียนในเกณฑ์บังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาแห่งชาติจำนวนมากสมควรจัดตั้งโรงเรียนขึ้นและตั้งชื่อโรงเรียนนี้ว่า “โรงเรียนประชาบาลตำบลดอนทอง” (วัดสว่างอารมณ์) ต่อมาในปีพุทธศักราช 2492 ทางกรมได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนนี้ใหม่ เพื่อให้ถูกต้องตามระเบียบการเรียกชื่อโรงเรียนพุทธศักราช 2492 โดยให้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์” มาจนทุกวันนี้ เริ่มทำการเรียนการสอนเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พุทธศักราช 2508 หลังจากนั้นโรงเรียนได้เปิดสอนถึงระดับประถมศึกษาตอนปลาย เมื่อปีพุทธศักราช 2512 ทางสภาตำบลดอนทอง ได้อนุมัติเงินสร้างต่อเติมอาคารเรียนให้อีก 1 หลัง รวมเป็น 7 ห้องเรียน

ปัจจุบันโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1 ผู้บริหารสถานศึกษา คือนายประเชิญ แสงประจวบ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน มีครูผู้สอนทั้งหมด 10 คน รวมนักเรียนทั้งโรงเรียน 114 คน ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษามีห้องปฏิบัติการทางภาษา 1 ห้อง มีห้องวิทยาศาสตร์ 1 ห้อง มีเครื่องคอมพิวเตอร์ 7 เครื่อง แบ่งเป็นคอมพิวเตอร์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษา 2 เครื่อง ที่เหลือเป็นคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการเรียนการสอน

1. ข้อมูลนักเรียน

ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ มีสถิติจำนวนนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา 21 คน ระดับประถมศึกษา 93 คน รวมทั้งสิ้น 114 คน อัตราครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1 : 12.4 จำนวนห้องเรียนต่อร้อยละ 100 อัตราการศึกษาต่อ 13 คน คิดเป็นร้อยละ 100

2. ข้อมูลทรัพยากรและงบประมาณ

โรงเรียนมีอาคารทั้งสิ้น จำนวน 4 หลัง แบ่งออกเป็นอาคารเรียน 2 หลัง อาคารประกอบ 2 หลัง ห้องปฏิบัติการ 3 ห้อง สนามกีฬา 1 แห่ง ในปีพุทธศักราช 2548 โรงเรียนได้รับงบประมาณจำนวน 70,000 บาท จากภาครัฐ การใช้จ่ายงบประมาณมีวัตถุประสงค์ เพื่อการจัดการเรียนการสอน การพัฒนางานวิชาการ และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรคิดเป็นร้อยละ 100 ของงบประมาณทั้งหมด

3. ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

จำนวนประชากรที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียน มีจำนวน 4,000 คน จาก 420 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาข้าว นาเหือกและรับจ้าง รายได้โดยเฉลี่ย 5,000 บาทต่อคน/ปี ชุมชนที่อยู่โดยรอบโรงเรียนมีลักษณะ เป็นชุมชนชนบท ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ชุมชนต้องการให้โรงเรียนจัดหางบประมาณในการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนคอมพิวเตอร์ และค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ชุมชนยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่น คือมีความเชี่ยวชาญด้านเกษตรกรรม ไม่มีสถานประกอบการในชุมชน แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ การทำน้ำปลา การทำพวงหรีด สวนพรรณไม้ น้ำ สวนกล้วยไม้ มีบ่อปลาช่อน นาข้าว นาเหือก ซึ่งได้รับความร่วมมือจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนอยู่ในระดับดี

4. อัตรากำลังครูและพระนิสิต โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี มีดังนี้

ตาราง 1 อัตรากำลังครูและพระนิสิตโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา
1.	นายประเชิญ แสงประจวบ	ผู้อำนวยการสถานศึกษา	ปริญญาตรี
2.	นางสุชีลา ทศพร	ครูคศ. 3	ปริญญาโท
3.	นางเด่นดวง แสงประจวบ	ครูคศ. 2	ปริญญาตรี
4.	นายไพบุลย์ ยากรณ์	"	"
5.	นายสนธิ์ เพ็งสุวรรณ	"	"
6.	นางอัปสร ลาดณรงค์	"	"
7.	นางอำพัน บรรจงศิริ	"	"
8.	นางบุปผา ผาแสง	"	"
9.	นายรังสรรค์ โกยทา	"	"
10.	นายพงษ์ศักดิ์ จักรรักษา	ครูคศ. 1	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ
11.	พระวงศสถิตย์ วิสุภี	-	ปริญญาตรี
12.	พระเกษสยาม บุญยงค์	-	"

สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก. 116/2544 เรื่องให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุขและมีความเป็นไทย ได้กำหนดจุดมุ่งหมายข้อ 1 ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 นั้น เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานความรู้เป็นเครื่องกำหนดคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน หลักสูตรได้กำหนดให้มีมาตรฐานเกี่ยวกับศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ 12 ปี หรือมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

นอกจากนั้น กรมวิชาการได้มีหนังสือลงวันที่ 25 เมษายน 2545 กำหนดแนวทางจัดการเรียนรู้สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม และจริยธรรม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนานั้น สถานศึกษาควรจัดให้ผู้เรียนที่นับถือศาสนาพุทธได้เรียนรู้ประมาณ 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ เพื่อเน้นความเป็นคนดี มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม มีดังนี้

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
สาระที่ 1 : ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม

มาตรฐานสาระที่ 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือและสามารถนำหลักธรรมของ ศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐานสาระที่ 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐานสาระที่ 1.3 : ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอน และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงามและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข และได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นไว้ 4 ช่วงชั้น ดังนี้

มาตรฐาน สาระที่ 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

ตาราง 2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 - 2

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 - 2	
ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - 3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6)
1. รู้และเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติ ศาสนาศาสดา และคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	1. รู้และเข้าใจเรื่องราวพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความสำคัญศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ทางศาสนาที่ตนนับถือ
2. รู้และบอกหลักธรรมเบื้องต้นของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน	2. รู้และบอกหลักธรรมสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่นๆ
3. รู้และเข้าใจการบริหารจิตและเจริญปัญญาที่เหมาะสมตามวัย โดยให้ความรู้ความหมายของสติสัมปชัญญะความระลึกได้และรู้ตัวทั่วพร้อม	3. รู้และเข้าใจในเรื่องการบริหารจิต และเจริญปัญญา โดยให้ความรู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา

ที่มา : (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 12)

มาตรฐานสาระที่ 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาใน พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตาราง 3 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 - 2

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 - 2	
ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - 3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6)
1. ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลใน ครอบครัว โรงเรียนและชุมชน	1. ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในสังคม พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติของตนเพื่อเป็นหลัก ในการดำเนินชีวิต
2. เห็นคุณค่าและตั้งใจทำความดีและบอก เหตุผลการทำความดีของตนเองและผู้อื่น ให้ บุคคลในครอบครัว โรงเรียน และชุมชนได้รับ รู้และชื่นชมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	2. เห็นคุณค่าการทำความดีของบุคคลสำคัญ และเสนอเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติ ของตนเองและกลุ่มเพื่อนและสังคมใกล้เคียง เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
3. เห็นประโยชน์ของการฝึกสติที่เป็นพื้นฐาน ของสมาธิ เพื่อเจริญปัญญา	3. เห็นประโยชน์ของการบริหารจัดการ และ เจริญปัญญาตามแนวทางศาสนาและสามารถ ปฏิบัติได้

ที่มา : (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 13 -14)

มาตรฐานสาระที่ 1.3 : ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนาพิธีของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือค่านิยมที่ดีงามและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญ ประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ตาราง 4 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 - 2

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 - 2	
ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - 3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6)
1. รู้และปฏิบัติตนตามคำแนะนำเกี่ยวกับหลัก ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และ หลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือในเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับตนเองกลุ่มเพื่อนและสิ่งแวดล้อม	1. รู้และปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม หลักธรรมทาง ศาสนาที่ตนนับถือในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง กลุ่มสังคมที่ตนเป็นสมาชิก และสิ่งแวดล้อม

ตาราง 4 (ต่อ)

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 - 2	
ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - 3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6)
ใกล้ตัว เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	ใกล้ตัวชุมชนและประเทศชาติ เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
2. ใช้ภาษาในคำภีร์ที่ใช้ในศาสนาที่ตนนับถือ และร่วมศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญของศาสนาตามคำแนะนำที่เหมาะสมกับวัย	2. ใช้ภาษาในคำภีร์ที่ใช้ในศาสนาที่ตนนับถือ และร่วมศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญทางศาสนา ด้วยความเต็มใจ
3. ฝึกการปฏิบัติการบริหารจิตให้สงบ ตามคำแนะนำโดยกำหนดร่างกาย วาจา ใจ ให้พร้อมกันได้	3. ฝึกบังคับจิตใจตนเองให้ตั้งมั่นได้โดยมีสติสัมปชัญญะในขณะที่ปฏิบัติตามแนวทางของศาสนา

ที่มา : (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 14-15)

แบบเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สื่อการเรียนการสอนแบบเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นสาระแกนกลาง (ใช้ทั้งประเทศ 70%) ผังมโนทัศน์มุ่งให้สร้างองค์ความรู้ เน้นให้คิดวิเคราะห์ด้วยเหตุผลคู่ปัญญา เพื่อใช้กับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ได้จัดแบ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้น 13 หน่วย ขอกล่าวเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนานั้น มีเพียง 3 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : พระพุทธเจ้า ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

1. พระพุทธศาสนาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมล้ำค่าของชาติไทย
2. พุทธประวัติ
3. ชาดก : ที่ขี้ติโกสลชาดก
4. ชาดก : สัพพทาชาดก
5. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : การดำเนินชีวิตตามหลักธรรม ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

1. ศรัทธา 4
2. พุทธจริยา
3. อริยสัจ 4
4. หลักกรรม

5. เบญจศีล
6. อบายมุข 6
7. อกุศลมูล 3
8. เบญจธรรม
9. กศุลมูล 3
10. พละ 4
11. คารวะ 6
12. ความกตัญญูกตเวที
13. มงคลชีวิต
14. การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา
15. คำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา
16. พุทธศาสนสุภาษิต
17. พระไตรปิฎก
18. เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 : พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีและผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา ซึ่งมี

เนื้อหา ดังนี้

1. พุทธสาวก : พระราชา
2. ชาวพุทธตัวอย่าง : พ่อขุนรามคำแหง
3. ชาวพุทธตัวอย่าง : สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตโนรส
4. การอาราธนาศีล อาราธนาธรรม
5. การทอดผ้าป่าและการทอดกฐิน
6. การทำบุญงานอวมงคล
7. การถวายของแด่พระภิกษุ
8. การปฏิบัติตนในขณะฟังธรรม
9. การบรรพชา
10. การเข้าค่ายพุทธบุตร
11. การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
12. การปฏิบัติตนตามแนวของพุทธศาสนิกชน เพื่อประโยชน์ต่อพระศาสนา

สื่อการเรียนการสอน

1. ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

สื่อเป็นคำมาจากภาษาละตินว่า "medium" แปลว่า "ระหว่าง" ซึ่งหมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสื่อสารกันได้ตามวัตถุประสงค์ ปกติแล้วคำว่า "สื่อ" จะใช้เป็นพหูพจน์เสมอ ซึ่งตรงกับคำ "medias" ในภาษาอังกฤษ ดังที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (2546, หน้า 1200) ได้ให้ความหมายของคำว่า สื่อ (media, mediam) ไว้ว่า "ติดต่อให้ถึงกัน เช่น สื่อความหมาย ชักนำให้เป็นที่รู้จักกันผู้หรือสิ่งที่ติดต่อกันหรือชักนำให้รู้จักกัน เช่น เขาใช้จดหมายเป็นสื่อติดต่อกัน กุหลาบแดงเป็นสื่อของความรัก สื่อการศึกษา คือ วิธีการ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้เป็นสื่อในการศึกษา" ดังนั้น จึงได้มีการนำเอาคำว่า สื่อ (medias) มาใช้แทนคำว่าอุปกรณ์ และเนื่องจากเน้นที่ตัวครูผู้สอนเป็นสำคัญ จึงใช้คำว่า สื่อการสอน (teaching medias) แต่ในระยะหลังนี้นักการศึกษาหันมาเน้นที่ตัวผู้เรียนมากกว่า ครูผู้สอนจึงเกิดคำว่า สื่อการเรียนรู้ (learning medias) ขึ้นดังมีนักเทคโนโลยีทางการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

จริยา เหนียนเฉลย (ม.ป.ป., หน้า 14) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง การนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งหมายถึง การนำวัสดุ เครื่องมือ และวิธีการมาเป็นสะพานเชื่อมโยงความรู้ เนื้อหาไปยังผู้เรียนได้ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ถ่ายทอดซึ่งกันและกัน ได้ผลตรงตามจุดมุ่งหมาย

จันทร์ฉาย เตมียาคาร (2533, หน้า 12) ให้ความหมายไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง การนำวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการมาใช้ประกอบในการเรียนการสอน โดยให้สัมพันธ์กับกระบวนการสื่อความหมาย โดยสื่อจะเป็นตัวกลางที่จะช่วยให้ครูถ่ายทอดความรู้ แนวคิด และทัศนคติให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการด้วย

กิตานันท์ มลิทอง (2536, หน้า 76) ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า หมายถึง ตัวกลางที่จะช่วยนำและถ่ายทอดข้อมูลความรู้จากผู้สอนหรือจากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน เป็นสิ่งช่วยอธิบาย และขยายเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น เพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้

ชลธิชา ลิมปิยากร (2536, หน้า 35) ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอน ไว้ว่า หมายถึง ตัวกลางที่ใช้เพื่อถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์อาจจะจากผู้สอนหรือแหล่งความรู้อื่นๆ ไปยังผู้เรียนนั่นเอง แหล่งความรู้อื่นๆ อาจหมายถึงวิทยากรหรือบุคลากรในชุมชนผู้ทรงความรู้ในด้านนั้น ๆ

อร่าม แสงสว่างโชติ (2537, หน้า 87) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้สอนและผู้เรียนนำมาใช้ในประกอบการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้

กระบวนการเรียนรู้ ดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้อาจจะเป็นวัตถุประสงค์ของที่มีอยู่ในธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา รวมทั้งวิธีสอนกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ

ยุทพงษ์ ไกรวรรณ (2541, หน้า 99) ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่จะนำพาความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จะรวมถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา และสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542, หน้า 117) ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า หมายถึง สิ่งที่เป็นพาหะหรือสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ทักษะ และเจตคติให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์การเรียนการสอน และตามจุดหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้นหรือเร็วยิ่งขึ้น

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2545, หน้า 239) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ตัวกลางหรือสิ่งต่างๆ ที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการถ่ายทอดความรู้ของครูผู้สอนถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นอย่างดี

จากความเห็นของนักการศึกษาหลายท่าน สามารถสรุปความหมายสื่อการเรียนการสอนได้ว่า สื่อการเรียนการสอน คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่จะนำพาความรู้จากผู้สอนไปยังผู้เรียน เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้จะรวมทั้งสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาและสิ่งที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติ

2. ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนนั้น มีบทบาทและความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะมีประโยชน์ในการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและเข้าใจยิ่งขึ้น ในสภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนานั้น ย่อมมีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องใช้สื่อการเรียนการสอนเพราะถ้าไม่มีสื่อการเรียนจะทำให้ให้นักเรียนเข้าใจได้ยาก และยิ่งส่งผลให้นักเรียนได้เกิดทัศนคติ และแนวความคิดที่ดี ตลอดจนรู้จักนำไปปรับใช้คือบูรณาการในการเรียนวิชาอื่นๆ ซึ่งพอจะสรุปความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนได้ดังนี้

กิดานันท์ มลิทอง (2543, หน้า 98) อธิบายถึงความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งกับผู้เรียนและผู้สอน ดังนี้

สื่อกับผู้เรียน

1. เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยังยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้นได้ และสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

2. สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ทำให้เกิดความสนุกและไม่รู้สึกเบื่อหน่ายการเรียน

3. การใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกัน และเกิดประสบการณ์ร่วมกัน
ในวิชาที่เรียน

4. ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมีความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้นทำ
ให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนกันเองและกับผู้สอนด้วย

5. ช่วยสร้างเสริมลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิด
ความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อเหล่านั้น

6. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดให้มีการใช้สื่อ
ในการศึกษารายบุคคล

สื่อกับผู้สอน

1. การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการเรียนการสอน เป็นการช่วยให้
บรรยายในการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สอนมีความสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่
เคยใช้การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองให้เพิ่มขึ้นด้วย

2. สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหา เพราะบางครั้งอาจ
ให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เอง

3. เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียม และการผลิตวัสดุใหม่ๆ
เพื่อใช้เป็นสื่อการสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้การเรียนรู้น่าสนใจยิ่งขึ้น

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2545, หน้า 39) อธิบายถึงความสำคัญของการเรียน
การสอนไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องช่วยในการสอน เมื่อนำสื่อมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนทำให้
ผู้สอนสอนเนื้อหาได้ตามวัตถุประสงค์ได้ง่ายขึ้นรวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น

2. เป็นเครื่องช่วยในการเรียนการสอนของผู้เรียน ผู้เรียนใช้สื่อเพื่อให้เกิดการเรียนรู้
ด้วยตนเองได้ดีขึ้นจากประสบการณ์ที่มีความหมายในรูปแบบต่างๆ

3. เป็นเครื่องช่วยในการจัดการเกี่ยวกับการสอน สื่อการเรียนการสอนยังช่วยเปลี่ยน
บทบาทของผู้สอนจากผู้บอกความรู้มาเป็นผู้จัดการและกำกับดูแลคอยชี้แนะให้กับผู้เรียน

4. เป็นเครื่องช่วยเพิ่มคุณภาพทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอน
แก้ปัญหาเกี่ยวกับจำนวนผู้เรียนเพิ่มขึ้น เพราะผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานต่างกัน ฯลฯ

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนนั้นจะมีประโยชน์มีคุณค่าก็ต่อเมื่อผู้สอนได้นำไปใช้
อย่างเหมาะสมและถูกวิธี ดังนั้น ก่อนที่จะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ ผู้สอนจึงควรศึกษาถึง
ลักษณะและคุณสมบัติของสื่อการเรียนการสอน รวมทั้งข้อดีและข้อจำกัดเกี่ยวเนื่องกับตัวสื่อและการใช้
สื่อแต่ละอย่างให้ละเอียดถี่ถ้วนทั้งนี้ เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมาย และ
วัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

จากพัฒนาการของสื่อการเรียนการสอนตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการใช้สื่อมีหลากหลายชนิดทั้งสื่อพื้นฐานแบบง่าย ๆ และสื่อประเภทเทคโนโลยีระดับสูงเพื่อเพิ่มศักยภาพของการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด นักการศึกษาของไทยและต่างประเทศได้แบ่งประเภทของสื่อการเรียนการสอนไว้เป็นจำนวนมาก ดังนี้

กรมวิชาการ (2545, หน้า 201) ได้แบ่งประเภทของสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง สื่อที่ทำหน้าที่เก็บความรู้ในลักษณะของภาพและตัวอักษรในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือเรียน หนังสือค้นคว้า คู่มือ พจนานุกรม สารานุกรม ตำราเรียน ภาพพลิก รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ บ้ายนิเทศ แผ่นพับ โปสเตอร์ ฯลฯ

2. สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้อัตโนมัติขึ้นเพื่อใช้ควบคู่กับเครื่องมือโสตทัศนวัสดุ หรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ๆ สื่อประเภทนี้ ได้แก่ โทรทัศน์ เครื่องฉายข้ามศีรษะ เครื่องบันทึกเสียง วิดิทัศน์ สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ซีดีรอม อินเทอร์เน็ต ฯลฯ

3. สื่อประเภทวิธีการ หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่ครูหรือนักเรียนจัดขึ้น ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น การสาธิต การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละครและหุ่น การจัดนิทรรศการ กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม เป็นต้น

ชัยยงค์ พรมวงศ์ (2544, หน้า 31) ได้แบ่งสื่อการสอนตามรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1. จัดรูปแบบตามประเภท

1.1 แบ่งตามลักษณะการฉาย แบ่งออกเป็น 1) วัตถุฉายได้ เช่น สไลด์ ภาพยนตร์ แผ่นโปร่งใส และ 2) วัตถุฉายไม่ได้ เช่น รูปภาพ โปสเตอร์ แผนภูมิต่างๆ

1.2 แบ่งตามลักษณะการให้เสียง แบ่งออกเป็น 1) แผ่นเสียง 2) เทปบันทึกเสียง 3) เทปโทรทัศน์ ซึ่งได้เห็นภาพด้วย

1.3 แบ่งตามความคงทนและความสิ้นเปลือง แบ่งออกเป็นวัสดุ ได้แก่ 1) สื่อประเภทสิ้นเปลืองซึ่งใช้แล้วหมดไป และ 2) อุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องมือต่างๆ ทั้งเครื่องฉาย และเครื่องเสียงซึ่งไม่ผุพังสิ้นเปลืองง่าย

1.4 แบ่งตามจำนวนสื่อที่ใช้ แบ่งเป็น 1) สื่อเดี่ยว คือ ใช้สื่อแต่ละอย่างเพียงอย่างเดียวและ 2) สื่อประสม คือ การใช้สื่อตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป

1.5 แบ่งตามลักษณะการจัดสื่อเป็นชุด แบ่งได้เป็น 1) ชุดอุปกรณ์ คือ ชุดสื่อการสอนที่ใช้สอนได้หลายเรื่อง เช่น ชุดอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ และ 2) ชุดการสอน คือ ชุดสื่อการสอนที่จัดขึ้นมีวัตถุประสงค์เดียว เช่น ชุดการสอนเรื่อง "กบ" นำไปสอนเรื่องอื่นไม่ได้ นอกจากสอนเรื่องกบ

2. จัดรูปแบบตามกิจกรรม แบ่งเป็น

2.1 สื่อช่วยครูสอน หมายถึง สื่อที่ครูเป็นผู้ใช้ เช่น ซอลก์ กระดานดำ แผนที่ รูปภาพ ฯลฯ ที่ครูเป็นผู้หยิบถือได้แต่ผู้เดียว

2.2 สื่อช่วยนักเรียนเรียน หมายถึง สื่อที่เตรียมไว้ให้เด็กเป็นผู้หยิบผู้ใช้ เช่น สื่อสำหรับกิจกรรมกลุ่มหรือสื่อการสอนตามอัธยาศัย

2.3 สื่อที่ช่วยให้นักเรียนและครูช่วยกัน หมายถึง สื่อที่ทำให้ครู และนักเรียน ได้ช่วยกันประกอบกิจกรรมการเรียน เช่น การเล่นเกม การสาธิต ทดลอง เป็นต้น

3. จัดรูปแบบตามประสบการณ์ แบ่งเป็น

3.1 สื่อประสบการณ์นามธรรม หมายถึง สื่อที่ให้ประสบการณ์ทางอ้อมที่เรียนรู้ให้เข้าใจได้น้อย เช่น สื่อประเภทหนังสือเรียนแบบเรียนตำรา แผ่นเสียง เทปเสียง รายการวิทยุ ฯลฯ

3.2 สื่อให้ประสบการณ์รูปธรรม หมายถึง สื่อการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียน ได้ประสบการณ์ตรง ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฟังได้เห็นและได้ลงมือทำด้วยตนเอง เช่น การจำลองสถานการณ์ การแสดงละคร การเข้าไปอยู่ในสถานการณ์จริง เป็นต้น ดังนั้นการจัดรูปแบบสื่อการเรียนการสอนทำได้หลายแนว แต่สามารถสรุปสื่อการเรียนการสอนได้เป็น 3 รูปแบบ คือ 1) สื่อการเรียนการสอนประเภทวัสดุ 2) สื่อการเรียนการสอนประเภทอุปกรณ์ และ 3) สื่อการเรียนการสอนประเภทวิธีการ

เอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale) แห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แบ่งสื่อการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากลักษณะของประสบการณ์ที่ได้รับจากการสื่อในรูปกรวยประสบการณ์ (cone of experience) โดยเริ่มจากฐานของกรวยประสบการณ์ขึ้นไปยังยอดของกรวย ดังนี้

1. ประสบการณ์จริงหรือประสบการณ์ตรง (direct purposeful experiences) เป็นสื่อที่ให้ประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือทำจริง ได้จับต้องลูบคลำ ลิ้มรส ดมกลิ่น จากสภาพความเป็นจริง เช่น การฝึกหัดขับรถยนต์ การซ่อมเครื่องยนต์ การเดินสายไฟ การทดลอง การทำสวนครัว ซึ่งรวมทั้งวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และของจริงทุกชนิด

2. ประสบการณ์จำลอง (contrived experiences) เป็นสื่อที่ให้ประสบการณ์รอง ได้แก่ สิ่งที่ทำจำลองขึ้นมาแทนของจริงในกรณีที่ไม่สามารถนำของจริงมาใช้ได้ ได้แก่ หุ่นจำลองชนิดต่างๆ

3. ประสบการณ์นาฏการ (dramatized experiences) เป็นการแสดงละคร หรือการสร้างสถานการณ์จำลอง โดยสร้างบท หรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมแสดงตามบท

4. การสาธิต (demonstrations) เป็นวิธีการอีกรูปแบบหนึ่งที่ครูผู้สอนจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ แล้วมีผู้แสดงให้ผู้เรียนชม โดยเน้นกระบวนการหรือขั้นตอนการกระทำที่

ถูกต้อง

5. การศึกษานอกสถานที่หรือทัศนศึกษา (study trips) เป็นวิธีการอีกรูปแบบหนึ่งที่พาผู้เรียนไปสัมผัสกับสภาพความเป็นจริง โดยมีการวางแผนเตรียมการอย่างรัดกุม เพื่อผู้เรียนจะได้พบกับสื่อหลายสิ่งหลายอย่างตามสภาพที่เป็นจริง โดยใช้การสังเกตเป็นหลัก

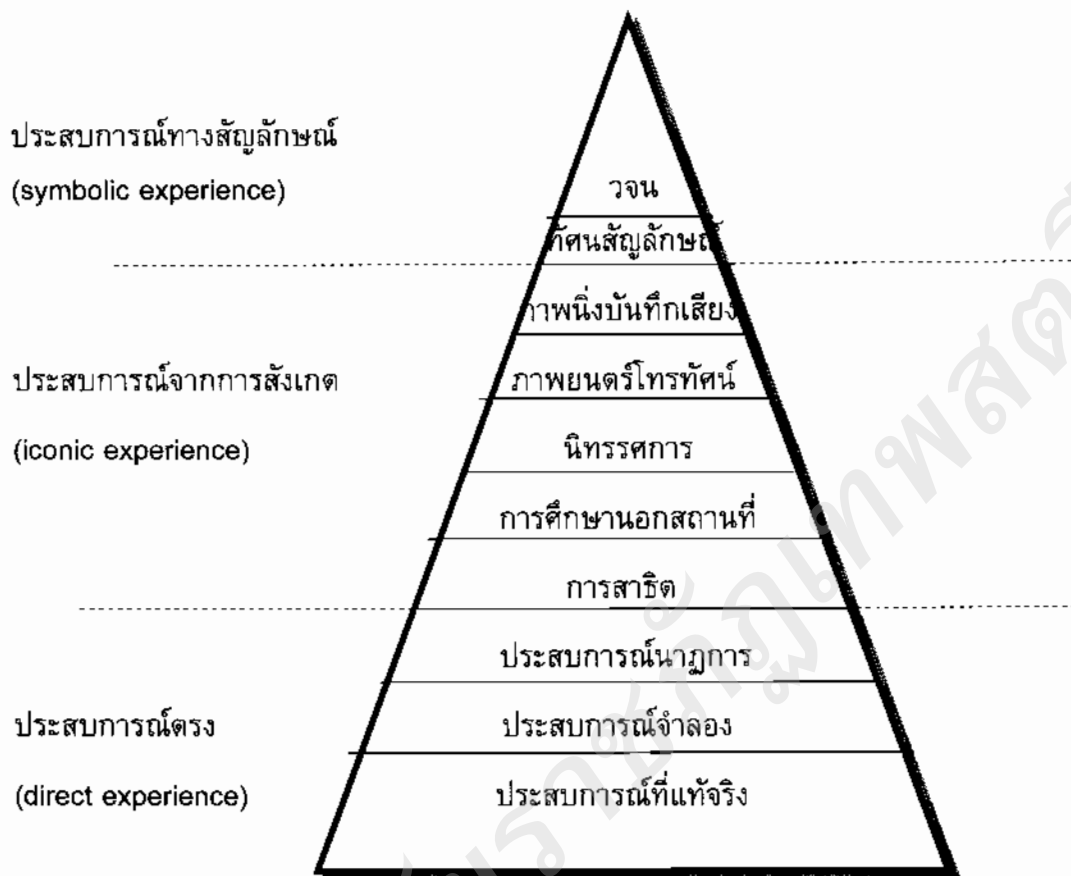
6. นิทรรศการ (exhibitions) เป็นรูปแบบของการจัดแสดงทางการศึกษา โดยที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน ด้วยการนำสื่อหลายรูปแบบมาจัดอย่างมีระบบ

7. โทรทัศน์และภาพยนตร์ (education television and motion picture) เป็นสื่อที่ให้ทั้งภาพและเสียง มีการเคลื่อนไหวให้เห็นคล้ายของจริง สามารถย่อหรือขยายให้มีความเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้ได้

8. ภาพนิ่ง วิทยู การบันทึกเสียง (still picture, recording radio) เป็นสื่ออีกลักษณะหนึ่งที่ทำให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนโดยผ่านประสาทตาหรือประสาทหู

9. ทัศนสัญลักษณ์ (visual symbols) เป็นลักษณะที่สามารถรับรู้ได้ด้วยการมองหรือสัมผัสได้ด้วยตา ได้แก่ พวกวัสดุกราฟฟิกทุกประเภท เช่น แผนภูมิ แผนสถิติ แผนภาพ ภาพโฆษณา การ์ตูนเรื่องแผนที่และสัญลักษณ์รูปแบบต่างๆ ที่นำมาใช้ในการสื่อความหมาย ผู้เรียนจะต้องมีพื้นฐานทางรูปธรรมมาก่อนจึงจะเข้าใจได้ดี

10. วจนสัญลักษณ์ (verbal symbols) เป็นสัญลักษณ์ทางภาษา หมายถึง ภาษาพูด ภาษาเขียน ได้แก่ คำพูด คำบรรยาย หนังสือหรือเอกสารที่ใช้ตัวอักษร ตัวเลขแทนความหมายของสิ่งต่างๆ

กรวยประสบการณ์ของดร.เอ็ดการ์ เดล

ที่มา : (อร่าม แสงสว่างโชติ, ม.ป.ป, หน้า 70)

เดล ได้จัดลำดับประสบการณ์ในการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยคำนึงความเป็นรูปธรรมและนามธรรมในลักษณะรูปกรวย โดยให้หลักการไว้ว่า “มนุษย์จะเรียนรู้ได้ดีขึ้น หากการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์รูปธรรม และการเรียนรู้จะน้อยลงหากการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ทางนามธรรม เขาได้กำหนดประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดไว้ฐานกรวยซึ่งมีฐานกว้างมากและประสบการณ์รูปธรรมจะค่อยๆ ลดลง และน้อยที่สุดที่ยอดกรวย นั่นก็คือที่ยอดกรวยประสบการณ์เป็นนามธรรมมากที่สุด

ดังนั้น การจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ควรคำนึงถึงความเข้มข้นของประสบการณ์ที่จะสามารถจัดให้ได้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ถ้าเป็นเรื่องที่สามารถจัดประสบการณ์ตรงได้ก็ควรทำ แต่ถ้าไม่สามารถทำได้ก็ให้จัดประสบการณ์ที่รองลงไป ขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหา ความยากง่ายและวัยของผู้เรียนด้วย เช่น การศึกษาเรียนรู้ ภาษาดังประเทศ ควรจัดประสบการณ์ตรงให้จึงจะได้ผลดี โดยให้ผู้เรียนไปอยู่ร่วมกับ

สังคม หรือครอบครัวที่พูดภาษานั้น แต่ถ้าเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบสุริยะจักรวาล ควรใช้หุ่นจำลองหรือภาพยนตร์ และถ้าเป็นเรื่องที่เป็นนามธรรมมากๆ เช่น โครงสร้างอะตอมอาจต้องใช้แผนภาพช่วย อย่างไรก็ตามการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ควรมองจากฐานกรวยขึ้นไปจากกรวยประสบการณ์ เดลได้จำแนกสื่อการสอนออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. สื่อประเภทวัสดุ (software) หมายถึง สื่อที่เก็บความรู้ไว้ในตัวเองซึ่งจำแนกย่อยได้ 2 ลักษณะ คือ

1.1 วัสดุประเภทที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย เช่น แผนที่ ลูกโลก รูปภาพ หุ่นจำลอง ฯลฯ

1.2 วัสดุประเภทที่ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวเอง จำเป็นจะต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย เช่น แผ่นซีดี ฟลิ์มภาพยนตร์ สไลด์ ฯลฯ

2. สื่อประเภทอุปกรณ์ (hardware) หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกลางหรือตัวผ่านทำให้ข้อมูลหรือความรู้ที่บันทึกในวัสดุสามารถถ่ายทอดออกมาให้เห็นหรือได้ยิน เช่น เครื่องฉายแผ่นโปร่งใส เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแผ่นซีดี เป็นต้น

3. สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ (techniques and methods) หมายถึง สื่อที่มีลักษณะเป็นแนวความคิดหรือรูปแบบขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยสามารถนำสื่อวัสดุและอุปกรณ์มาใช้ช่วยในการสอนได้ เช่น เกมและการจำลอง การสอนแบบจุลภาค และการสาธิต เป็นต้น (กิตานันท์ มลิทอง, 2543, หน้า 93)

นอกจากนี้ โรเบิร์ต อี. เดอคิฟเฟอร์ (Robert E. De Kieffer) ได้แบ่งสื่อการเรียนการสอนออกเป็น 3 ประเภท (จรรยา เหนียนเฉลย, ม.ป.ป., หน้า 15) คือ

1. สื่อประเภทที่ไม่ต้องใช้เครื่องฉายประกอบ (nonprojected materials) ได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ แผนสถิติ ของจริง ของล้อแบบ บทเรียนสำเร็จรูป หุ่นจำลอง แผนที่ ลูกโลก กระดานดำ กระดานแม่เหล็ก กระดานรวมทั้งกิจกรรม เช่น การแสดงละครทัศนศึกษา และการจัดนิทรรศการ

2. สื่อประเภทที่ต้องใช้เครื่องฉายประกอบ (projected materials) ได้แก่ ภาพโปร่งใส ภาพทึบแสง ภาพยนตร์ ฟลิ์มสตริป ฟลิ์มลูป สไลด์ เป็นต้น

3. วัสดุและอุปกรณ์ประเภทเสียง ได้แก่ แผ่นเสียง รูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียง เป็นต้น

จากความคิดเห็นนักการศึกษาที่แบ่งประเภทของสื่อการเรียนการสอนไว้ข้างต้น พอกล่าวโดยสรุปว่า สื่อการเรียนการสอน สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. สื่อที่เป็นวัสดุ เช่น หนังสือ ภาพ แผนภูมิ ชาว เป็นต้น
2. สื่อที่เป็นอุปกรณ์ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น
3. วิธีการและกระบวนการ เช่น การแสดงละคร การสาธิต เป็นต้น

4. หลักการเลือกสื่อและลักษณะของสื่อการเรียนการสอนที่ดี

ยุทธศาสตร์การสอนและการตัดสินใจเลือกสื่อการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และควรดำเนินการภายหลังจากกำหนดจุดมุ่งหมายการสอนแล้ว รูปแบบการเลือกสื่อ (media selection models) สามารถจัดทำได้ตั้งแต่แบบง่าย ๆ ไปจนถึงแบบที่มีความละเอียด และซับซ้อน สื่อการเรียนการสอนควรมีลักษณะง่ายๆ ที่สามารถเสนอบทเรียน และเข้าใจให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ในเวลาอันสั้น สื่อที่มีลักษณะซับซ้อนส่วนใหญ่อายุราคาแพง และต้องใช้เวลามากนั้น มักจะไม่มีประสิทธิภาพและไม่น่าเชื่อถือ ดังนั้น การเลือกสื่อการเรียนให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน จึงเป็นหลักการเบื้องต้นในการพัฒนารูปแบบการเลือกสื่อการเรียนการสอนซึ่งควรปฏิบัติเป็นขั้นตอน ดังที่กรมวิชาการ, (2544, หน้า 264-265) ได้เสนอแนะไว้ ดังนี้

1. สื่อการเรียนรู้นั้นต้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย (กิจกรรม) และเนื้อหาของบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ผู้สอนจะมีการกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ว่าต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องใด ต้องการให้เกิดทักษะและสามารถทำอะไรได้บ้าง และมุ่งปลูกฝัง สร้างเสริมคุณธรรม เจตคติในด้านใด ผู้สอนก็ต้องพิจารณาเลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้องและสอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน และสื่อนั้นจะต้องมีคุณสมบัติที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างที่กำหนจุดมุ่งหมายไว้ได้ เช่น ถ้าจะมีการสอนเกี่ยวกับการรำ การสาธิตจะเป็นวิธีที่ดีที่สุด (ถ้าผู้สอนรำได้หรือมีวิทยากร) หรือวีดิทัศน์ที่แสดงที่ต่อเนื่องกันส่วนสไลด์หรือภาพมีประสิทธิภาพน้อยในการสอนเรื่องนี้

2. สื่อการเรียนรู้อาจเหมาะสมกับผู้เรียนและผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจพัฒนาการของผู้เรียนจะได้รู้ว่าผู้เรียนวัยนี้มีความสนใจ มีความต้องการอย่างไร มีความพร้อมที่จะเรียนรู้อะไรได้บ้าง เด็กเล็กจะเรียนรู้ได้ดีในสิ่งที่ป็นรูปธรรม ต่อมาจึงจะเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรมได้เมื่อโตขึ้น นอกจากนี้ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละช่วงแต่ละวัย แล้วผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความถนัด ความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

3. ครูผู้สอนเลือกสื่อการเรียนรู้น่าสนใจ คุณภาพในด้านเทคนิคการผลิต โดยเฉพาะสื่อเทคโนโลยีที่มีกระบวนการผลิตซับซ้อน และต้องใช้อุปกรณ์ที่มีคุณภาพ

4. ความเหมาะสมกับสถานการณ์ การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAT) กับนักเรียนกลุ่มใหญ่ทั้งๆ ที่คอมพิวเตอร์ของโรงเรียนมีไม่เพียงพอนับว่าไม่เหมาะสมทั้งๆ ที่ผู้สอนสามารถใช้สไลด์ประกอบเสียงการสอนในเรื่องเดียวกันได้

5. มีความสะดวกในการใช้ และผู้สอนสามารถใช้สื่อการสอนนั้นได้ คงเป็นการไม่เหมาะสมอย่างยิ่งหากผู้สอนจะเลือกสื่อที่ทันสมัยแต่มีความยุ่งยากในการใช้ และผู้สอนเองก็ใช้สื่อไม่เป็น ต้องไปขอความร่วมมือกับคนอื่น ผู้สอนควรพิจารณาเลือกสื่อที่สะดวกต่อการ ใช้ จัดหาได้ง่าย และการใช้ก็ไม่ยุ่งยาก โดยที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ เช่น

เดียวกัน การใช้ตัวอย่างหรือสื่อเทคนิควิธีการต่อไปนี้ได้อย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่าตามความเหมาะสมกับวัยและเนื้อหา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถนำสิ่งที่มีอยู่มากมายรอบตัวมาใช้ก็ได้ แต่มีได้หมายความว่านี่ก็อยากจะหยิบอะไรมาใช้ก็ได้ การที่จะนำสื่อการเรียนรู้ชนิดใดมาใช้ได้ ต้องมั่นใจว่าสื่อการเรียนรู้นั้น มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพประสิทธิผลที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่จุดมุ่งหมายได้ ซึ่งมีหลักการในการเลือกสื่อการเรียนรู้ ดังที่กรมวิชาการ (2545, หน้า 201) อธิบายถึงความสำคัญของหลักการเลือกสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

1. ต้องเป็นสื่อที่เน้นการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
2. ครูผู้สอนและนักเรียนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง
3. รูปแบบของสื่อมีความหลากหลาย และยังสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ธรรมชาติของสาระเรียนรู้ และศักยภาพของผู้เรียน
4. สื่อการเรียนการสอนต้องตรงกับจุดประสงค์เนื้อหา และกิจกรรมของบทเรียน อีกทั้ง ยังต้องใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่า

จากทัศนะของนักเทคโนโลยีและนักการศึกษาอาจสรุปได้ว่า การเลือกสื่อการเรียนการสอนและลักษณะสื่อการเรียนการสอนที่ดีนั้น ควรคำนึงถึงหลัก 3 ประการ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพ เมื่อนำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอนแล้วจะทำให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอนทุกประการ
2. ประสิทธิภาพ คือ จำนวนนักเรียนที่บรรลุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้เป็นจำนวนมาก
3. ประหยัด คือ จะต้องพิจารณาในเรื่องของการลงทุนที่คุ้มค่า ทั้งด้านเรื่องทุนทรัพย์ แรงงาน และระยะเวลาในการใช้งานด้วย
5. ปัญหาการผลิตสื่อการเรียนการสอน

เมื่อพิจารณาถึงสภาพการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ นับตั้งแต่อนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษาจะพบว่า ส่วนมากสภาพการเรียนการสอนโดยทั่วไป ยังไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษา เป็นต้นว่าการขยายตัวอย่างรวดเร็วทางด้านวิชาการทั้งปริมาณและความลึกซึ้ง การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ทันสมัย สภาพการสอนในปัจจุบันโดยทั่วไปยังคงใช้วิธีการเก่าๆ คือ ครูยืนบรรยายหน้าชั้นไม่ค่อยได้ใช้สื่อการเรียนการสอน หรือเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาช่วยมากนักถ้ามีก็เพียงบางส่วน นักเรียนเป็นผู้รับฟังจินตนาการแล้วจดจำไปเป็นวิชาพระพุทธศาสนาแล้ว ถ้าไม่มีสื่อการเรียนการสอนนักเรียนยังไม่เข้าใจกันใหญ่ เพราะบางเรื่องเป็นนามธรรมยากที่จะเข้าใจได้ จึงมีผู้เรียนเพียงส่วนน้อยที่ตามทัน ผลิตผลทางการ

ศึกษาส่วนใหญ่จึงตกอยู่ในสภาพที่ไม่น่าพอใจ นั่นคือเด็กไม่สนใจและไม่อยากเรียนวิชาพระพุทธศาสนา จากสภาพปัญหาดังกล่าว การพัฒนาการผลิตสื่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องที่เป็นนามธรรมให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลกว่าแต่ก่อน แต่ถึงอย่างไรเมื่อพิจารณาเห็นปัญหาแล้วจะเห็นว่าปัญหาการผลิตสื่อ และการใช้สื่อการเรียนการสอนนั้นจะเกิดขึ้นจาก 2 ฝ่าย ด้วยกันคือฝ่ายบริหารและตัวครูผู้สอนเอง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2537, หน้า 9) ได้กล่าวถึงปัญหาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ดังนี้

- 5.1 หนังสือเรื่องประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่างหาได้ยาก
- 5.2 ครูผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน
- 5.3 คู่มือการสอนพระพุทธศาสนา มีจำนวนไม่เพียงพอ บางโรงเรียนไม่มีเลย
- 5.4 โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการคิดค้น และผลิตสื่อการเรียนการสอน วิชา

พระพุทธศาสนา

ปรัชญา ใจสะอาด (ม.ป.ป., หน้า 247-249) กล่าวถึงปัญหาการผลิตสื่อไว้ ดังนี้

1. ฝ่ายผู้บริหาร ในอดีตที่ผ่านมา ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนมากยังไม่เข้าใจงานด้านโสตทัศนศึกษาไม่ตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของสื่อการสอน มองการสอนเป็นเรื่องธรรมดา เป็นหน้าที่ของครูมีครูก็สามารถสอนได้ ส่วนมากจะมุ่งแต่งงานด้านบริหารมากกว่าด้านวิชาการ โดยโยนภาระด้านการสอนให้ครูเป็นผู้แก้ปัญหาเอง ไม่ได้เอาใจใส่หรือวางแผนเพื่อพัฒนาด้านการสอนให้ก้าวหน้าทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป บางท่านนั้นอาจมองเห็นความสำคัญ แต่ไม่สามารถจัดสภาพให้ดีขึ้นได้อย่างไรหรืออาจทราบแต่มีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้ไม่สามารถจัดสภาพที่จะอำนวยความสะดวก ในด้านสื่อการสอนให้แก่ผู้สอนได้อาจเนื่องมาจาก

- 1.1 ขาดงบประมาณ
- 1.2 ขาดผู้มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยดำเนินงาน เพื่อพัฒนาด้านสื่อการเรียนการสอนระดับโรงเรียนได้
- 1.3 สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนไม่เอื้อต่อการใช้สื่อการเรียนการสอนบางประเภท เช่น อยู่ในท้องถิ่นกันดาร หาวัดได้ยาก ขาดไฟฟ้า เป็นต้น

2. ฝ่ายผู้สอน ซึ่งเป็นนักวิชาการ รับผิดชอบงานด้านการสอนโดยตรง ครูส่วนมากมีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชา แต่มักขาดเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ ส่วนน้อยมีความสนใจกระตือรือร้นพยายามหาวิธีการเพื่อพัฒนาการสอนให้ดีขึ้น พยายามใช้สื่อการสอนเข้าช่วย แต่บางคนก็สอนแบบเข้าขามเย็นขาม ไม่สนใจที่จะปรับปรุงแนวการสอนให้ดีขึ้นเลย เคยสอนอย่างไรก็สอนอย่างนั้น ไม่สนใจที่จะใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อช่วยสร้างประสบการณ์รูปธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน สาเหตุสำคัญที่ครูบางคนไม่ใช้สื่อการเรียนการสอน อาจเนื่องมาจาก

2.1 โรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน

2.2 โรงเรียนมีอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน แต่ครูใช้ไม่เป็น

2.3 โรงเรียนมีอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน แต่ครูไม่สนใจที่จะใช้ทั้งๆ ที่รู้จักวิธีใช้ อาจเนื่องมาจาก

- อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนชำรุดใช้ไม่ได้
- ไม่มีการคล่องตัวในการใช้สื่อการเรียนการสอน หยิบยืมก็ยากเวลาที่จะใช้

ไม่ว่าง หากอุปกรณ์ไม่พบ

- ไม่ได้เตรียมตัวล่วงหน้า จึงไม่ทราบว่าจะใช้อะไร
- กลัวจะสอนไม่ทันหลักสูตรถ้าใช้อุปกรณ์มากๆ

2.4 โรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอนไม่ตรงตามความต้องการของครู

2.5 ครูไม่มีความรู้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนราคาเบา ขาดความคิดในทางสร้างสรรค์ที่จะนำเอาสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์

2.6 ครูไม่เห็นความจำเป็นในการใช้สื่อการสอนถือว่า มีความรู้ในเนื้อหา ก็สามารถสอนได้

2.7 ครูมีงานล้นมือ จึงไม่มีเวลาพอที่จะเตรียมผลิตสื่อการเรียนการสอน

2.8 ครูไม่ทราบแหล่งวัสดุที่จะนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน

2.9 โรงเรียนขาดแคลนเครื่องอำนวยความสะดวกในการผลิตสื่อการเรียนการสอน

2.10 ขาดผู้มีความรู้คอยแนะนำและให้ความช่วยเหลือ

จากความคิดเห็นของนักการศึกษา และจากผลของการวิจัยปัญหาการผลิตสื่อการเรียนการสอน พอสรุปได้ คือ 1. ปัญหาระดับโรงเรียน งบประมาณมีไม่เพียงพอและทรัพยากรที่จะนำมาผลิตสื่อ 2. ปัญหาระดับบุคคล คือ ครูผู้สอนไม่มีแรงจูงใจในการผลิตสื่อ และไม่มีเวลาเพียงพอในการผลิตสื่อ ที่สำคัญไม่มีความรู้ และวิธีการในการผลิตสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

6. การผลิตสื่อการเรียนการสอน

6.1 การวางแผนการผลิตสื่อ

ในการวางแผนการผลิตสื่อและการผลิตสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งจำเป็น จำเป็นต้องใช้ความคิด และการวางแผนอย่างมีระบบ ดังที่จิริยา เหนียนเจलय (ม.ป.ป., หน้า 22-30) กล่าวไว้ว่า

6.1.1 เริ่มจากความคิด (getting started) การวางแผนการผลิตสื่อในขั้นเริ่มแรกนี้จะต้องเริ่มที่ความคิดว่าเรามีแนวคิดในการผลิตสื่อจะเป็นหัวข้อเรื่องแนวใด

6.1.2 กำหนดวัตถุประสงค์ (objective) หลังจากนั้นเราก็นำมาสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ โดยระบุออกมาเป็นข้อความชัดเจนในรูปของการนำไปปฏิบัติได้ซึ่งเรียกว่า

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (coqnitive) ด้านทัศนคติ (affective) และด้านทักษะ (psychomotor) คือเป็นสิ่งบอกวา

- 1) ให้ผู้เรียนได้ทราบถึงสิ่งที่คาดหวัง
- 2) บอกวิธีซึ่งผู้เรียนจะได้ทำการทดสอบด้วยตัวผู้เรียนเอง
- 3) กำหนดระดับของความสามารถที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

6.1.3 ขอความช่วยเหลือ (getting some help) ผู้สร้างสื่อควรจะสามารถศึกษาดูว่าแหล่งข้อมูลและความช่วยเหลือได้มาจากไหนและผู้ใดในแง่เนื้อหาการผลิต และความร่วมมือในด้านต่างๆ ด้วย

6.1.4 จัดทำโครงเรื่อง (content outline) จากวัตถุประสงค์ที่เราวางไว้แล้วก็จะมาถึงการศึกษานี้อาจอย่างละเอียด ซึ่งจะนำไปเขียนเป็นเค้าโครงเรื่อง อันประกอบด้วย

- 1) หัวข้อเนื้อหา
- 2) รายละเอียดขยายแต่ละหัวข้อของเนื้อหา

6.1.5 จัดลำดับเรื่องราว (storyboard) วิธีจะนำเอาเนื้อหามาสัมพันธ์กับเค้าโครงเรื่องให้ออกมาเป็นลำดับขั้นที่ง่ายต่อการเข้าใจ คือการจัดทำเป็น storyboard (กระดาษขนาดไปรษณียบัตร) โดยจะเขียนเนื้อหาแต่ละขั้นตอนเรียงตามลำดับ เสร็จแล้วจึงนำมาเรียงลำดับให้สัมพันธ์กับเนื้อหา เพื่อช่วยให้มองเห็นเรื่องราวทั้งหมดตามลำดับขั้น

6.1.6 เลือกชนิดของสื่อ (the kinds of materials) เราก็มาพิจารณาว่าในหัวข้อเค้าโครงเรื่อง เช่นนี้ควรผลิตออกมาเป็นสื่อการสอนในลักษณะใดประเภทใด อาทิ เช่น ภาพถ่าย สไลด์ फिल्मสคริป เทปบันทึกเสียง ภาพแผ่นโปร่งใส ภาพยนตร์ วิดิทัศน์ และสื่อประสม เป็นต้น โดยมีหลักพิจารณาว่า สื่อนั้นจะสอดคล้อง และเป็นสิ่งเร้าที่จะช่วยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่

6.1.7 เขียนรายละเอียดของเรื่องย่อๆ (write the treatment) คือนำเอาเนื้อหานั้นๆ มาเขียนเชิงย่อความ เพื่อเป็นการขยายส่วนเนื้อหาให้เห็นภาพเรื่องราวทั้งหมดจากเค้าโครงเรื่องนั่นเอง

6.1.8 เขียนสคริป (script) สคริปเป็นเสมือนแนวทางที่จะนำไปสู่การสร้างภาพ โดยสคริปจะแสดงขบวนการในแง่การผลิตเป็นลำดับเป็นชุดติดต่อกัน โดยในสคริปจะระบุดังนี้

- 1) ลำดับภาพที่
- 2) รายละเอียดการถ่ายภาพ
- 3) ภาพ
- 4) คำบรรยาย
- 5) เสียงประกอบ

6.1.9 การจัดทำรายละเอียดของงาน (specification) คือรายละเอียดปลีกย่อยอื่นๆ อาทิเช่น

- 1) ชนิดของสื่อที่ผลิต
- 2) จำนวนสื่อที่จะผลิต
- 3) ระบุการบันทึกเสียง ใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง
- 4) ค่าใช้จ่าย

สรุปแล้ว ขั้นนี้เก็บรายละเอียดของโครงการไว้ทุกด้าน เพื่อการวางแผนการทำรายละเอียดของงาน

6.2 การดำเนินการผลิตสื่อ

การผลิตสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทางการเรียนการสอนเช่นเดียวกับการวางแผน และการสร้างแผนการเรียนการสอน เราจึงสามารถนำกระบวนการของการวางแผนการเรียนการสอนมาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนได้ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังที่เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2545, หน้า 279) ได้สรุปความเห็นของสมพร จารุณัญ เกี่ยวกับการดำเนินการผลิตสื่อตามขั้นตอนต่อไปนี้

6.1 การกำหนดจุดประสงค์ทั่วไป

การพิจารณาว่าจุดประสงค์ทั่วไปของแผนการจัดการเรียนรู้คืออะไร ในที่นี้จุดประสงค์ทั่วไป คือเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตสื่อการเรียนการสอน ซึ่งถือว่าเป็นจุดประสงค์ของการผลิตสื่อการเรียนการสอน

6.2 การกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน

การพิจารณาว่าผู้ที่จะใช้สื่อการเรียนการสอนนั้นคือใคร มีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เดิมมาอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดคุณสมบัติส่วนอื่นๆ ของสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อไป

6.3 การกำหนดเนื้อหาสาระ

การพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องเนื้อหาสาระที่จะนำเสนอ ในสื่อการเรียนการสอนว่าจะต้องประกอบด้วยหัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อย ซึ่งสัมพันธ์กับจุดประสงค์และเหมาะสมกับผู้เรียนอย่างไร

6.4 การกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

การตีความและจำแนกแยกย่อยจุดประสงค์ทั่วไป ให้ละเอียดลงไปถึงขนาดทราบว่า เมื่อผู้เรียนศึกษาจากสื่อการเรียนการสอนนั้นแล้ว สามารถทำอะไรได้บ้างซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

6.5 การกำหนดรูปแบบและวิธีประเมินผล

การหาวิธีการและรูปแบบที่จะทดสอบ และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ในที่นี้อาจจะใช้การตอบข้อสอบอัตนัย หรือปรนัย การสังเกต เป็นต้น

6.6 การกำหนดวิธีการและแนวทางการเสนอเนื้อหา

การวางแผนว่าจะเสนอเนื้อหาสาระในรูปแบบใด เรียงลำดับหัวข้อ และเนื้อหาอย่างไร มีตัวอย่าง มีการนำเรื่องสรุปเรื่องหรือทบทวนเรื่องอย่างไร ควรมีแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมแทรกอยู่ด้วย หรือไม่ทั้งนี้เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

6.7 การกำหนดแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการผลิตสื่อ

การพิจารณาว่าในการตัดสินใจผลิตสื่อการเรียนการสอนชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อโสตทัศน์ ผู้ผลิตสื่อจะหาข้อมูลสนับสนุนได้จากแหล่งใด เช่นจากแหล่งค้นคว้าเกี่ยวกับเนื้อหา แผนภูมิ ภาพประกอบ เป็นต้น เมื่อทุกอย่างพร้อมแล้ว จึงลงมือผลิตสื่อการเรียนการสอน

6.8 การทดสอบคุณภาพของสื่อการเรียนการสอน

การวางแผนนำต้นฉบับของสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นเสร็จแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแทนของผู้เรียนที่ต้องใช้สื่อการเรียนการสอน ประกอบการเรียนการสอนจริง ทั้งนี้เพื่อศึกษาข้อบกพร่องต่าง ๆ

6.9 การปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน

กระบวนการขั้นสุดท้ายที่ผู้ผลิตสื่อการเรียนการสอนจำเป็นต้องปรับปรุงสื่อการสอนของตนจากที่ได้ศึกษาข้อบกพร่องแล้ว หลังจากนั้นก็นำสื่อการเรียนการสอนไปใช้ คือการนำสื่อไปใช้ (using) โดยจะต้องสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาลองข้อมูลดูก่อนและทำการประเมินผล (evaluating) เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด และผู้เรียนจะได้เกิดประสบการณ์เรียนรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์การผลิตสื่อการเรียนการสอนนั้น ต้องใช้กำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังสมองทั้งยังต้องใช้เวลามากด้วย ดังนั้น การผลิตสื่อการเรียนการสอนจึงควรมีหลักการหรือระบบที่ดีเพื่อที่จะให้ครูผู้สอนหรือผู้ใช้สื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นมาแล้วใช้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ คำนึงถึงเวลา แรงงาน และงบประมาณที่ใช้ไป ในสังคมข้อมูลข่าวสาร สื่อการเรียนการสอนมีอยู่มากมายหลากหลายได้แพร่กระจาย ข้อมูลไปสู่ตัวนักเรียน ซึ่งเป็นผู้รับเอาข้อมูลนั้น กล่าวได้ว่า สื่อการเรียนการสอนบางสื่อไม่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาเท่าใดนัก เพื่อให้การเรียนการสอน เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ครูผู้สอนต้องรู้จักแสวงหาสื่อการเรียนรูที่ดี และมีอยู่แล้วในห้องเรียนหรือรู้จักนำวัสดุอุปกรณ์มาผลิตสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาตามที่ได้แนะนำไว้ตามประเภทของสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

ตาราง 5 ตัวอย่าง สื่อที่สมควรผลิตขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

สื่อประเภทสิ่งพิมพ์/วัสดุอุปกรณ์	สื่อประเภทเทคโนโลยี	สื่อประเภทวิธีการ
- นิตานสอนคุณธรรมที่มีภาพสวยงาม	- เทปบันทึกเสียง	- สื่อบุคคล (ภูมิปัญญาในท้องถิ่น พระสงฆ์ วิทยากรผู้เชี่ยวชาญ)
- เรื่องจริงประเภทกฎแห่งกรรม	- วิดิทัศน์ วันสำคัญและการปฏิบัติตนของพุทธมามกะ	- สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
- นิตานชาดก (ภาพประกอบ)	- วิดิทัศน์ พุทธประวัติ สาวกอุบาสก อุบาสิกา ฯลฯ ที่เกี่ยวข้อง	- การจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม
- นิตานคติธรรม	- ซีดี-รอม	- กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย
- ชาดก (ฉบับการ์ตูน)	- บทเรียนสำเร็จรูปช่วยสอน	- แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
-หนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเน้นเนื้อหาสนุก มีนิตานประกอบ	- มัลติมีเดีย	- สถานที่
- ความรู้เรื่องพระไตรปิฎก (ระดับประถม - มัธยม)	- อินเทอร์เน็ต	- สถานการณ์จริง
-หนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	- โทรทัศน์	
- วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา	- เครื่องบันทึกเสียง	
- หนังสือเรียน	- วิทยุ	
- ตำรา	- เครื่องฉายข้ามศีรษะ	
- ของจริง	- บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน	
- หุ่นจำลอง	- WBI (Web Base Instruction) ฯลฯ	
- รูปภาพ		
- หุ่นชักเครื่องไหวได้		
- แผ่นภาพวันสำคัญพระพุทธศาสนา		
- พุทธประวัติ		
- ภาพคลิก		
- แผ่นพับ		
- หุ่นประกอบการเล่านิทาน		
- ภาพสามมิติ		
- แผนภูมิ ขั้นตอนการฝึกสมาธิ		

ตาราง 5 (ต่อ)

สื่อประเภทสิ่งพิมพ์/วัสดุอุปกรณ์	สื่อประเภทเทคโนโลยี	สื่อประเภทวิธีการ
- หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องเกี่ยวกับพระรัตนตรัย การบูชาคนที่ควรบูชา ฯลฯ		

ที่มา : (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 207-208)

3. การหาประสิทธิภาพสื่อ

3.1 เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ

การหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอน หมายถึง การนำสื่อการเรียนการสอนไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงเพื่อนำไปสอนจริงให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังที่รุ่งทิพย์ กลินทะ (2547, หน้า 25-26) ได้สรุปความคิดเห็นของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชไว้ ดังนี้

เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นระดับที่ผู้ผลิตสื่อการสอนจะพึงพอใจ หากสื่อการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพถึงระดับนั้นแล้ว สื่อการสอนก็มีคุณค่าที่จะนำไปสอนนักเรียน

เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ กำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหวังว่าผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนทั้งหมดต่อเปอร์เซ็นต์ของผลสอบหลังเรียนทั้งหมด นั่นคือ E_1 / E_2 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ตัวอย่าง 80/80 หมายความว่า เมื่อเรียนจากสื่อการเรียนการสอนแล้วผู้เรียนจะสามารถทำแบบฝึกหัดหรืองานได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80 และทำการทดสอบหลังเรียนได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80

การที่กำหนดเกณฑ์ E_1 / E_2 ให้มีค่าเท่าใดนั้น ให้ผู้สอนเป็นผู้พิจารณาตามความพอใจ โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำมักจะตั้งไว้ 80/80 หรือ 85/85 หรือ 90/90 เป็นต้น ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะหรือเจตคติศึกษาอาจตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 75/75 เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำ เพราะตั้งเกณฑ์ไว้เท่าใดมักจะได้ผลเท่านั้น

3.2 ขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพ

การหาประสิทธิภาพของสื่อในขั้นนี้จะมีการทดสอบว่า สื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นมานั้นมีคุณภาพดีพอหรือไม่ เมื่อการผลิตได้สิ้นสุดลง ควรมีการสร้างสถานการณ์

จำลองด้วยการกำหนดสถานที่ ตัวผู้เรียนให้ตรงกับผู้ใช้ที่กำหนด บุคลากรผู้ทำการทดสอบ ประเมินผล การกำหนดเกณฑ์ที่จะยอมรับ นำผลที่ได้มาหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด อาจใช้วิธีการทางสถิติ ซึ่งในการทดสอบนี้อาศัยการทดลอง คือ การวางแผนนำต้นแบบของ สื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นเสร็จแล้วไปทดสอบ เพื่อหาประสิทธิภาพเพื่อเป็นหลักประกันว่า สื่อการสอนที่ผลิตขึ้นนั้นมีคุณค่าที่จะนำไปสอนตามลำดับชั้น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ซ้ำกัน ดังที่ไสว คุณโน (2546, หน้า 66-68) ได้สรุปความเห็นของชัยยงค์ พรหมวงศ์ เกี่ยวกับการ ทดสอบประสิทธิภาพสื่อได้ ดังนี้

ขั้นการทดลองแบบเดี่ยว (1 : 1) เป็นการทดลองกับนักเรียน 1 คน โดยใช้ เด็กอ่อน ปานกลาง และเก่ง คำนวณหาประสิทธิภาพเสร็จแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยปกติ คะแนนที่ได้จากการทดลองแบบกลุ่ม ในขั้นนี้ E_1 / E_2 ที่ได้จะมีค่าประมาณ 60/60

ขั้นการทดลองกลุ่ม (1 : 10) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 6 -10 คน โดย ละครผู้เรียนเก่งกับอ่อน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุง ในคราวนี้จะคะแนนของผู้เรียนจะ เพิ่มขึ้นเกือบเท่าเกณฑ์โดยเฉลี่ยจะห่างจากเกณฑ์ประมาณร้อยละ 10 นั่นคือ E_1 / E_2 ที่ได้จะมีค่าประมาณ 70/70

ขั้นการทดลองภาคสนาม (1 : 100) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 40 -100 คน หรือทั้งชั้นเรียน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วทำการปรับปรุงผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับ เกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำจากเกณฑ์ไม่เกินร้อยละ 2.5 ก็ยอมรับหากแตกต่างกันมากผู้สอนต้อง กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนใหม่โดยยึดสภาพความจริงเป็นเกณฑ์ สมมติว่าเมื่อทดสอบประสิทธิภาพแล้วได้ 83.5/85.4 ก็แสดงว่าสื่อการเรียนนั้นมีประสิทธิภาพ 83.5/85.4 ใกล้เคียงกับเกณฑ์ 85/85 ที่ตั้งไว้ แต่ถ้าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 เมื่อผลการทดลอง เป็น 83/85.4 ก็อาจเลื่อนเกณฑ์ขึ้นมาเป็น 85/85 ได้

3.3 วิธีการทดสอบประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอน

การเลือกนักเรียนมาทดลองสื่อการเรียนการสอน

สำหรับนักเรียนแบบเดี่ยว (1 : 1) เป็นการทดลองกับครู 1 คน ต่อนักเรียน 1 คน ให้ทดลองกับนักเรียนเรียนไม่เก่งเสียก่อน ทำการปรับปรุงแล้วนำไปทดลองกับนักเรียน ปานกลาง และนำไปทดลองกับนักเรียนเก่ง อย่างไรก็ตามหากระยะเวลาไม่เอื้ออำนวย และ สภาพการณ์ไม่เหมาะสมก็ให้ทดลองกับนักเรียนอ่อนและนักเรียนที่เรียนปานกลาง

สำหรับการทดลองแบบกลุ่ม (1 : 1) เป็นการทดลองที่ครู 1 คน ต่อนักเรียน 6 -12 คน โดยให้ละครกันทั้งนักเรียนเก่ง นักเรียนที่เรียนปานกลางและนักเรียนที่เรียนอ่อน ห้ามทดลองกับนักเรียนที่เรียนอ่อนล้วนหรือนักเรียนที่เรียนเก่งล้วน

สำหรับการทดลองภาคสนามหรือกลุ่มใหญ่ (1 : 100) เป็นการทดลองที่ใช้กับ ครู 1 คน กับนักเรียนทั้งชั้นประมาณ 30 - 40 คน ชั้นที่เลือกมาทดลองจะต้องมีนักเรียน ละครกันเก่งและอ่อน ไม่ควรเลือกห้องเรียนที่มีแต่นักเรียนเก่งหรือนักเรียนอ่อนล้วน

3.4 ข้อควรคำนึงในการทดลองหาประสิทธิภาพของสื่อ

- ควรเลือกนักเรียนที่เป็นตัวแทนของนักเรียนที่ใช้สื่อการเรียนการสอน
- ควรหาสถานที่และเวลาที่ปราศจากเสียงรบกวน ไม่ร้อนอบอ้าว และใช้เวลาที่นักเรียนไม่หิวกระหาย ไม่รีบร้อนกลับบ้าน หรือไม่พะวักพะวนไปเข้าเรียนชั้นอื่น
- ต้องชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทดลองสื่อการเรียนการสอนและการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ไม่คุ้นเคย
- สำหรับการทดลองภาคสนามในชั้นเรียน ต้องใช้ครูผู้สอนเพียงคนเดียว ผู้สังเกตการณ์ต้องอยู่ห่างๆ ไม่เข้าไปช่วยเหลือนักเรียน ต้องปล่อยให้ครูผู้สอนแก้ปัญหาเอง
- ไม่ว่าจะเป็นการทดลองแบบเดี่ยว แบบกลุ่มและภาคสนาม หลังจากชี้แจงให้นักเรียนทราบ ครูจะต้องดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ
 1. ทดสอบก่อนเรียน
 2. นำเข้าสู่บทเรียน
 3. ให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม
 4. สรุปบทเรียน
 5. ทดสอบหลังเรียน

3.5 สิ่งที่ต้องปฏิบัติหลังจากทดลองหาประสิทธิภาพของสื่อ

- นำผลงานและแบบฝึกปฏิบัติของนักเรียนมาประเมินผลโดยการให้คะแนนกิจกรรมทุกชนิดแล้วหาค่าเฉลี่ยและทำเป็นร้อยละ
 - นำผลการสอบหลังเรียนมาหาค่าเฉลี่ยและทำเป็นค่าร้อยละ
 - นำผลการสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาเขียนแผนภูมิเปรียบเทียบเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการรายงานผลการสอน
 - นำสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้น มาปรับปรุงข้อบกพร่องนั้น ๆ
- ฉะนั้น การยอมรับประสิทธิภาพของสื่อที่ผลิตได้นั้น กำหนดได้ 3 ระดับ คือ
1. สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของสื่อสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้มีค่าเกินร้อยละ

2.5 ขึ้นไป

2. เท่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของสื่อเท่ากันหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไม่เกินร้อยละ 2.5

3. ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของสื่อต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2.5 ถือว่ายังมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาและผลการวิจัย พอสรุปได้ว่าการหาประสิทธิภาพของสื่อนั้นจะมีการทดสอบว่า สื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นมานั้นมีคุณภาพดีพอหรือไม่ เมื่อการผลิตได้สิ้นสุดลง มีการสร้างสถานการณ์จำลองด้วยการกำหนดสถานที่ตัวผู้เรียนให้ตรงกับผู้ใช้กำหนด บุคลากรผู้ทำการทดสอบ ประเมินผล การกำหนดเกณฑ์ที่

จะยอมรับนำผลที่ได้มาหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด อาจใช้วิธีทางสถิติ

พระมหากฤษณพงศ์ วิวาร์สุข (2542) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ การพัฒนาหนังสือภาพประกอบคำบรรยาย เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2” การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหนังสือภาพประกอบคำบรรยาย เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ และเจตคติของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสามัคคีวิทยา สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 26 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยหนังสือภาพประกอบคำบรรยายเรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จำนวน 5 เรื่อง แผนการสอน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดเจตคติ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และ T-test (dependent sample)

ผลการวิจัยพบว่า

1. หนังสือภาพประกอบคำบรรยายเรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 82.44 / 84.10

2. นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนด้วยหนังสือภาพประกอบคำบรรยาย เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างไปจากคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนจบแล้ว 2 สัปดาห์ แสดงว่านักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้

พระมหาคุณาวุฒิ สีบาล (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องภาษาบาลี และคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3” โดยมีความมุ่งหมายดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องภาษาบาลี และคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อบทเรียน และ 4) เพื่อศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนเหล่ายาววิทยาคาร อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย 5 ตัวเลือกจำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 และแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนต่อบทเรียน

คอมพิวเตอร์ช่วยสอน แบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า (rating scale) จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรงรายข้อระหว่าง 0.66 ถึง 1.00

ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องภาษาบาลีและคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา ที่พัฒนาขึ้นมามีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.25/82.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และมีค่าดัชนีประสิทธิภาพผลของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เท่ากับ 0.63

2. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนอยู่ในระดับมาก และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนแล้ว 2 สัปดาห์ ไม่แตกต่างจากคะแนนหลังเรียน

พระเอกเพชร เสาร์ทอย (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแผนและสื่อการเรียนรู้ เรื่อง ทิศ 6 วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแผนและสื่อการเรียนรู้ เรื่อง ทิศ 6 วิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนและสื่อการเรียนรู้ เรื่อง ทิศ 6 วิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 /1 จำนวน 45 คน โรงเรียนปราสาทศึกษาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 3 จังหวัดสุรินทร์ ภาคเรียนที่ 1 ในปีการศึกษา 2546 ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แผนการสอน เรื่อง ทิศ 6 วิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หนังสือการ์ตูนสีเพื่อใช้ ประกอบคำบรรยาย เรื่อง ทิศ 6 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทิศ 6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีประสิทธิผลของแผนและสื่อการเรียนรู้

ผลการศึกษาพบว่า แผนและสื่อการเรียนรู้ เรื่อง ทิศ 6 วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 90.15/92.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 และค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.79 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าหลังเรียนด้วยแผน และสื่อการเรียนรู้ร้อยละ 79 ดังนั้น ครูผู้สอนควรนำแผนการเรียนรู้และหนังสือการ์ตูนสีที่ผู้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาขึ้นไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจ และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งเป็นวิธีการที่น่าจะเหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนา หรือการแก้ปัญหาของคนที่อยู่กับปัญหาในบริบทของชุมชน โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ฝ่าย ฝ่ายแรก คือ ชาวบ้าน อันประกอบด้วย แกนนำ กลุ่มผู้อยู่กับปัญหา ฝ่ายที่สอง นักพัฒนาที่มีภารกิจในชุมชน ทั้งที่มาจากหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานพัฒนาเอกชนหรือจากองค์กรศาสนา การกุศลต่างๆ

ฝ่ายที่สาม นักวิชาการที่เป็นนักวิจัย ผู้ต้องการแสวงหาองค์ความรู้แบบใหม่ เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชน โดยมีกระบวนทัศน์ที่เฉพาะเจาะจง (specific paradigm) กับปัญหาหนึ่งและเชื่อว่า เป้าหมายคือ การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาใหม่หรือปรับปรุงข้อค้นพบทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดทฤษฎีที่เหมาะสมกับปัญหา รวมทั้งมีวิธีการวิจัยและจริยธรรมทางการวิจัยที่เหมาะสมทั้งสามฝ่ายร่วมใช้กระบวนการ PAR เพื่อทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ทำให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถในการวิเคราะห์ และจัดการแก้ปัญหาของกลุ่มผู้ที่อยู่กับปัญหาให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

1. ปรัชญาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เชื่อในปรัชญาว่าชาวบ้านเป็นผู้อยู่กับข้อมูลอยู่กับความจริง เป็นผู้ที่รู้ดีเท่ากับนักวิจัยหรืออาจจะรู้มากกว่านักวิจัย การเลือกปฏิบัติใดๆ ก็ตามที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงต้องเริ่มต้นจากชาวบ้านด้วยไม่ใช่จากสมมติฐานของผู้วิจัยหรือนักพัฒนาฝ่ายเดียวและผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ นักวิจัยทั้งชาวบ้านและนักพัฒนา มีบทบาทในการร่วมกำหนดปัญหา และเลือกแนวทางในการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาบทบาททั้งสามฝ่ายต่างก็มีความเท่าเทียมกัน การวิจัยลักษณะนี้จึงเป็นการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของนักพัฒนา รวมทั้งความต้องการความรอบรู้ของชาวบ้าน

สิทธิณัฐ ประพุทธนิตินสาร (2545, หน้า 24-27) ได้เสนอปรัชญาแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สรุปได้ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิ (right) เป็นเอกสิทธิ (privilege) เป็นการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นกระบวนการบริหารพัฒนาชนบท และเป็นเครื่องมือชี้วัดการพัฒนาชนบท

1.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่มีชีวิต (dynamic and organic process) เริ่มต้นจากสภาพจริงในปัจจุบันมุ่งไปถึงจุดที่ควรจะเป็นไปได้ในอนาคต จะมีลักษณะที่มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ไม่สามารถกำหนดเวลาและกิจกรรมล่วงหน้าได้ เชื่อว่าผู้ด้อยโอกาสมีความสามารถที่จะร่วมทำงานได้จะต้องเริ่มจากคนที่รู้สึก (feel) ต่อปัญหาหรือความต้องการของตนไปสู่การคิด (think) การกระทำยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (transformation) ทั้งในตัวเองและชุมชน ทั้งในด้านสติปัญญา จิตใจ และมีติด้านกายภาพสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

1.3 กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ประกอบไปด้วยการแสวงหาความรู้ และการกระทำจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและไม่มีที่สิ้นสุด ครอบคลุมที่ผู้ด้อยโอกาสยังสามารถรวมกลุ่มกันได้และคำนึงถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภูมิปัญญาของนักวิชาการ

1.4 การวิจัยแบบมีส่วนร่วม เกิดจากการปรับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จากการสั่งการจากหน่วยเหนือมาเป็นชุมชนหรือชาวบ้านผู้ได้รับการพัฒนาเป็น

ศูนย์กลางการดำเนินการ ด้วยความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่แก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ ถ้าเขารู้และเข้าใจเป้าหมายการพัฒนาตนเองและชุมชน การวิจัยลักษณะนี้เป็นการจุดพลังให้ชุมชนรับรู้การเรียนรู้ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน เป็นการเรียนรู้ของชุมชนอันเกิดจากการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

1.5 เป้าหมายสุดท้ายของการวิจัย คือ การเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างถอนรากถอนโคนเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้นจึงต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน และเต็มที่ตลอดกระบวนการวิจัยตั้งแต่การทำความเข้าใจและนิยามปัญหาของการวิจัย การเลือกวิธีการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ นักวิจัยภายนอกเป็นเพียงผู้อำนวยการความสะดวกและเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ ตลอดกระบวนการวิจัยเท่านั้น

2. ความหมายของการมีส่วนร่วม

ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2543, หน้า 138-139) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การค้นหาปัญหา การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผลรวมทั้งการรับประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการโดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2.2 การมีส่วนร่วมในทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.2.1 การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง โดยที่ประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2.2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐมาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศให้อำนาจทางการเมือง การบริหาร โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้จากกล่าวได้ว่า เป็นการคืนอำนาจ (empowerment) ในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้ที่ส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

เจเลียว บุรีภักดีและคณะ (2545, หน้า 113) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปที่ผู้รับการพัฒนา เข้ามามีส่วนกระทำให้เกิดการพัฒนา มิใช่เป็นผู้รับการพัฒนาตลอดไป ทั้งนี้เป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องหรือในกิจกรรมต่างๆ โดยทุกคนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนไม่ว่าการคิดค้นหาปัญหาหาแนวทางแก้ปัญหา แล้วร่วมกันพัฒนาและร่วมรับผลประโยชน์ที่สำเร็จนั้นๆ

3. รูปแบบการมีส่วนร่วม

เจเลียว บุรีภักดีและคณะ (2545, หน้า 115) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ว่า

3.1 การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (marginal participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่าหรือมีทรัพย์สินหรือความรู้ด้อย เป็นต้น

3.2 การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (partial participation) รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายลงมาว่าต้องการอะไร โดยรัฐไม่รู้ถึงความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้น การมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้น

3.3 การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (full participation) เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดปัญหา ความต้องการ การตัดสินใจในแนวทางแก้ปัญหา และความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย

4. เทคนิคการเข้าสู่ชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546, หน้า 13-20) เสนอแนะเทคนิคการเข้าสู่ชุมชน มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 การเตรียมตัวก่อนเข้าสู่ชุมชน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น มีข้อแตกต่างจากการวิจัยแบบเดิม (traditiona research) คือการวิจัยแบบเดิม นักวิจัยโดยมากเป็นคนนอกชุมชน ซึ่งมีการกำหนดหัวข้อหรือปัญหาการวิจัยมาก่อนแล้วเข้าไปในชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูล บรรณกรข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยโดยนักวิจัยชุมชนทำหน้าที่เพียงผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น ส่วนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) นักวิจัยอาจมาจากชุมชน หรือนอกชุมชนก็ได้ แต่นักวิจัยและชุมชนมีส่วนร่วมกันทุกขั้นตอน ตั้งแต่กำหนดปัญหาการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล บรรณกรข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิจัย และนำผลการวิจัยไปใช้แก้ปัญหาทำให้ชุมชนอยู่ดีมีความสุขมากขึ้นตามลำดับ จะเห็นได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาชุมชน นักวิจัยจึงต้องมีการเตรียมตัวและความรู้ก่อนที่จะเข้าสู่ชุมชนวิจัย 3 เรื่อง คือ

4.1.1 ความรู้เรื่องมนุษย์สัมพันธ์ (human relations) เป็นความรู้ที่ช่วยให้คนอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล (rational animals) และรู้ความเป็นเหตุเป็นผล (law of cause and effect) แนวทางการศึกษามนุษย์สัมพันธ์เริ่มที่

- 1) เข้าใจตนเอง
- 2) เข้าใจผู้อื่น
- 3) เข้าใจสังคม
- 4) เข้าใจงาน

5) เข้าใจในหลักการ และวิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแก่ผู้อื่น
 นั้น หลักการสำคัญของการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี คือ รักผู้อื่น คิดดีดี พูดดีดี ทำดีดี มีประโยชน์ เกื้อกูลกัน เอาใจเขามาใส่ใจเรา ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับชุมชน และการเยี่ยมเยียน
 ดังที่สุภาษิตกล่าวไว้ว่า “วิสาสาปรมาญาติ” ความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง เป็นต้น

4.1.2 ความรู้เรื่องระเบียบวิจัย

1) ปัญหาการวิจัย (research problem) เป็นโจทย์หรือปัญหาของการวิจัยที่มาจากชุมชน นักวิจัยเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ดังที่ทวิตซ์กี นพเกษร, (2545, หน้า 5) เรียกว่า วิทยากรกระบวนการ นักวิจัยเข้าไปร่วมเรียนรู้หรือร่วมคิด
 ร่วมทำกับชุมชน (interactive learning through action) ปัญหาการวิจัย คือปัญหาของชุมชน
 ที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน ปัญหาของชุมชนต้องมองเป็นองค์รวม (holistic) ทั้งปัญหาทาง
 เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม การกำหนดปัญหาการวิจัยร่วมกัน อาจใช้วิธีการ
 AIC (Appreciation-Influence-Control) FSC (Future-Search-Conference) ก็ได้

2) วัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นโจทย์ย่อยๆที่แตกออกจากปัญหา
 การวิจัย วัตถุประสงค์เขียนเป็นคำถามหรือประโยคบอกเล่าก็ได้ ถ้าเขียนเป็นคำถามจะช่วย
 ชี้แนะแนวทางในการแสวงหาคำตอบ

3) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือสิ่งที่เราทำการศึกษาอาจมาจาก
 คนสิ่งของ เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ ถ้ามีปริมาณมากหรือขนาดใหญ่ ก็ต้องมีการสุ่ม
 เลือกเพื่อเลือกตัวแทนของประชากร การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การเลือกคนที่ให้
 ข้อมูล (key information) เป็นตัวแทนกลุ่มก็ได้ เช่น ตัวแทนการศึกษา ศาสนา สาธารณสุข
 องค์การบริหารส่วนตำบล ประเด็นสำคัญผู้ที่เข้าทำการวิจัย คือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stake
 -holder) ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย

4) เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล นักวิจัยต้องสร้างเครื่องมือ
 ร่วมกับชุมชนเครื่องมือควรมีหลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์แบบ เช่น แบบ
 บันทึกการสังเกต แบบสอบถาม แบบทดสอบ และการสัมภาษณ์ เป็นต้น

5) การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัย คือผู้มีส่วนได้
 เสียในในชุมชนและนอกชุมชน ร่วมกันคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิธีการนำเสนอผลการวิจัย
 ตลอดจนการนำผลการวิจัยไปใช้แก้ปัญหา

6) สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล นักวิจัยร่วมกับสรุปผลว่าการ
 วิจัยครั้งนี้ได้คำตอบอะไรบ้าง และทำไมคำตอบจึงเป็นเช่นนั้น

7) ข้อเสนอแนะ โดยทั่วไปมีสองลักษณะ คือเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้และเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยต่อไป

4.1.3 ความรู้เรื่องวิทยาการกระบวนการ (facilitator) วิทยาการกระบวนการทำหน้าที่สำคัญอย่างน้อย 8 ประการ ดังนี้ คือ

- 1) ผู้จัดการ
- 2) ผู้ประสาน
- 3) ผู้สังเกต
- 4) ผู้กระตุ้น
- 5) ผู้สร้างบรรยากาศ
- 6) ผู้เอื้ออำนวยให้เกิดการสื่อสารทางราบ
- 7) ผู้ร่วมเรียนรู้ร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่ม
- 8) โค้ชการเรียนรู้ หรือการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

4.2 การปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในชุมชน

4.2.1 นักวิจัยต้องเรียนรู้เพื่อการปรับตัว เช่น

- 1) ค่านิยมของชุมชน
- 2) สิ่งต้องห้ามในชุมชน

4.2.2 นักวิจัยเป็นผู้เรียนรู้ไม่ทำตัวเป็นผู้คงไว้ ซึ่งความเป็นคนนอกชุมชน (out-sider)

- 1) เรียนรู้ภาษาถิ่น
- 2) เรียนรู้วัฒนธรรมการกินอยู่ของชุมชน
- 3) เรียนรู้กิจกรรมชุมชนในรอบ 1 ปี
- 4) เรียนรู้การใช้ชีวิตในชุมชน

4.3 การออกจากชุมชน

ดูเหมือนการออกจากชุมชนเป็นเทคนิคที่ทำได้ง่าย เพราะนักวิจัยมักประมาทรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เมื่องานวิจัยเสร็จแล้วก็ออกไปจากชุมชนโดยไม่เทคนิคที่เหมาะสม สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จากการทำงานร่วมกัน จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน นำผลการเรียนรู้มาใช้แก้ปัญหาร่วมกัน มีการสร้างสัมพันธ์ไมตรีกันอย่างดี การออกจากชุมชนจึงต้องออกแบบวัฒนธรรมไทย “ไปลามาไหว้” โดยกล่าวลาในที่ประชุมของหมู่บ้าน การออกไปจากชุมชนจะนิมนต์และสง่างาม

สรุปโดยรวม เทคนิคการเข้าสู่ชุมชน จึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของนักวิจัยศาสตร์ คือ องค์ความรู้ด้านต่างๆ เช่น ความรู้เรื่องคน ธรรมชาติของคน กลุ่มคน วัฒนธรรม ความรู้ทางระเบียบวิธีวิจัยและความรู้การเป็นวิทยาการกระบวนการ เป็นต้น องค์ความรู้เหล่านี้ นักวิจัย

ต้องเรียนรู้ ส่วนศิลปะ คือความสามารถในการนำเอาองค์ความรู้เหล่านั้นไปใช้ได้ดีมีประสิทธิภาพ ในสถานการณ์จริงกับชุมชน

5. ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2543, หน้า 82) ได้สรุปขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มี 5 ขั้นตอน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ผสมผสานแนวคิดการจัดการชุมชน และการเรียนรู้สภาพของปัญหาในชุมชนเข้าด้วยกัน (community organization and problem based learning) คือ

5.1 ระยะก่อนการทำวิจัย (pre-research phase) ได้แก่

- 5.1.1 การคัดเลือกชุมชนและการเข้าถึงชุมชน
- 5.1.2 การบูรณาการ ตัวนักวิจัยเข้ากับชุมชน
- 5.1.3 การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน
- 5.1.4 การแพร่แนวคิด PAR แก่ชุมชน

5.2 ระยะของการทำวิจัย (research phase)

- 5.2.1 การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน
- 5.2.2 การฝึกอบรมทีมวิจัยท้องถิ่น
- 5.2.3 การวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งอาจเกิดขึ้นในกระบวนการ PAR และ

กำหนดแนวทางแก้ไข

- 5.2.4 การออกแบบการวิจัยและการเก็บข้อมูล
- 5.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 5.2.6 การนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมหมู่บ้าน

5.3 ระยะการจัดทำแผน (planning phase)

- 5.3.1 การอบรมทีมงานวางแผนท้องถิ่น
- 5.3.2 การกำหนดโครงการหรือกิจกรรม
- 5.3.3 การศึกษาความเป็นไปได้ของแผนงาน
- 5.3.4 การแสวงหางบประมาณและหน่วยงานที่สนับสนุน
- 5.3.5 การวางแผนเพื่อติดตามและประเมินผล

5.4 ระยะการนำแผนไปปฏิบัติ (implementation phase)

- 5.4.1 การกำหนดทีมงานปฏิบัติงานอาสาสมัคร
- 5.4.2 การอบรมทีมงานปฏิบัติอาสาสมัคร

5.5 ระยะการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (monitoring and evaluation phase)

5.5.1 การจัดตั้งทีมงานติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของหมู่บ้าน ขึ้นมาติดตามดำเนินงานของฝ่ายปฏิบัติทุกระยะ

5.5.2 เสนอผลการประเมินต่อที่ประชุมหมู่บ้าน

6. วิธีการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะมีลักษณะใกล้เคียงกับการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory research) แต่มีส่วนเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับการแสวงหาแนวทางแก้ไข ปัญหาในการศึกษาชุมชนจะเน้นการศึกษาสภาพปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และวิเคราะห์หาทรัพยากรในท้องถิ่นมาช่วยในการแก้ไขปัญหา จุดเน้นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย

6.1 เน้นการศึกษาชุมชน โดยการให้ความสำคัญกับข้อมูลและความคิดของชาวบ้าน การเก็บข้อมูลเป็นการสนทนาและเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ และความคิดเห็นร่วมกันเพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาในชุมชนหรือความต้องการของชุมชน ที่เรียกว่า need assessment ซึ่งเป็นการช่วยกันวิเคราะห์ว่า สภาพปัจจุบันในชุมชนมีข้อบกพร่องอย่างไร และเรื่องอะไรบ้าง การศึกษาลักษณะนี้ มีบางหน่วยงานเชื่อว่าการศึกษาความต้องการจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ที่รัฐบาลให้ทุกหมู่บ้านทำอยู่ปัจจุบัน เป็นวิธีการเพื่อเรียนรู้ปัญหาของชุมชนหากแต่ถ้าชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาในหมู่บ้านกันอย่างจริงจัง และมีใช้การกรอกข้อมูลโดยผู้นำหรือผู้ทรงคุณวุฒิเพียง 1 - 2 คน ก็พอถือได้ว่าเป็นการศึกษาสภาพชุมชนกันพอสมควร และนอกจากการดูถึงสภาพปัญหาในชุมชนแล้ว เพื่อเป็นการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาแล้ว ต้องคำนึงถึงทรัพยากรในชุมชน ซึ่งรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ บริการของหน่วยต่างๆ ในพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหา และการพัฒนา

6.2 เน้นการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาทรัพยากรในท้องถิ่นมีอะไรบ้างเพื่อที่จะนำไปสู่วิธีการแก้ไขเป็นความพยายามในการประยุกต์ข้อมูล 2 เรื่อง คือเรื่องปัญหาและเรื่องทรัพยากรในท้องถิ่น

6.3 เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกโครงการ เพื่อนำไปสู่การนำไปปฏิบัติ ถ้าหากมีปัญหาหลายๆ เรื่องและมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นหลายๆ วิธีจะต้องมีการพิจารณาร่วมกันว่า ปัญหาใดเป็นปัญหาเร่งด่วนและวิธีการแก้ไขปัญหาวิธีใดที่มีความเหมาะสม อาจจะต้องคำนึงเชิงเศรษฐศาสตร์ในแง่ของความคุ้มค่า นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับเงื่อนไขทางวัฒนธรรม ความเชื่อและอื่นๆ ร่วมด้วย

6.4 เน้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคือทุกขั้นตอน และสามารถดำเนินงานได้เอง หลังจากสิ้นสุดการวิจัยหรือเมื่อนักวิจัยออกจากพื้นที่แล้วโดยวิธีการค้นหา หรือให้ชาวบ้านค้นหาผู้ที่เป็นผู้นำในการดำเนินงานได้ต่อไป ซึ่งเป็นแกนนำที่เข้าร่วมกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นการวิจัยจนสิ้นสุดการวิจัย

ฉะนั้น การเข้าไปทำงานกับชุมชนจะต้องปฏิบัติตนอย่างไรบ้าง หรือจะอย่างไรให้ชาวบ้านร่วมงานกับเรา หรือมีเทคนิควิธีการอย่างไรบ้างที่จะดึงความร่วมมือจากชาวบ้านได้ แนวทางการทำงานร่วมกับชุมชน และการสร้างความศรัทธาจากชาวบ้านโดยจะได้อ้างอิง

และเทียบเคียงถึงแนวทางการปฏิบัติตนสำหรับคฤหัสถ์ หรือบุคคลทั่วไปในหลักธรรม เรียกว่า “สังคหวัตถุ 4” ซึ่งเป็นหลักการสงเคราะห์ เพื่อการยึดเหนี่ยวประสานหมู่ชนให้อยู่ในความสามัคคี และนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจกันในชุมชน โดยพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) เขียนไว้ในหนังสือนิติศาสตร์แนวพุทธ เป็นแนวทางสำหรับการประพฤติปฏิบัติตนได้ ดังนี้

1. การทำตัวให้กลมกลืนกับชาวบ้าน โดยปกติชาวบ้านดำเนินชีวิตอย่างสมถะเรียบง่าย อาศัยธรรมชาติและการผลิตตามฤดูกาลเพื่อการยังชีพ นักวิจัยและพัฒนาจะต้องทำความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านให้ลึกซึ้ง โดยให้รู้ว่าชาวบ้านอยู่อย่างไร กินอย่างไร พูดภาษาอะไร หรือปฏิบัติตัวอย่างไรในแต่ละวัน แต่ละเทศกาล แต่ละฤดูกาล เป็นการทำความเข้าใจเพื่อที่จะปรับตัวของเราให้เข้ากับชาวบ้าน เพื่อลดช่องว่างของการปฏิบัติระหว่างเรากับชาวบ้านให้ได้มากที่สุด ซึ่งตามหลักสังคหวัตถุ 4 แล้วก็จะตรงกับข้อที่ว่าด้วย การทำตัวให้เสมอสมาน คือการทำตัวให้เข้ากันได้โดยมีความเสมอภาคกัน โดยร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ร่วมกันเผชิญและแก้ปัญหา และไม่เลือกที่รักผลักที่ชังเรียกว่า “สมานัตตดา”

2. การลงแรงหรือการใช้แรงงานเข้าช่วยเหลือ วิถีชุมชนมักมีวัฒนธรรมการใช้แรงงานคนเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งในระดับครอบครัว กลุ่มคน หมู่บ้านและระหว่างชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการผลิตเกษตร เช่น การทำนาปลูกข้าวและปลูกพืชเศรษฐกิจ ประเพณีนิยมและพิธีกรรมต่างๆ เช่น งานศพ งานแต่งงาน งานบุญต่างๆ เป็นต้น เหล่านี้แล้วต้องอาศัยการลงแขกหรือการร่วมมือร่วมแรงกันนั่นเอง เราต้องไปช่วยตามกำลังที่มีเป็นการแสดงความมีน้ำใจของเราต่อชาวบ้านอีกทางหนึ่ง ซึ่งตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในบทบัญญัติที่ว่าด้วยการช่วยด้วยเรี่ยวแรงกำลังเป็นการออกกำลังกายเข้าช่วยเหลือร่วมมือกันหรือเรียกว่า “อัตถจริยา”

3. การแบ่งปันสิ่งของเงินทุน โดยปกติชาวบ้านจะมีเรื่องราวปัญหาให้ขบคิดแก้ไข และอยู่ตลอดเวลา ทั้งปัญหาครอบครัวและปัญหาในชุมชน ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือในเรื่องสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ หรือเงินใช้จ่ายเล็กๆ น้อยๆ เพื่อบรรเทาปัญหาบางอย่างในครัวเรือน เช่น ให้นม ให้เครื่องเรียนแก่นักเรียนไม่ว่าจะเป็น สมุดดินสอ เป็นต้น ซึ่งเป็นการเสียสละเป็นการบริจาคที่เรียกว่า การให้ “ทาน” แก่กัน

4. การให้คำแนะนำในข้อมูลความรู้ คือว่ากระแสสังคมเปลี่ยนแปลงเร็วมากและชุมชนได้รับผลกระทบตลอดเวลา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอกมีความจำเป็นต่อชาวบ้านเป็นอย่างมาก เพื่อตั้งรับกับสถานการณ์ปัญหาที่จะเกิดขึ้นอย่างเท่าทัน นักวิจัยและวางแผนต้องติดตามสถานการณ์ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อแลกเปลี่ยนกับชาวบ้านหรืออาจใช้เชื่อมผู้รู้จากภายนอกเข้าไปให้ข้อมูลกับชาวบ้านโดยตรง ชาวบ้านจะได้นำความรู้ไปปรับใช้แก้ปัญหาได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้ ซึ่งตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ข้อที่ว่าด้วยการช่วยด้วยถ้อยคำ เช่น แนะนำให้คนรู้จักวิธีการแก้ปัญหาของเขา และให้ความรู้ด้านวิชาการ เพื่อให้สามารถแก้ไขความทุกข์ยาก ซึ่งเป็นการรู้จักใช้วาจาแสดง น้ำใจที่ดีที่จะแก้ปัญหาและ

ช่วยเหลือกัน เรียกว่า "ปิยวาจา" (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2546, หน้า 194)

โดยสรุปการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่ผู้คนจำนวนหนึ่ง ในองค์กรหรือในชุมชนนั้นๆ เข้ามามีส่วนร่วมศึกษาปัญหาโดยการกระทำร่วมกันกับนักวิจัย ผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนกระทั่งเสร็จสิ้นการเสนอผล และการอภิปรายผลการวิจัย เป็นการเริ่มต้นของผู้คนที่อยู่กับปัญหา (problems people) ค้นหาปัญหาที่ตนเองมีอยู่ร่วมกับ นักวิชาการ จึงเป็นกระบวนการที่ผู้คนในองค์กรหรือชุมชนมิใช่ผู้ถูกกระทำ แต่เป็นผู้กระทำ การที่มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีอำนาจร่วมกันในการวิจัย

บทที่ 3

สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อ การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ครั้งนี้เป็นการวิจัยระยะที่ 1 เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี ซึ่งมีรายละเอียดที่จะนำเสนอไปตามลำดับ ดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สภาพปัจจุบันของการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
5. ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ เป็นอย่างไร
2. ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ คืออะไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 1 นี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยให้ผู้ที่มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ โดยดำเนินการดังนี้

1. กรอบการวิจัย

ผู้วิจัยนำหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน มาเป็นกรอบการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

- 1.1 การวางแผนการผลิตสื่อ
- 1.2 การดำเนินการผลิตสื่อ
- 1.3 การหาประสิทธิภาพสื่อ

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์โดยตรง ซึ่งประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ที่ทำหน้าที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา แบ่งครูสอนที่เป็นฆราวาส จำนวน 5 คน และครูสอนที่เป็นพระนิสิต จำนวน 1 รูป

2.2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ จำนวน 21 คน

- 2.2.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน
- 2.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายวิธีการตามลักษณะและธรรมชาติของแหล่งข้อมูล ดังนี้

3.1 การใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ จำนวน 1 ชุด ดังนี้

3.1.1 สำหรับผู้มีส่วนสำคัญที่จะได้รับการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา แบ่งครูสอนที่เป็นฆราวาส จำนวน 5 คน และพระนิสิต จำนวน 1 รูป โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 5 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (check list)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 15 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคอร์ท (Likert's scale) 5 ระดับ โดยให้เลือกประมาณค่าในช่องที่ตรงกับ การวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 12 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคอร์ท (Likert's scale) 5 ระดับ โดยให้เลือกประมาณค่าในช่องที่ตรงกับ การดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของผู้ตอบ

ตอนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับประเภทของสื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 21 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคอร์ท (Likert's scale) 5 ระดับ โดยให้เลือกประมาณค่าในช่องที่ตรงกับระดับการนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของผู้ตอบ

ตอนที่ 5 สอบถามเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพของสื่อประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 12 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคอร์ท (Likert's scale) 5 ระดับ โดยให้เลือกประมาณค่าในช่องที่ตรงกับระดับการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของผู้ตอบ

3.2 การใช้การสัมภาษณ์สำหรับผู้มีส่วนสำคัญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้บริหารสถานศึกษา และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ชุด ดังนี้

3.2.1 สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา แบ่งครูสอนที่เป็นฆราวาสจำนวน 5 คน และพระนิตติ จำนวน 1 รูป เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 สัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

3.2.2 สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 12 ข้อ

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 3 สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเภทของสื่อที่ครูผู้สอนนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 4 สัมภาษณ์เกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 5 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 3 ข้อ

3.2.3 สัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม แต่ละข้อคำถามของการสัมภาษณ์เหมือนกันทุกข้อ ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาพระพุทธศาสนาและสื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเภทของสื่อที่ครูผู้สอนนำสื่อมาใช้ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 3 ข้อ

ผู้วิจัยสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

2. ศึกษาเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือจากเอกสาร ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

3. สร้างแบบสอบถามตามกรอบของการวิจัย

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามข้อ 3 ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแล้วแก้ไขปรับปรุง จนได้ข้อคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบการวิจัยแล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ถ้าข้อคำถามใดผู้เชี่ยวชาญไม่เห็นด้วย ผู้วิจัยก็ได้ปรับแก้เพื่อให้ได้ข้อคำถามการวิจัยที่มีความชัดเจนมากที่สุด เมื่อได้ข้อคำถามที่ชัดเจนถูกต้องแล้ว ผู้วิจัยจึงได้นำไปทดลองใช้และปรับปรุงจนได้ข้อคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบการวิจัยมีความถูกต้องและชัดเจน แล้วจึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและผู้วิจัยได้นำข้อคำถามในตอนที่ 2 - 5 ของแบบสอบถามครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence : IOC) โดยสูตรในการวิเคราะห์คือ

$$IOC = \frac{\sum X}{N}$$

โดย IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

$\sum X$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามโดยใช้เกณฑ์ในต่อไปนี

- เห็นด้วยว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ให้ 1 คะแนน
- ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ให้ 0 คะแนน
- ไม่เห็นด้วยว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ให้ -1 คะแนน

ซึ่งข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 - 1.0 คัดเลือกไว้ใช้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ตัดทิ้งไป ได้จำนวนข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ปรากฏผลดังนี้

IOC = 1.0 จำนวน 60 ข้อ

IOC = 0.4 จำนวน 2 ข้อ

IOC = 0.2 จำนวน 2 ข้อ

ดังนั้น แบบสอบถามที่ปรับใหม่จะมีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 60 ข้อ โดยตัดข้อคำถามที่ไม่มีมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การวิจัยทิ้งไป จำนวน 4 ข้อ และข้อคำถามบางข้อได้ปรับแก้ตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะไว้ในช่องหมายเหตุ

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) ในวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2548 กับครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 20 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน คือ โรงเรียนอนุบาลหนองโดน โรงเรียนชุมชนหนองโดน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนหนองโดน (ประมาณราษฎรภิบาล) อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี จำนวน 8 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค ซึ่งได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .9489

3.2 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนสำคัญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา รวมจำนวน 27 คน คือครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) จำนวน 6 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน และผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ครอบคลุมตามกรอบการวิจัยเป็นกรอบในการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยเริ่มการสัมภาษณ์ ตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม ถึงวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2548 โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามขั้นตอนที่สุภาวดี จันทวานิช (อ้างถึงในพระมหาพรเทพ สารานุกรม, 2548, หน้า 46-47) ได้เสนอไว้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีหน้าที่การงานยุ่งมาก เพื่อให้ได้

ข้อมูลตามประเด็นการศึกษาที่ตั้งไว้ ดังนี้

3.2.1 การเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยประสานงานกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำเสนอกรอบในการสัมภาษณ์ และนัดหมาย วัน เวลา ที่สะดวก และสามารถให้สัมภาษณ์ได้ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือผู้บริหารสถานศึกษาและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยใช้วิธีโทรศัพท์นัดหมาย วัน เวลา ก่อนล่วงหน้า และหลังจากนั้นได้เดินทางไปยังโรงเรียนเพื่อทำการสัมภาษณ์ในช่วงเวลาที่ผู้บริหารและนักเรียนว่างจากภารกิจ

3.2.2 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ ดังนี้

- 1) ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย
- 2) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3) ประเด็นในการสัมภาษณ์

3.2.3 การจัดบันทึกการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีจัดบันทึกเนื้อหาสำคัญไว้เป็นแนวทางและขณะเดียวกันก็ขออนุญาตบันทึกเสียงไว้ด้วย เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการสรุป ดังนั้นเมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็นผู้วิจัยได้ทบทวนและสรุปประเด็นเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ยืนยันข้อมูลอีกครั้ง และทำในลักษณะเดียวกันนี้จนครบกับทุกกลุ่ม

3.2.4 การปิดการสัมภาษณ์ เมื่อสัมภาษณ์ครบทุกประเด็นแล้ว ผู้วิจัยได้ขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่าน พร้อมทั้งขอที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้สะดวกในกรณีที่ต้องการความชัดเจนของข้อมูลบางประการเพิ่มเติมในภายหลัง

3.3 การศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

4.1 ขออนุญาตเพื่อทำการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ถึงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ เพื่อขออนุญาตทำวิจัยในครั้งนี้ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและพัฒนา และขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ดำเนินการเก็บข้อมูล หลังจากได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานศึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.2.1 ในส่วนของผู้มีส่วนสำคัญที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ คือ

ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 6 ชุด ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามและดำเนินการสัมภาษณ์ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและพัฒนา และขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยดำเนินการตั้งแต่วันที่ 11-13 ตุลาคม พ.ศ. 2548

4.2.2 ในส่วนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา คือ นักเรียน และผู้บริหาร ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร
- 2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน โดยแบ่งการสัมภาษณ์นักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อง่ายและสะดวกในการสัมภาษณ์นักเรียนเพื่อสะท้อนถึงปัญหาและให้ข้อมูลครบทุกคน
- 3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในข้อ 1) และข้อ 2) ตั้งแต่วันที่ 11-13 ตุลาคม พ.ศ. 2548

4.3 นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนสำคัญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มาวิเคราะห์ข้อมูล

4.4 จัดประชุมประชาพิจารณ์ (public dialogue) โดยเชิญผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทุกฝ่าย รวมจำนวน 19 คน ได้แก่

- 4.4.1 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 6 รูป/คน
- 4.4.2 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน
- 4.4.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน
- 4.4.4 วิทยากรกระบวนการ จำนวน 2 คน

โดยจัดประชุมเมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2549 ตั้งแต่เวลา 08.30 น. เป็นต้นไป ณ ศาลาการเปรียญวัดกองทอง ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี เพื่อรับทราบ ทบทวน ยืนยัน และปรับแก้ข้อมูลการศึกษาสภาพของการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งปัญหาและความต้องการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ให้ถูกต้องตรงกันมากที่สุด พร้อมทั้งร่วมกันหาแนวทางและวิธีการ และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากประชากรทั้ง 2 กลุ่ม มาวิเคราะห์ดังนี้

พัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย (descriptive statistic) ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้จากผู้มีส่วนสำคัญที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนจำนวน 5 คน และครูสอนที่เป็นพระนิสิต จำนวน 1 รูป ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งได้จากผู้มีส่วนสำคัญที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 การดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งได้จากผู้มีส่วนสำคัญที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอน ซึ่งได้จากผู้มีส่วนสำคัญที่มีหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้ ดังนี้

ตอบในช่อง	“น้อยที่สุด”	ให้	1	คะแนน
ตอบในช่อง	“น้อย”	ให้	2	คะแนน
ตอบในช่อง	“ปานกลาง”	ให้	3	คะแนน
ตอบในช่อง	“มาก”	ให้	4	คะแนน
ตอบในช่อง	“มากที่สุด”	ให้	5	คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูลแสดงด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าจากมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยใช้เกณฑ์การประเมินของชูศรี วงษ์รัตน์ (2541, หน้า 7) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.00 - 1.49	เท่ากับ น้อยที่สุด
1.50 - 2.49	เท่ากับ น้อย
2.50 - 3.49	เท่ากับ ปานกลาง
3.50 - 4.49	เท่ากับ มาก
4.50 - 5.00	เท่ากับ มากที่สุด

5.2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (qualitative analysis) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร และการประชุมประชาพิจารณ์ ที่ได้ตรวจสอบแล้วนำมาวิเคราะห์ประกอบกัน โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แบบสร้างข้อสรุปโดยการจำแนกชนิดข้อมูล (typological analysis) ตามกรอบการวิจัย

สภาพปัจจุบันของการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

ผู้วิจัยจะนำเสนอเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับข้อมูล 4 ส่วนด้วยกัน คือ 1) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอน 3) ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอน 4) ข้อมูลเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 6 ข้อมูลส่วนตัวจำนวนและร้อยละของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	4	66.7
หญิง	2	33.3
อายุปัจจุบัน		
น้อยกว่า 25 ปี	0	0
25 - 35 ปี	1	16.7
36 - 45 ปี	2	33.3
46 - 55 ปี	3	49.3
มากกว่า 55 ปี	0	0
วุฒิการศึกษาสูงสุด		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	0	0
ปริญญาตรี	6	6
ปริญญาโท	0	0
ปริญญาเอก	0	0
อื่นๆ	0	0

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์การสอน		
ต่ำกว่า 5 ปี	1	16.7
5 - 10 ปี	0	0
11 -15 ปี	1	16.7
16 - 20 ปี	0	0
มากกว่า 20 ปี	4	66.7
ตำแหน่ง		
ครุคศ. 1	0	0
ครุคศ. 2	5	83.3
ครุคศ. 3	1	16.7
อื่นๆ	1	16.7

จากตาราง 6 พบว่า ครูผู้สอนเป็นชายร้อยละ 66.7 เป็นหญิงร้อยละ 33.3 อายุโดยภาพรวมเฉลี่ยในช่วงอายุ 46 - 55 ปี ร้อยละ 49.3 วุฒิการศึกษาปริญญาตรีเกือบทั้งหมด ประสบการณ์การสอนมากกว่า 20 ปี และโดยภาพรวมตำแหน่งครุคศ. 2

2. การวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอน

โดยผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับจากครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้รับจากผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้านการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เก็บรวบรวมจากครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ปรากฏดังนี้

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

รายการปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ		การแปลผล
	μ	σ	
1. การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน	2.33	.52	ปฏิบัติน้อย

ตาราง 7 (ต่อ)

รายการปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ		การแปลผล
	μ	σ	
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของการใช้สื่อ	3.00	.00	ปฏิบัติปานกลาง
3. การขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในการผลิตสื่อในด้านต่างๆ	2.33	1.21	ปฏิบัติน้อย
4. การกำหนดหัวข้อของเนื้อหา และการให้รายละเอียดเพิ่มเติมในสื่อ	2.67	.82	ปฏิบัติปานกลาง
5. การจัดลำดับเรื่องราวในสื่อให้สัมพันธ์กับหัวข้อของเนื้อหา	2.83	.75	ปฏิบัติปานกลาง
6. การเลือกชนิดของสื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์	3.33	.82	ปฏิบัติปานกลาง
7. การเลือกสื่อที่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน	2.67	.82	ปฏิบัติปานกลาง
8. การเลือกสื่อที่เหมาะสมกับความยากง่ายของเนื้อหาวิชา	2.67	1.03	ปฏิบัติปานกลาง
9. การกำหนดขั้นตอนการผลิตสื่อ	1.83	.75	ปฏิบัติน้อย
10. การเลือกสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย	1.67	.52	ปฏิบัติน้อย
11. การเลือกสื่อตรงตามความต้องการของครูผู้สอน	2.67	.52	ปฏิบัติปานกลาง
12. การกำหนดระดับความสามารถของผู้เรียนที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้	2.67	.52	ปฏิบัติปานกลาง
13. การกำหนดระยะเวลาในการใช้สื่ออย่างเหมาะสม	2.50	.84	ปฏิบัติปานกลาง
14. การพิจารณาใช้สื่อตามสถานภาพของผู้เรียนด้านอายุ ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล	2.33	.82	ปฏิบัติน้อย
15. การคำนึงถึงการใช้วัสดุท้องถิ่นที่หาได้ง่ายมาประยุกต์ผลิตเป็นสื่อการเรียนการสอน	3.00	1.10	ปฏิบัติปานกลาง
รวม	2.56	.44	ปฏิบัติปานกลาง

จากตาราง 7 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าในระดับปานกลาง 3 ลำดับแรก ได้แก่ การเลือกชนิดของสื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ การคำนึงถึงการใช้วัสดุท้องถิ่นที่หาได้ง่ายมาประยุกต์ผลิตเป็นสื่อการเรียนการสอน และการกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของการใช้สื่อ ครูผู้สอนได้ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน การกำหนดขั้นตอนการผลิตสื่อการเรียนการสอนและการเลือกสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

โดยสรุปพบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เก็บรวบรวมจากผู้บริหารสถานศึกษา ปรากฏดังนี้

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความเห็นว่า ครูผู้สอนโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์มีการดำเนินการวางแผนการผลิตสื่ออยู่ในระดับปานกลาง เพราะว่าครูผู้สอนไม่เข้าใจในขั้นตอนการวางแผนการผลิตสื่อที่ดีว่าจะเริ่มต้นอะไรก่อน มีความต้องการการผลิตสื่อก็หยิบสื่อขึ้นมาผลิตขึ้น ด้วยเหตุนี้สื่อที่ครูผู้สอนนำมาใช้สอนนั้นจะเป็นสื่อสำเร็จรูปมากกว่าจะผลิตขึ้นเอง ฉะนั้นเมื่อมีการวางแผนการผลิตสื่อที่ดีแล้วเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอนจะต้องมีการวางแผนการผลิตสื่อ เพื่อการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพ

โดยสรุปการดำเนินการวางแผนการผลิตสื่อที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์มีการวางแผนการผลิตสื่ออยู่ในระดับปานกลาง เพราะว่าครูผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการวางแผนการผลิตสื่อที่ดีควรปฏิบัติอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน การกำหนดขั้นตอนการผลิตสื่อ และการเลือกสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่สมควรจะได้รับการพัฒนาต่อไป

1.3 การดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับจากครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้รับจากผู้บริหาร ดังนี้

1.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้านการดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เก็บรวบรวมจากครูผู้สอน ปรากฏดังนี้

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา

รายการปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ		การแปลผล
	μ	σ	
1. การผลิตสื่อตามขั้นตอนที่กำหนดไว้	2.33	.52	ปฏิบัติน้อย
2. การผลิตสื่อการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับเนื้อหาและวัตถุประสงค์	2.67	1.03	ปฏิบัติปานกลาง
3. การร่วมมือระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน	2.50	.55	ปฏิบัติปานกลาง
4. การผลิตสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ และทันสมัย	1.33	.52	ปฏิบัติน้อยที่สุด
5. การผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา	2.33	.52	ปฏิบัติน้อย
6. การนำวัสดุท้องถิ่นมาผลิตเป็นสื่อการเรียนการสอน	2.50	1.05	ปฏิบัติปานกลาง
7. การกำหนดแหล่งข้อมูลและเงินทุนที่สนับสนุนการผลิตสื่อ	1.83	.75	ปฏิบัติน้อย
8. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ	2.33	1.03	ปฏิบัติน้อย
9. ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับครูผู้สอนในการใช้สื่อ	2.33	1.21	ปฏิบัติน้อย
10. การกำหนดวิธีการแนวทางการใช้สื่อที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา	2.50	.84	ปฏิบัติปานกลาง
11. การปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน	2.33	1.03	ปฏิบัติน้อย
12. การกำหนดรูปแบบและวิธีวัดผลประเมินผลหลังการใช้สื่อ	1.83	.41	ปฏิบัติน้อย
รวม	2.23	.58	ปฏิบัติน้อย

จากตาราง 8 พบว่า การผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าได้ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่ง 3 ลำดับแรก ได้แก่ การผลิตสื่อการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ การนำวัสดุท้องถิ่นมาผลิตเป็นสื่อการเรียนการสอน และการร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในการผลิตสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อย มี 4 รายการ ได้แก่ ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน

การผลิตสื่อ ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับผู้สอนในการใช้สื่อ การกำหนดรูปแบบและวิธีวัดผล ประเมินผลการใช้สื่อ การกำหนดแหล่งข้อมูลสนับสนุนการผลิตสื่อ และได้ปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุดมีเพียง 1 รายการ คือ และการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจและทันสมัย

สรุปได้ว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ดำเนินการผลิตสื่อตามขั้นตอนอยู่ใน ระดับปานกลาง ยังมีส่วนที่ต้องการพัฒนา 5 รายการ ที่ครูผู้สอนได้ดำเนินการผลิตสื่ออยู่ใน ระดับน้อย ซึ่ง 3 ลำดับแรก ได้แก่ การกำหนดรูปแบบและวิธีวัดผลประเมินผลการใช้สื่อ การกำหนดแหล่งข้อมูลสนับสนุนการผลิตสื่อ และครูผู้สอนได้ดำเนินการผลิตสื่ออยู่ในระดับ น้อยที่สุด คือ การผลิตสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจและทันสมัย เป็นสิ่งจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาการผลิตสื่อต่อไป

1.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ด้านการดำเนินการผลิตสื่อ การเรียนการสอนที่เก็บรวบรวมจากผู้บริหารสถานศึกษา ปรากฏดังนี้

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความเห็นว่า ครูผู้สอนวิชา พระพุทธศาสนา ได้ดำเนินการผลิตสื่อตามขั้นตอนอยู่ในระดับน้อย คือ การผลิตสื่อให้สัมพันธ์ กับเนื้อหาและจุดประสงค์ สาเหตุที่ครูดำเนินการผลิตสื่ออยู่ในระดับน้อยเพราะว่า ครูขาด ความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อ และขาดทักษะในการผลิตสื่อ ที่ดีเท่าที่ควร ครูผู้สอนขาดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือในการผลิตสื่อการเรียนการสอน และขาด ผู้เชี่ยวชาญคอยให้ความรู้ คำแนะนำ และขาดความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานในการผลิตสื่อที่ดี ดังนั้นสื่อการเรียนการสอนส่วนมากครูผู้สอนจึงนำสื่อสำเร็จรูปที่คนอื่นผลิตไว้แล้วนำมาใช้สอน

โดยสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ พบว่า ครูผู้สอน วิชาพระพุทธศาสนามีความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่ได้ปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุด ได้แก่ การกำหนดรูปแบบและวิธีวัดผลประเมินผลการใช้สื่อ การกำหนดแหล่งข้อมูลสนับสนุนการผลิตสื่อ และการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจและ ทันสมัย เป็นสิ่งจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนต่อไป

1.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากประเภทของสื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ผู้วิจัย ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากครูผู้สอนวิชา พระพุทธศาสนาข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับจากผู้บริหารและนักเรียน ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้านประเภทของสื่อการเรียน การสอนที่ครูผู้สอนนำสื่อมาใช้ ปรากฏดังนี้

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเภทของสื่อการเรียนการสอน
ที่ครูผู้สอนนำสื่อมาใช้

รายการประเมิน	ระดับการปฏิบัติ		การแปลผล
	μ	σ	
1. หนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่เน้นเนื้อหาสนุกสนาน	2.83	.75	ปฏิบัติปานกลาง
2. นิทานสอนคุณธรรมที่มีภาพประกอบสวยงาม	2.50	1.05	ปฏิบัติปานกลาง
3. แผนภูมิขั้นตอนในการฝึกสมาธิ	2.67	1.21	ปฏิบัติปานกลาง
4. หนังสือเกี่ยวกับประสบการณ์จริงประเภทกฎแห่งกรรม	2.17	.75	ปฏิบัติน้อย
5. นิทานชาดก (ภาพประกอบ) ชาดก (ฉบับการ์ตูน)	2.50	.55	ปฏิบัติปานกลาง
6. รูปภาพ/แผ่นภาพของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	3.67	.82	ปฏิบัติมาก
7. หุ่นจำลอง/หุ่นขี้ก (เคลื่อนไหวได้)	1.17	.41	ปฏิบัติน้อยที่สุด
8. เทปเพลงคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา	2.00	.89	ปฏิบัติน้อย
9. วิดีทัศน์วันสำคัญทางศาสนา และการปฏิบัติตนของพุทธมามกะ	2.00	1.10	ปฏิบัติน้อย
10. วิดีทัศน์เรื่องพุทธประวัติ สวาง อูบาสก อูบาสิกา ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา	1.83	.75	ปฏิบัติน้อย
11. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา	1.17	.41	ปฏิบัติน้อยที่สุด
12. มัลติมีเดียที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา	1.33	.52	ปฏิบัติน้อยที่สุด
13. อินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา	1.00	.00	ปฏิบัติน้อยที่สุด
14. โทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา	1.67	.82	ปฏิบัติน้อย
15. วิทยูเพื่อการศึกษที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา	1.50	.55	ปฏิบัติน้อย
16. เครื่องบันทึกเสียง/เทปบันทึกเสียงที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา	2.17	.75	ปฏิบัติน้อย

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับการปฏิบัติ		การแปลผล
	μ	σ	
17. แผ่นใสที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา	1.17	.41	ปฏิบัติน้อยที่สุด
18. สื่อบุคคล (ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยากร พระสงฆ์ และผู้เชี่ยวชาญ)	2.33	1.37	ปฏิบัติน้อย
19. การจัดนิทรรศการวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	3.33	1.63	ปฏิบัติมาก
20. การศึกษานอกสถานที่ (ทัศนศึกษา) เช่น วัด	3.17	.75	ปฏิบัติมาก
21. การฝึกปฏิบัติในสถานการณ์สมมติ	2.00	.89	ปฏิบัติน้อย
รวม	2.10	.49	ปฏิบัติน้อย

จากตาราง 9 ครูผู้สอนได้นำสื่อเข้ามาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับน้อย การปฏิบัตินำสื่อมาใช้อยู่ในระดับมากมี 3 รายการ ได้แก่ รูปภาพ/แผ่นภาพวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สื่อบุคคล (ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยากร พระสงฆ์ และผู้เชี่ยวชาญ) การจัดนิทรรศการวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการนำสื่อมาใช้พบว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด มี 5 รายการ ซึ่ง 3 ลำดับแรกได้แก่ หุ่นจำลอง/หุ่นขี้ก (เคลื่อนไหวได้) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา และอินเตอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา

1.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านประเภทของสื่อการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนนำมาใช้ ซึ่งเก็บรวบรวมจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ปรากฏดังนี้

สื่อการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนนำมาใช้มากที่สุด คือ รูปภาพ/แผ่นภาพวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พุทธประวัติ สาวก อุบาสก อุบาสิกาและชาวพุทธตัวอย่างสาเหตุที่ใช้มากที่สุด เพราะว่าเป็นสื่อที่หาได้ง่ายและสะดวกสีสันสวยงาม น่าสนใจเป็นอย่างดี และยังเป็นสื่อที่คนอื่นผลิตไว้แล้วสามารถนำมาใช้ได้เลย ส่วนสื่อที่ใช้น้อยที่สุดนั้น คือสื่อประเภทเทคโนโลยี เพราะทางโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ยังไม่มีความพร้อมทางด้านสื่อประเภทอุปกรณ์/เครื่องมือที่ทันสมัย และยังขาดความรู้ทักษะในการสืบค้นหรือผลิตสื่อต่างๆ เช่น อินเตอร์เน็ต, แผ่นใสที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา และหุ่นจำลอง/หุ่นขี้ก (เคลื่อนไหวได้) เป็นต้น

1.3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านประเภทของสื่อการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนนำสื่อมาใช้ ซึ่งเก็บรวบรวมจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏดังนี้

นักเรียนได้ให้ข้อมูลสรุปได้ว่า ครูผู้สอนมีการผลิตสื่อการเรียนการสอนน้อย เพราะครูขาดความชำนาญในการผลิตสื่อ ส่วนมากจะนำสื่อสำเร็จรูปที่คนอื่นผลิตไว้แล้วนำมาใช้สอนเลย สื่อที่ครูผู้สอนใช้มากที่สุด ได้แก่ รูปภาพ/แผ่นภาพพุทธประวัติ สวรรค์ สวรรค์ อูบาสก อูบาสิกา และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาซึ่งหาได้ง่าย รองลงมาคือสื่อใบงานตามลำดับ ส่วนสื่อที่ครูใช้น้อยที่สุดคือ อินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา รองลงมาคือ แผ่นใสที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา และวิทยุเพื่อการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนาตามลำดับ

โดยสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์พบว่า ประเภทสื่อการเรียนการสอนที่ครูนำมาใช้โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด เพราะที่โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ยังขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอีกจำนวนมาก ส่วนมากจะนำสื่อที่สำเร็จรูปนำมาใช้สอน ครูผู้สอน ผู้บริหารและนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่า ประเภทของสื่อที่นำมาใช้มากที่สุด ได้แก่ รูปภาพ/แผ่นภาพพุทธประวัติ สวรรค์ สวรรค์ อูบาสก อูบาสิกาและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพราะว่าเป็นสื่อที่หาง่ายและสวยงาม ส่วนประเภทของสื่อที่ใช้น้อยที่สุดมีความเห็นไม่ตรงกัน คือ ครูผู้สอนบอกว่าเป็นสื่อคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา ผู้บริหารสถานศึกษาระบุว่า อินเทอร์เน็ต แผ่นใสที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนาและหุ่นจำลอง/หุ่นขี้ก (เคลื่อนไหวได้) และนักเรียนตอบว่า อินเทอร์เน็ต แผ่นใสและวิทยุเพื่อการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมนั้นทุกคนต้องการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เร้าความสนใจและราคาเขาโดยทุกคนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน

1.4 การหาประสิทธิภาพสื่อ

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลจากแบบสอบถามครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

1.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้านการหาประสิทธิภาพของสื่อที่เก็บรวบรวมจากครูผู้สอน ปรากฏดังนี้

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา

รายการประเมิน	ระดับการปฏิบัติ		การแปลผล
	μ	σ	
1. การชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทดลองใช้สื่อ	2.33	.82	ปฏิบัติน้อย
2. การนำสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตเสร็จแล้วนำไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพสื่อ	1.50	.55	ปฏิบัติน้อย
3. การเลือกนักเรียนมาทดลองใช้สื่อ	1.33	.52	ปฏิบัติน้อยที่สุด
4. การสร้างสถานการณ์จำลองในการใช้สื่อ	2.00	.89	ปฏิบัติน้อย
5. การทดลองใช้สื่อเป็นรายบุคคล	1.33	.52	ปฏิบัติน้อยที่สุด
6. การทดลองใช้สื่อกับนักเรียนกลุ่มเล็ก 5-10 คน	1.50	.84	ปฏิบัติน้อย
7. การทดลองใช้สื่อกับนักเรียนกลุ่มใหญ่ 40-100 คน	1.33	.52	ปฏิบัติน้อยที่สุด
8. การประเมินพฤติกรรมก่อนการทดลองใช้สื่อ	1.67	.52	ปฏิบัติน้อย
9. การประเมินพฤติกรรมหลังจากการทดลองใช้สื่อ	2.00	.63	ปฏิบัติน้อย
10. การปรับปรุงข้อบกพร่องของการทดลองใช้สื่อก่อนนำสื่อการเรียนการสอน	1.67	.82	ปฏิบัติน้อย
11. การประเมินผลสัมฤทธิ์ระหว่างใช้สื่อและหลังการใช้สื่อเสร็จสิ้นแล้วไปใช้จริง	2.00	.89	ปฏิบัติน้อย
12. การนำผลการทดลองการใช้สื่อไปแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง	1.50	.55	ปฏิบัติน้อย
รวม	1.68	.46	ปฏิบัติน้อย

จากตาราง 10 ครูผู้สอนได้นำสื่อไปหาประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับน้อย ซึ่ง 3 ลำดับแรก ได้แก่ การนำสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตเสร็จแล้วนำไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพสื่อ การทดลองใช้สื่อกับนักเรียนกลุ่มเล็ก 5 - 10 คน และการนำผลการทดลองการใช้สื่อไปแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง การหาประสิทธิภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด มี 3 รายการ ได้แก่ การเลือกนักเรียนมาทดลองใช้สื่อ การทดลองใช้สื่อเป็น

รายบุคคล และการทดลองใช้สื่อกับนักเรียนกลุ่มใหญ่ 40 - 100 คน

1.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านการหาประสิทธิภาพของสื่อ ที่เก็บรวบรวมจากผู้บริหารสถานศึกษา ปรากฏดังนี้

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความเห็นว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ปฏิบัติในการนำสื่อไปหาประสิทธิภาพสื่ออยู่ในระดับน้อย เพราะว่าเมื่อครูผู้สอนผลิตสื่อการเรียนการสอนเสร็จแล้ว ขั้นตอนต่อไปไม่รู้ว่าจะปฏิบัติอย่างไรในการหาประสิทธิภาพสื่ออีกทั้งยังมีเวลาในการทดลองใช้สื่อน้อย เมื่อไม่รู้ขั้นตอนครูผู้สอนนำสื่อไปใช้เลย โดยไม่มีการนำสื่อไปทดลองใช้กับนักเรียนเป็นรายบุคคล นักเรียนกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่เคยปฏิบัติโดยการนำสื่อไปใช้กับนักเรียนทั้งห้อง ซึ่งไม่มีการหาประสิทธิภาพของสื่อหรือนำสื่อไปทดลองก่อนที่จะนำสื่อนั้นไปใช้สอนจริง เพราะฉะนั้นสื่อที่ดีนั้นจะต้องนำไปทดลองใช้สื่อก่อนเพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงสื่อนั้นก่อนที่จะนำไปใช้จริง

สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า การหาประสิทธิภาพสื่อ นั้น ครูผู้สอนมีการผลิตสื่อเสร็จแล้วนำไปหาประสิทธิภาพสื่อ น้อย มีความเห็นตรงกันว่า เมื่อผลิตสื่อเสร็จแล้วครูผู้ไม่ได้ นำสื่อไปทดลองเพื่อหาคุณภาพสื่อ โดยนำสื่อไปใช้จริงกับนักเรียนทั้งห้องเลย ปัญหาย่อมเกิดขึ้นว่าสื่อ นั้น ย่อมเป็นสื่อไม่มีประสิทธิภาพ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาการหาประสิทธิภาพสื่อ โดยการนำสื่อไปหาคุณภาพกับนักเรียนเป็นรายบุคคล นักเรียนกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ตามลำดับ เพื่อสื่อที่ผลิตขึ้นนั้นจะได้มีประสิทธิภาพ

โดยสรุปจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ เมื่อพิจารณาจากกรอบการวิจัยทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การวางแผนการผลิตสื่อ การดำเนินการผลิตสื่อและการหาประสิทธิภาพสื่อ พบว่าสภาพปัจจุบันการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ที่มีการปฏิบัติในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ปรากฏดังนี้

ตาราง 11 สรุปประเด็นที่มีระดับการปฏิบัติน้อยและน้อยที่สุด

รายการปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านการวางแผนการผลิตสื่อ	
1.1 การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน	น้อย
1.2 การกำหนดขั้นตอนในการผลิตสื่อ	น้อย
1.3 การเลือกสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย	น้อย
2. ด้านการดำเนินการผลิตสื่อและการเลือกสื่อมาใช้สอน เรียงข้อลำดับแรก คือ	
2.1 การกำหนดรูปแบบและวิธีวัดผลประเมินผล	น้อย
2.2 การกำหนดแหล่งข้อมูลและเงินทุนสนับสนุนการผลิตสื่อ	น้อย
2.3 การผลิตสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจและทันสมัย	น้อยที่สุด
2.4 การใช้สื่อหุ่นจำลอง/หุ่นขั๊ก (เคลื่อนไหวได้)	น้อยที่สุด
2.5 การใช้สื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา	น้อยที่สุด
2.6 การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา	น้อยที่สุด
3. ด้านการหาประสิทธิภาพสื่อ	
3.1 การเลือกนักเรียนมาทดลองใช้สื่อ	น้อยที่สุด
3.2 การทดลองใช้สื่อเป็นรายบุคคล	น้อยที่สุด
3.3 การทดลองใช้สื่อกับนักเรียนกลุ่มใหญ่ 40 - 100 คน	น้อยที่สุด

ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาสภาพของการผลิตสื่อการเรียนการสอนโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ที่ได้จากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้บริหารสถานศึกษาและนักเรียนสามารถระบุถึงปัญหาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้บริหารสถานศึกษาและนักเรียนถึงปัญหาการผลิตสื่อการเรียนการสอน สรุปได้ ดังนี้

อันดับแรกซึ่งเป็นปัญหาในการผลิตสื่อการเรียนการสอนคือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน คือขาดทักษะในการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ดี เช่น การผลิตสื่อที่น่าสนใจและทันสมัย วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการในการผลิตสื่อ อันดับรองลงมาคือ งบประมาณในการจัดซื้อหรือ

ผลิตสื่อการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ อันดับสุดท้ายครูผู้สอนขาดแรงจูงใจในการผลิตสื่อ จากผู้บริหารสถานศึกษา และขาดความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานและนักเรียนในการช่วยกัน ผลิตสื่อการเรียนการสอน

2. ความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน วิชาพระพุทธศาสนา ผู้บริหารสถานศึกษาและนักเรียน จำนวน 27 คน ถึงความต้องการ ผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ มีดังนี้

2.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา แบ่งครูผู้สอน ฆราวาส จำนวน 5 คน และพระนิสิต จำนวน 1 รูป ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และนักเรียน จำนวน 20 คน สรุปได้ ดังนี้

อันดับแรกมีความเห็นตรงกันว่า มีความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อ การเรียนการสอนโดยเป็นสื่อที่น่าสนใจ ไม่จำเป็นจะต้องเป็นสื่อที่ทันสมัยราคาแพง แต่เป็นสื่อ ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของรายวิชา แต่ก่อนที่จะผลิตสื่อ นั้นครูผู้สอนต้องมี การวางแผนผลิตสื่อก่อนว่าจะผลิตสื่อเรื่องอะไร ผลิตสื่อที่ขึ้นใช้งบประมาณและเวลาในการผลิต เท่าไหร่ ครูผู้สอนกับนักเรียนร่วมมือกันผลิตสื่อจะเป็นสิ่งที่ดีมาก เมื่อวางแผนเสร็จแล้วก็ผลิต สื่อตามขั้นตอนที่วางไว้ และนำสื่อเหล่านั้นไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพสื่อก่อนที่จะนำสื่อ นั้นไปใช้สอนจริง เพื่อตรวจสอบปรับปรุงสื่อให้มีคุณภาพดีที่สุด แต่ขั้นตอนที่กล่าวมานี้ทาง ครูผู้สอน ยังขาดทักษะในทุกขั้นตอน ดังนั้น จึงต้องการคำแนะนำจากวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยตรง เพื่อครูผู้สอนจะได้มีทักษะในการผลิตสื่อที่ดีต่อไป

2.2 ประเด็นที่ควรพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ โดยพิจารณาจากการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ดังนี้

2.2.1 ด้านการวางแผนการผลิตสื่อ

1) การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการผลิตสื่อการเรียน การสอน

2) การกำหนดขั้นตอนในการผลิตสื่อ

3) การเลือกสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

2.2.2 ด้านการดำเนินการผลิตสื่อและการเลือกสื่อมาใช้

1) การกำหนดรูปแบบและวิธีวัดผลประเมินผล

2) การกำหนดแหล่งข้อมูลและเงินทุนที่สนับสนุนการผลิตสื่อ

3) การผลิตสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจและทันสมัย

4) การใช้สื่อหุ่นจำลอง/หุ่นขี้ก (เคลื่อนไหวได้)

5) การใช้สื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่เกี่ยวข้องกับวิชา

พระพุทธศาสนา

6) การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา

2.2.3 ด้านการหาประสิทธิภาพสื่อ

- 1) การเลือกนักเรียนมาทดลองใช้สื่อ
- 2) การทดลองใช้สื่อเป็นรายบุคคล
- 3) การทดลองใช้สื่อกับนักเรียนกลุ่มใหญ่ 40-100 คน

2.3 วิธีการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยพิจารณาจากความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้บริหารและนักเรียน ซึ่งเป็นผู้ให้การสัมภาษณ์เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ มีดังนี้

การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนานั้น สมควรอย่างยิ่งที่จะจัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยตรง ถ้าเป็นไปได้มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะจะยิ่งดีมาก และเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อ ครูผู้สอนทุกคนผู้มีส่วนสำคัญโดยตรงและมีส่วนเกี่ยวข้องที่รับผิดชอบสาระการเรียนรู้อันวิชาพระพุทธศาสนา ร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญผลิตสื่อขึ้นมาอย่างหลากหลาย โดยนำวัสดุท้องถิ่นที่หาได้ง่าย ประหยัดเวลาและงบประมาณมาผลิตเป็นสื่อการเรียนการสอนแทนสื่อเทคโนโลยีที่ต้องใช้งบประมาณสูง

โดยสรุปพบว่า ความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ พบว่า ประเด็นความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เรียงลำดับความสำคัญคือ อันดับแรกคือด้านการวางแผนการผลิตสื่อ อันดับรองลงมาคือการดำเนินการผลิตสื่อ และอันดับสุดท้ายคือการหาประสิทธิภาพสื่อ

ผลการประชุมประชาพิจารณ์ จากผู้มีส่วนสำคัญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 29 คน ที่ได้รับทราบ ทบทวนยืนยัน และปรับแก้ข้อมูลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ โดยสามารถแยกตามประเด็นที่น่าสนใจ คือ 1) สภาพปัจจุบันของการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ 2) ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ปรากฏดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

โดยผู้มีส่วนสำคัญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ ยืนยัน ทบทวน และปรับแก้ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้ค้นพบและได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

1.1 การวางแผนการผลิตสื่อ

ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีการวางแผนการผลิตสื่ออยู่ในระดับน้อย 3 รายการ ดังนี้

การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน สาเหตุที่ครูผู้สอนมีการวางแผนการผลิตสื่ออยู่ในระดับน้อย พบว่ามีการกำหนดวัตถุประสงค์แต่ไม่ครอบคลุมเชิงพฤติกรรม โดยต้องระบุดอกเป็นข้อความชัดเจนในรูปของการนำไปปฏิบัติได้ ที่เรียกว่า วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย (ความรู้) ด้านจิตพิสัย (ทัศนคติ) และด้านทักษะพิสัย (ทักษะ) แก้ปัญหาโดยการปรับเปลี่ยนการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน

การกำหนดขั้นตอนในการผลิตสื่อ ครูผู้สอนไม่มีการวางแผนการกำหนดขั้นตอนและวิธีการผลิตสื่อ เนื่องจากไม่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการผลิตสื่อว่าประกอบด้วยอะไรบ้างและเริ่มจากขั้นตอนไหนก่อนหลัง ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนจึงผลิตสื่อไม่เป็น โดยหาทางแก้ไขนำสื่อสำเร็จรูปมาใช้สอนมากกว่าจะผลิตสื่อขึ้นเอง ดังนั้น เชิญวิทยากรที่ชำนาญการผลิตสื่อมาให้ความรู้ความเข้าใจแล้วร่วมกันกำหนดขั้นตอนการผลิตสื่อก่อนการผลิตสื่ออื่นๆ

การเลือกสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ครูผู้สอนมีการวางแผนการผลิตสื่อด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับน้อย เพราะที่โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ไม่มีความพร้อมทางด้านสื่อประเภทเทคโนโลยี คือต้องใช้งบประมาณสูงในการจัดทำและจัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์ก็มีไม่เพียงพอต่อการใช้งานและต้องใช้เวลาในการผลิตมาก และที่สำคัญครูผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อประเภทเทคโนโลยี ดังนั้น การเลือกสื่อเทคโนโลยี เช่น การเลือกสื่อภาพนิ่ง ตัวของสื่อไม่ได้รับความสนใจและตอบสนองต่อผู้เรียน ครูผู้สอนต้องรู้จักปรับเปลี่ยนการนำเสนอแนวใหม่ โดยให้ผู้เรียนกับผู้สอนมีส่วนร่วมในการเลือกสื่อประเภทต่างๆ คือ เปลี่ยนจากภาพนิ่งมาเป็นภาพเคลื่อนไหว ภาพตัดต่อ เป็นต้น

1.2 การดำเนินการผลิตสื่อและประเภทของสื่อที่ครูผู้สอนนำสื่อมาใช้

ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ดำเนินการผลิตสื่อและการนำสื่อมาใช้ที่อยู่ในระดับน้อย 3 รายการ ดังนี้

การกำหนดรูปแบบและวิธีวัดผลประเมินผลหลังจากการใช้สื่อ ครูผู้สอนได้ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย การวัดผลประเมินผลนั้นต้องใช้รูปแบบหลากหลาย โดยการหาวิธีการและรูปแบบที่จะทดสอบและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน อาจจะใช้การตอบข้อสอบอัตนัยหรือปรนัย การสังเกต การสัมภาษณ์ การทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ การสอบถามจากนักเรียนเพื่อนครูและผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมด้วยและเผยแพร่สื่อให้เพื่อนครูใช้ นอกจากนี้มีการประเมินตนเองด้วย เป็นต้น

การกำหนดแหล่งข้อมูลและเงินทุนที่สนับสนุนการผลิตสื่อ ครูผู้สอนไม่รู้จะกำหนดแหล่งข้อมูลได้อย่างไร การพิจารณาว่าในการตัดสินใจผลิตสื่อการเรียนการสอนชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อโสตทัศน ผู้ผลิตสื่อจะหาข้อมูลและเงินทุนสนับสนุนได้จากแหล่งใด เช่น จากแหล่งค้นคว้าเกี่ยวกับเนื้อหา แผนภูมิ ภาพประกอบ ห้องสมุด วัสดุ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เมื่อทุกอย่างพร้อมแล้วจึงลงมือผลิตสื่อการเรียนการสอน

การผลิตสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจและทันสมัย ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีความต้องการการผลิตสื่อที่น่าสนใจ แต่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อและหลักการผลิตสื่อที่น่าสนใจและทันสมัย การผลิตสื่อขึ้นใดก็ตามครูผู้สอนต้องสอบถามนักเรียนก่อนว่าชอบสื่อประเภทใด สื่อบุคคล สื่อวิธีการและสื่อเทคโนโลยี เมื่อนักเรียนยืนยันแล้วได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในการผลิตสื่อโดยทำตามขั้นตอนการผลิต คือ การรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนแล้วจัดเรียงลำดับความต้องการของนักเรียน ลงมือผลิตสื่อตามขั้นตอน มีการทดลองใช้สื่อ นำสื่อไปหาประสิทธิภาพ และประเมินผลและเผยแพร่สื่อ นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนสื่อกับเพื่อนครูและโรงเรียนอื่นๆ ด้วยเพื่อความหลากหลายในการใช้สื่อ

การใช้สื่อหุ่นจำลอง/หุ่นขี้ก (เคลื่อนไหวได้) สาเหตุที่ครูผู้สอนนำสื่อชิ้นนี้มาใช้ให้น้อยที่สุด เพราะว่าเป็นสื่อหายากไม่มีจำหน่ายตามร้านค้า ต้องใช้เวลาในการเตรียมและผลิตนาน ต้องใช้ทักษะในการผลิตพอสมควรและงบประมาณในการผลิตก็สูง ดังนั้น เป็นสื่อที่ทำให้ยากเกินกว่านักเรียนระดับประถมศึกษาจะทำได้ จึงเป็นสื่อไม่เหมาะสมกับนักเรียน ดังนั้น การผลิตสื่อที่เป็นรูปภาพจึงเป็นทางเลือกใหม่ของครูผู้สอนและนักเรียน โดยผลิตสื่อรูปภาพพุทธประวัติที่มีสีสันสวยงามรูปร่างน่ารัก มีตัวหนังสือบอกเรื่องราวได้ภาพว่ามีความเป็นมาอย่างไร และที่สำคัญเป็นสื่อที่นักเรียนสนใจ

การใช้สื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนได้ดำเนินการและใช้สื่อให้น้อยที่สุด เพราะที่โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ความพร้อมทางด้านสื่อประเภทเทคโนโลยีมีน้อยมาก วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือมีไม่เพียงพอ ครูผู้สอนและนักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อ การใช้สื่อและการเก็บรักษา งบประมาณในการผลิตสื่อประเภทนี้มีไม่เพียงพอ ดังนั้น สื่อประเภทนี้ยังต้องการพัฒนาในโอกาสต่อไปข้างหน้า

การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนได้ดำเนินการและใช้สื่อให้น้อยที่สุด เพราะที่โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ความพร้อมทางด้านสื่อเทคโนโลยีมีน้อย เครื่องอินเทอร์เน็ตที่โรงเรียนมี 1 เครื่อง โดยเอาไว้ใช้งานในการบริหารโรงเรียนเป็นสิ่งลำบากที่จะมีสื่อประเภทนี้ในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

1.3 การหาประสิทธิภาพสื่อ

ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้หาประสิทธิภาพสื่ออยู่ในระดับน้อยที่สุด

3 รายการ ดังนี้

1.3.1 การเลือกนักเรียนมาทดลองใช้สื่อ

1.3.2 การทดลองใช้สื่อเป็นรายบุคคล

1.3.3 การทดลองใช้สื่อกับนักเรียนกลุ่มใหญ่ 40 - 100 คน

จากภาพรวมทั้งหมด ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ไม่มีการดำเนินการในการหาประสิทธิภาพสื่อ โดยไม่ได้เรียกนักเรียนมาทดลองใช้สื่อ ทั้งรายบุคคล กลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ เคยดำเนินการใช้สื่อกับนักเรียนทั้งห้องเรียน ส่งผลให้สื่อที่ผลิตขึ้นมาไม่มีประสิทธิภาพเป็นปัญหาต้องได้รับการพัฒนาต่อไป

2. ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

2.1 ปัญหาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีปัญหาในการผลิตสื่อ ดังนี้ คือขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน และขาดทักษะในการผลิตสื่อที่ดี ขาดผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ ขาดงบประมาณในการจัดหาหรือจัดทำ และขาดแรงจูงใจและการร่วมมือกันจากเพื่อนร่วมงานและนักเรียนในการผลิตสื่อ ครูผู้สอนแต่ละคนมีทักษะในการผลิตสื่อต่างกันออกไป เมื่อขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน และทักษะการผลิตสื่อที่ดี ครูผู้สอนต้องศึกษาการผลิตสื่อการเรียนการสอนด้วยตนเองและต้องสอบถามกันเอง และขาดผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรคอยให้คำแนะนำแนวทางในการผลิตสื่อ ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดก็คือ ขาดงบประมาณในการจัดทำและจัดซื้อ ดังนั้นประเด็นปัญหาทั้ง 3 จึงได้รับการยืนยันว่าเป็นสาเหตุสำคัญ แต่ปัญหาเรื่องงบประมาณเป็นปัญหาสำคัญแต่สามารถแก้ไขได้โดยการของบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล หรือจัดทำโครงการการผลิตสื่อราคาเยาก็ได้

2.2 ความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ครูผู้สอนและนักเรียนมีความต้องการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ และให้การยืนยันถึงความต้องการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามากที่สุดและพร้อมให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

ตาราง 12 ความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

เรื่อง	สภาพปัจจุบันของการผลิตสื่อการเรียนการสอน	ปัญหาและความต้องการพัฒนาการผลิตสื่อฯ
1. การวางแผนการผลิตสื่อ		
1.1 การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน	การปฏิบัติน้อย	มากที่สุด
1.2 การกำหนดขั้นตอนในการผลิตสื่อ	การปฏิบัติน้อย	มากที่สุด
1.3 การเลือกสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย	การปฏิบัติน้อยที่สุด	มากที่สุด
2. การดำเนินการผลิตสื่อ		
2.1 การผลิตสื่อตามขั้นตอนที่กำหนดไว้	การปฏิบัติน้อย	มากที่สุด
2.2 การกำหนดแหล่งข้อมูลและเงินทุนที่สนับสนุนการผลิตสื่อ	การปฏิบัติน้อย	มากที่สุด
2.3 การผลิตสื่อที่น่าสนใจและทันสมัยประเภทของสื่อที่นำมาใช้	การปฏิบัติน้อยที่สุด	มากที่สุด
2.4 การใช้หุ่นจำลองหุ่นชัก (เคลื่อนไหวได้)	การปฏิบัติน้อยที่สุด	มากที่สุด
2.5 การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา	การปฏิบัติน้อยที่สุด	มากที่สุด
2.5 การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา	การปฏิบัติน้อยที่สุด	มากที่สุด

ตาราง 12 (ต่อ)

เรื่อง	สภาพปัจจุบันของการผลิตสื่อ การเรียนการสอน	ปัญหาและความต้องการ พัฒนาการผลิตสื่อฯ
3. การหาประสิทธิภาพสื่อ		
3.1 การเลือกนักเรียนมา ทดลองใช้สื่อ	การปฏิบัติน้อยที่สุด	มากที่สุด
3.2 การทดลองใช้สื่อเป็น รายบุคคล	การปฏิบัติน้อยที่สุด	มากที่สุด
3.3 การทดลองใช้สื่อกับ นักเรียนกลุ่มใหญ่	การปฏิบัติน้อยที่สุด	มากที่สุด

บทที่ 4

แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการผลิตสื่อ การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ เป็นการวิจัยในระยะที่ 2 (R₂) โดยการนำผลการศึกษารายงานปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ในระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินการแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และพัฒนาดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ โดยนำเสนอรายละเอียดของกระบวนการวิจัยตามลำดับ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. แนวทางและวิธีการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน

คำถามการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 2 มุ่งศึกษาเพื่อตอบคำถามการวิจัย 2 คำถาม คือ

1. จะมีแนวทางและวิธีการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ได้อย่างไร
2. ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ คืออะไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อพัฒนาดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา การผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ในระยะที่ 2 นี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research : PAR) โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ร่วมกันประชุมปรึกษาหารือ เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กรอบการวิจัย

การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ อยู่บนพื้นฐานของผลการวิจัยในระยะที่ 1 คือ เป็นการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาวิชาพระพุทธศาสนาตามกรอบการวิจัย ดังนี้

- 1.1 การวางแผนการผลิตสื่อ
- 1.2 การดำเนินการผลิตสื่อ
- 1.3 การหาประสิทธิภาพสื่อ

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนสำคัญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์โดยตรง ซึ่งประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา แบ่งครูสอนที่เป็นฆราวาส จำนวน 5 คน และครูสอนที่เป็นพระนิสิต จำนวน 1 รูป

2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ จำนวน 14 คน คือ

- 2.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน
- 2.2.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน
- 2.2.3 วิทยากรกระบวนการ จำนวน 2 คน

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการของการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม โดยการสร้างโอกาส กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน และเสริมพลังให้ผู้ที่มีส่วนสำคัญ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ได้ร่วมกันระดมความคิดเพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาและกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการ

พัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ด้วยกิจกรรม 2 ลักษณะ คือ การประชุมระดมความคิดและการประชุมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

3.1 การประชุมระดมความคิด

การประชุมระดมความคิดหลังจากการทำประชาพิจารณ์โดยให้ผู้มีส่วนสำคัญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยกันตรวจสอบและยืนยันผลการวิจัยระยะที่ 2 รวมการประชุม 2 วัน คือ วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.30 - 12.00 ณ ศาลาการเปรียญวัดทอง อำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี และวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 09.00 - 10.30 น. ที่โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ได้เชิญตัวแทนของผู้มีส่วนสำคัญคือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาอื่นๆ และนักเรียนเข้าร่วมประชุมระดมความคิดเพื่อเสนอแนวทางและวิธีการพัฒนา ดังนี้

3.1.1 จุดประสงค์ของการประชุมระดมความคิด

1) เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันจัดทำและพิจารณาโครงการแต่ละโครงการที่แต่ละกลุ่มที่ได้จัดทำไว้ เพื่อใช้เป็นแนวทางและวิธีการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

2) เพื่อคัดเลือกผู้ที่มีส่วนสำคัญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อตรวจสอบและจัดทำรายละเอียดและกิจกรรมของโครงการ สำหรับการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

3.1.2 วิธีดำเนินการ

วิธีการดำเนินการในการจัดประชุมระดมความคิดจากผู้ที่มีส่วนสำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมระดมความคิด 2 ครั้ง ดังนี้

1) การประชุมระดมความคิดครั้งที่ 1

นำผลการวิจัยระยะที่ 1 ซึ่งเป็นเรื่องสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ที่ได้ร่วมกันยืนยันในการจัดประชุมประชาพิจารณ์ โดยเสนอแนะส่วนที่เป็นจุดอ่อนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน คือ ด้านการวางแผนการผลิตสื่อ การดำเนินการผลิตสื่อและการหาประสิทธิภาพสื่อ รวมทั้งปัญหาการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดเนื้อหา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันระดมความคิดเห็นเพื่อจัดทำโครงการ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็นทั้งสิ้น จำนวน 21 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 เพื่อระดมความคิดเห็นด้านการวางแผนการผลิตสื่อ เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้ที่มีส่วนสำคัญ คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 3 คน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน คือ ครูผู้สอนวิชาอื่น จำนวน 1 คน และวิทยากรกระบวนการ จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 2 เพื่อระดมความคิดเห็นด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้ที่มีส่วนสำคัญ คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 3 คน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน คือครูสอนที่เป็นพระนิสิต จำนวน 1 รูป และวิทยากรกระบวนการ 1 คน

กลุ่มที่ 3 เพื่อระดมความคิดเห็นประเภทของสื่อที่นำมาใช้ที่นักเรียนสนใจและต้องการจัดทำสื่อ นั้น ๆ มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 11 คนประกอบด้วยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 11 คน คือนักเรียน จำนวน 10 คน และวิทยากรกระบวนการ จำนวน 1 คน

2) การประชุมระดมความคิดครั้งที่ 2

ผู้มีส่วนสำคัญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันระดมความคิดเห็นวางแผนจัดทำโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็นทั้งสิ้น จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้ที่มีส่วนสำคัญ คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 6 รูป/คน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 คน

3.1.3 รายละเอียดที่กำหนดในการเขียนโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย ระยะเวลาในการดำเนินการ สถานที่ฝึกอบรม งบประมาณ ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ การประเมินผล ผลที่คาดว่าจะได้รับ และผู้รับผิดชอบโครงการ

3.1.4 การนำเสนอโครงการต้องชี้แจงรายละเอียดของโครงการที่ได้จากการประชุมระดมความคิด

3.2 การประชุมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การประชุมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้เป็นตัวแทนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นการประชุมที่ต่อเนื่องจากการประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อนำเสนอโครงการที่ได้ร่วมกันจัดทำมาตรวจสอบ สำหรับการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ โดยจัดประชุม ดังนี้

3.2.1 การประชุมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ จัดประชุมเมื่อวันที่ 26 - 27 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.30 - 16.00 น. ณ ศาลาการเปรียญวัดทองทอง อำเภอนหนองโดน

จังหวัดสระบุรี ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา คือครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 6 รูป/คน จุดมุ่งหมายการประชุมฝึกรวมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินการ ดังนี้

- 1) เพื่อเข้ารับการอบรมเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน
- 2) เพื่อเข้ารับการอบรมเรื่องการวางแผนการจัดการเรียนรู้และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา
- 3) เพื่อฝึกทักษะในการผลิตสื่อการเรียนการสอน
- 4) เพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่อการฝึกรวมเชิงปฏิบัติการ
- 5) เพื่อเลือกเฟ้นโรงเรียนที่จะทดลองหาประสิทธิภาพสื่อในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ มีการจัดประชุม 2 วัน ดังนี้

วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2549 นำเสนอผลการประชุมระดมความคิดในวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2549 และวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2549 ถึงโครงการที่ร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาได้ร่วมกันจัดทำ คือ โครงการฝึกรวมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ และกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดประชุม ตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) วิทยากรให้ความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน
- 2) วิทยากรให้ความรู้เรื่องการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องและเหมาะสม
- 3) วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2549 วิทยากรให้ความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอน Pop-up แล้วสาธิตการผลิตสื่อ ร่วมกันผลิตสื่อตามลำดับต่อไป
- 4) ร่วมกันหาแนวทางและวิธีการในการทดลองหาประสิทธิภาพสื่อที่ผลิตเสร็จแล้ว

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1.1 ข้อมูลที่ได้จากการประชุมระดมความคิดเห็น การประชุมฝึกรวมเชิงปฏิบัติการของผู้แทนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องของแต่ละโครงการ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แบบสร้างข้อสรุปโดยการจำแนกชนิดของข้อมูล คือ จำแนกข้อมูลและวิเคราะห์ตามความเหมาะสมของข้อมูลโดยยึดกรอบการวิจัยเป็นหลัก และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

4.1.2 ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมแนวคิดทฤษฎีต่างๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการสังเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แบบสร้างข้อสรุปโดยการจำแนกข้อมูลชนิดต่างๆ ก่อนแล้วจึงพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูล อธิบายถึงความสัมพันธ์และหาสาเหตุของปรากฏการณ์ โดยยึดกรอบการวิจัยเป็นหลัก

4.2 การตรวจสอบคุณภาพของโครงการ

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะดำเนินการตรวจสอบคุณภาพด้านเนื้อหา วิธีการ เครื่องมือ ดัชนีชี้วัด เกณฑ์ที่แสดงถึงการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่พึงประสงค์และต้องการ และเกณฑ์ที่แสดงถึงความก้าวหน้าในการพัฒนา จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน

จากเทคนิคและวิธีการของการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเริ่มต้นจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ และนำไปสู่การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนของผู้ที่มีส่วนสำคัญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน สรุปได้ว่า มีความต้องการการพัฒนา การผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ ใน 2 ประเด็น ดังนี้

1. การให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน เนื่องจากสภาพปัจจุบันด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอนทั้ง 3 ด้านของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จากผลการศึกษาในระยะที่ 1 ผู้ที่มีส่วนสำคัญได้แก่ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ประเมินตนเองอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ประเมินครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุดเช่นกัน ประกอบกับความต้องการในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ จากการประเมินตนเองของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นผู้ที่มีส่วนสำคัญ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงมีมติร่วมกันว่า สมควรดำเนินการให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแก่ครูผู้สอน ดังนี้

1.1 ความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอน คือ ความหมายของสื่อการเรียนการสอน ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน ประเภทของสื่อการเรียนการสอน และหลักการเลือกสื่อ และสื่อการเรียนการสอนที่ดี

1.2 ความรู้เรื่องการวางแผนการจัดการเรียนรู้และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวัตถุประสงค์ที่เหมาะสม

1.3 หลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย การวางแผนการผลิตสื่อ การดำเนินการผลิตสื่อ และการหาประสิทธิภาพสื่อ

1.4 การฝึกปฏิบัติในการผลิตสื่อโดยสื่อที่ผลิตขึ้นต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และตรงตามแผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

2. แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ โดยการประชุมระดมความคิดเห็นตามวิธีดำเนินการและกระบวนการในการวิจัย ปรากฏผลดังนี้

2.1 ดำเนินโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน หลักการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้ดำเนินการตามโครงการนี้ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยในโครงการจำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่

2.1.1 กิจกรรมที่ 1 การฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน เพื่อมุ่งหวังให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน หลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยมีระยะเวลาดำเนินการ และมีเนื้อหาในการฝึกอบรม คือ ความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน

2.1.2 กิจกรรมที่ 2 การฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการวางแผนการจัดการเรียนรู้และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่จะมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนกับผู้เรียนมีความเข้าใจในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ โดยสามารถกำหนดสาระสำคัญได้ตรงกับเนื้อหา และระดับชั้นที่สอน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อปรับความคิดเห็นให้ตรงกันสามารถไปปรับใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนของตน โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมินผลให้คะแนนตามแผนที่แต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผน

2.1.3 กิจกรรมที่ 3 การให้ความรู้เรื่องการผลิตสื่อการเรียนการสอน การสาธิตการผลิตสื่อและลงมือปฏิบัติจริงในการผลิตสื่อประสม และร่วมกันหาแนวทางการนำสื่อไปหาประสิทธิภาพ การนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้วางแผนร่วมกันนั้นมาร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกัน และนำสื่อที่ผลิตขึ้นนั้นไปหาประสิทธิภาพสื่อต่อไป โดยมุ่งหวังให้ครูผู้สอนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการผลิตสื่อการเรียนการสอนและร่วมกันหาประสิทธิภาพสื่อเพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ และเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมินผลการผลิตสื่อการเรียนการสอน มีวิทยากรให้คำแนะนำวิพากษ์ และร่วมกันวิพากษ์จุดเด่นจุดด้อยของการผลิตสื่อการเรียนการสอนชิ้นนั้นๆ

2.2 การตรวจสอบคุณภาพของโครงการ โดยผู้เชี่ยวชาญ คือ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน ซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1 ได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของโครงการในด้านเนื้อหาและวิธีการแล้ว มีความเห็นว่าเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นอย่างมีคุณภาพ เนื่องจากมีความครอบคลุมในด้านเนื้อหาตามกรอบการวิจัย และเนื้อหาสาระของการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน และมีความเหมาะสมกับบริบทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

2.3 สรุปแนวทางและวิธีการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ที่ได้จากการประชุมระดมความคิด ปรากฏดังนี้

ตาราง 13 แนวทางและวิธีการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ปัญหาและความต้องการการพัฒนา	แนวทางและวิธีการพัฒนา	กิจกรรมการพัฒนา
การวางแผนการผลิตสื่อ		
1. การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน	- วิทยากรให้ความรู้โดยปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ครอบคลุม	- ดำเนินโครงการฝึกอบรมฯ ครูผู้สอน กำหนดวัตถุประสงค์ทั้ง
2. การกำหนดขั้นตอนในการผลิตสื่อ	- วิทยากรให้ความรู้ในขั้นตอนการผลิตสื่อ	3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะและเจตคติ
3. การเลือกสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย	- วางแผนเลือกสื่อการเรียนการสอนราคาเอทาน่าสนใจ	- ครูผู้สอนกำหนดขั้นตอนการผลิตสื่อตามที่ได้อบรมมา

ตาราง 13 (ต่อ)

ปัญหาและความต้องการ การพัฒนา	แนวทางและวิธีการพัฒนา	กิจกรรมการพัฒนา
การดำเนินการผลิตสื่อ		- ครูผู้สอนตกลงร่วมกันว่าจะผลิตสื่อราคาเยา
1. การกำหนดรูปแบบและวิธี วัดผลประเมินผลหลังจากการ ใช้สื่อ	- ร่วมกันกำหนดรูปแบบวิธี วัดผลและประเมินผลหลังจาก การใช้สื่อโดยนักเรียนมีส่วน ร่วมในการใช้สื่อ	- ดำเนินโครงการ ฝึกอบรมฯ มีการ สัมมนา การสังเกต การทดสอบ การประเมิน ตนเอง
2. การกำหนดแหล่งข้อมูล และเงินทุนที่สนับสนุนการผลิต สื่อการเรียนการสอน	- ระดมความคิดหาแหล่งข้อมูล และแหล่งเงินทุนสนับสนุนการ ผลิตสื่อการเรียนการสอน	- ค้นคว้าจากห้องสมุด จากอินเทอร์เน็ต วัต อบต. และองค์กรชุมชน
3. การผลิตสื่อการเรียนการ สอนที่น่าสนใจและทันสมัย	- ปรึกษากับนักเรียนว่าชอบ สื่อประเภทใดที่ได้รับความสนใจ	- ร่วมกันผลิตสื่อแบบ ประสมเน้นสื่อราคาเยา
4. การใช้สื่อหุ่นจำลอง/หุ่น ชัก (เคลื่อนไหวได้)	- พระอาจารย์เป็นสื่อบุคคลได้ เป็นอย่างดี	- ไม่จำเป็นต้องจัดหาสื่อ หุ่นชัก
5. การใช้สื่อบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่เกี่ยวข้อง ข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา	- ติดต่อยืมสื่อการเรียนการ สอนจากสถาบันการศึกษาที่ ต่าง ๆ	- ใช้สื่อการเรียนการสอน ตามที่ยืมมา
6. การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่ เกี่ยวข้องกับวิชา พระพุทธศาสนา		
การหาประสิทธิภาพสื่อ		- ดำเนินโครงการ
1. การเลือกนักเรียนมา ทดลองใช้สื่อ	- ครูผู้สอนพิจารณาความ เหมาะสมในด้านต่างๆ ของ นักเรียน	- ฝึกอบรมฯ โดยนำสื่อที่ ผลิตเสร็จแล้วไปหา ประสิทธิภาพสื่อตาม ขั้นตอนต่างๆ
2. การทดลองใช้สื่อเป็น รายบุคคล	- ครูผู้สอนตรวจสอบ ข้อบกพร่องของสื่อได้	
3. การทดลองใช้สื่อกับ นักเรียนกลุ่มใหญ่ 40 - 100	- นำสื่อหาประสิทธิภาพสื่อกับ นักเรียนทั้งชั้นเรียน	

3. ดัชนีชี้วัดและเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน
วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ปรากฏดังนี้

ตาราง 14 ดัชนีชี้วัดและเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน

แนวทางและวิธีการพัฒนา	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ	เป้าหมายความสำเร็จ
การวางแผนการผลิตสื่อ		
1. วิทยากรให้ความรู้โดยการ ปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์เชิง พฤติกรรมให้ครอบคลุม	- ครูมีความรู้ในการกำหนด วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม คือ ด้านความรู้ ทักษะและ เจตคติ	- ครูผู้สอนมีการกำหนด วัตถุประสงค์เชิง พฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน ได้
2. วิทยากรให้ความรู้ใน ขั้นตอนการผลิตสื่อ	- ครูมีความรู้ในการกำหนด ขั้นตอนต่างๆ ก่อนการผลิตสื่อ	- ครูผู้สอนผลิตสื่อตาม ขั้นตอนต่างๆ ที่ได้รับ ความรู้จากที่อบรม
3. วางแผนเลือกสื่อการเรียน การสอนราคาเยา	- ครูมีความรู้ในการเลือกสื่อ ตรงกับจุดประสงค์เนื้อหาไม่ จำเป็นต้องเป็นสื่อทันสมัย	- สื่อราคาความสนใจของ ผู้เรียน
การดำเนินการผลิตสื่อ		
2. วิทยากรให้ความรู้การ กำหนดรูปแบบและวิธีวัดผล ประเมินผลหลังจากการใช้สื่อ	- ครูผู้สอนมีรูปแบบวัดผล ประเมินผลที่หลากหลายหลัง การใช้สื่อ	- ครูผู้สอนทุกคนมี วิธีการที่เหมาะสมในการ วัดผลประเมินผลหลัง การใช้สื่อ
2. วิทยากรแนะนำแหล่ง ข้อมูลและเงินทุนที่สนับสนุนการ ผลิตสื่อ	- การผลิตสื่อมีอุปสรรคน้อย ถ้า มี ห นั ว ย ง า น ต่ า ง ๆ สนับสนุนในการผลิตสื่อ	- ครูผู้สอนมีแหล่งข้อมูล ที่ชัดเจนในการสนับสนุน เพื่อสะดวกในการผลิต สื่อ
3. วางแผนร่วมกันเลือกสื่อที่ น่าสนใจคือ สื่อราคาเยา	- นักเรียนตั้งใจเรียนมีความรู้ เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการใช้สื่อ	- ครูผู้สอนมีทักษะใน การผลิตสื่อการเรียนการ สอนที่น่าสนใจ
4. ครูผู้สอนเป็นสื่อที่ดีได้เป็น หุ่นขี้ก (ที่เคลื่อนไหวได้)	- ครูผู้สอนมีสื่อการเรียนการ สอนที่หลากหลายโดยได้หยิบ ยืมจากสถาบันการศึกษาต่างๆ	- ครูผู้สอนสามารถนำ สื่อหลากหลายมาใช้ ประกอบการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ
5. จัดหาสื่อประเภท เทคโนโลยีจากสถานศึกษา ต่างๆ เช่นบทเรียนคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนที่เกี่ยวข้องกับวิชา พระพุทธศาสนา	- มีสื่อเทคโนโลยีประเภท คอมพิวเตอร์	

ตาราง 14 (ต่อ)

แนวทางและวิธีการพัฒนา	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ	เป้าหมายความสำเร็จ
การหาประสิทธิภาพสื่อ		
1. วิทยากรให้ความรู้เรื่องการเลือกนักเรียนมาทดลองใช้สื่อ	- ครูผู้สอนมีความรู้ในการเลือกนักเรียนมาทดลองใช้สื่อ	- สื่อการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงกว่า
2. วิทยากรให้ความรู้เรื่องการทดลองใช้สื่อเป็นรายบุคคล	ตามสภาพความเหมาะสมด้านวุฒิภาวะและความแตกต่าง	เกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80
3. วิทยากรให้ความรู้เรื่องการทดลองใช้สื่อกับนักเรียนกลุ่มใหญ่	ของผู้เรียน	ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นหลังการใช้สื่อ
ใหญ่ 40 - 100		

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ที่เข้าร่วมกันผลิตขึ้น มีรายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ค

บทที่ 5

การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

การวิจัยระยะที่ 3 เป็นขั้นตอนการพัฒนาโดยนำแนวทางและวิธีการการพัฒนาที่ผู้มีส่วนสำคัญ คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาและตัวแทนจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกัน กำหนดไว้ในการศึกษาวิจัยระยะที่ 2 มาดำเนินการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี ดังมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา
4. การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
5. ผลการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

คำถามการวิจัย

จะสามารถพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา

วิธีดำเนินการวิจัยในระยะที่ 3 (D₁) เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research : PAR) โดยผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหารสถานศึกษานักเรียนและผู้เชี่ยวชาญได้เข้ามาร่วมกันในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

1. กรอบการวิจัย

ในการวิจัยระยะที่ 3 (D₁) นี้มีกรอบในการพัฒนา คือ หลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนทั้ง 3 ด้าน และโครงการที่ได้ในการวิจัยระยะที่ 2 ดังนี้

- 1.1 การวางแผนการผลิตสื่อ
- 1.2 การดำเนินการผลิตสื่อ
- 1.3 การหาประสิทธิภาพสื่อ

2. ประชากร

การศึกษาผลการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ในระยะที่ 3 นี้ ประชากรในการวิจัยประกอบด้วยผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ จำนวน 6 รูป/คน แบ่งเป็นครูสอนที่เป็นพระนิสิต 1 รูป ครูสอนที่เป็นฆราวาส 5 คน

2.2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา คือ วิทยากรและผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน จำนวน 7 คน คือ

- 2.2.1 วิทยากรที่เป็นพระสงฆ์ จำนวน 4 รูป
- 2.2.2 ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นฆราวาส จำนวน 3 คน

3. วิธีการวิจัยและพัฒนา

จากเทคนิควิธีการของการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 6 คน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา นักเรียนและผู้เชี่ยวชาญได้เข้ามาร่วมกันในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตามกิจกรรมที่ได้จากการประชุมระดมความคิด คือ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี มีวิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา ดังนี้

3.1 การเตรียมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

3.1.1 จัดประชุมผู้ที่มีส่วนสำคัญ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ ด้านสื่อการเรียนการสอน เพื่อกำหนดกรอบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยยึดกรอบการวิจัยเป็นหลัก

3.1.2 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยคัดเลือกเนื้อหาตามมติที่ประชุมของผู้ที่มีส่วนสำคัญ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญที่ได้ตกลงไว้

3.1.3 ร่างคู่มือประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ตามกระบวนการและขั้นตอน โดยศึกษาจากทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน

3.1.4 ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยดำเนินการตรวจสอบด้านเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนการสอน

3.1.5 ตรวจสอบคุณภาพของคู่มือประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลพบุรี เขต 1

3.1.6 ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของเนื้อหาโดยอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลพบุรี เขต 1

3.1.7 ตรวจสอบแบบการวัดผลและการประเมินผลของโครงการโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล และศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลพบุรี เขต 1 และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.1.8 พิมพ์และจัดทำเป็นรูปเล่ม เพื่อใช้เป็นคู่มือในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

3.1.9 จัดทำแผนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดลพบุรี เขต 1 และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและพัฒนา

3.2.1 เชิญคณะครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และนักเรียน เข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

3.2.2 ประชุมคณะทำงาน เพื่อจัดทำเอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกให้กับคณะครู และผู้เชี่ยวชาญ ที่มาจัดทำโครงการ

3.2.3 ติดต่อวิทยากร ประสานงานด้านการจัดเตรียมสถานที่สำหรับจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

3.2.4 ครูผู้สอนและนักเรียน เข้าร่วมการฝึกอบรมฯ ตามวัน เวลา และสถานที่ตามตารางที่กำหนด

3.2.5 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ทำแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม

3.2.6 วิทยากรอบรมให้ความรู้และดำเนินการตามแผนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

3.2.7 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาทำแบบทดสอบหลังการฝึกอบรมเพื่อประเมินตนเอง ทำแบบวัดเจตคติต่อโครงการฝึกอบรมเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอน และผู้เชี่ยวชาญประเมินทักษะการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอน ขณะทำการฝึกอบรม

3.2.8 นำสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตเสร็จแล้วไปหาประสิทธิภาพสื่อ เพื่อให้สื่อมีคุณภาพและน่าสนใจ

4. เครื่องมือและการรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้จัดประชุมระดมความคิด เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2549 และวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2549 เพื่อกำหนดโครงการและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาและได้ปรับแก้ข้อคำถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำ ดังนี้

4.1 โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ มีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

4.1.1 แบบทดสอบความรู้

แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม เป็นแบบประเมินผลความรู้เพื่อพัฒนาเรื่องสื่อการเรียนการสอนเป็นแบบให้เลือกตอบมีข้อคำถามว่า ใช่ ไม่ใช่ ซึ่งมีจำนวน 29 ข้อ โดยให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาเข้าฝึกอบรมเลือกตอบประเมินความน่าเชื่อถือ (reliability) เท่ากับ 0.7

4.1.2 แบบประเมินทักษะในด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้

แบบประเมินทักษะเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ประเมินครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในขณะที่ปฏิบัติการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ลักษณะแบบประเมินเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ ดีมาก ดี ควรปรับปรุง มีค่าความเที่ยง (reliability) เท่ากับ 0.8

4.1.3 แบบประเมินทักษะในด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน

เป็นแบบประเมินทักษะในด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอนว่าตรงกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อเป็นผู้ประเมินครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในขณะที่ปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยมีลักษณะแบบประเมินเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ ดีมาก ดี ควรปรับปรุง มีค่าความเที่ยง (reliability) เท่ากับ 0.8

4.1.4 แบบวัดเจตคติของครูผู้สอนที่เข้ารับการฝึกอบรม

เป็นแบบวัดเจตคติลักษณะให้เลือกตอบตามมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert scaling) มี 5 อันดับ โดยให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาผู้เข้ารับการฝึกอบรมเลือกประมาณค่าในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของตนเพียงข้อเดียว มีค่าความเที่ยง (reliability) เท่ากับ 0.9

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative analysis) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้รับจากแบบประเมินความรู้ แบบประเมินทักษะ แบบวัดเจตคติ แบบประเมินผลการทดลองสอนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อ โดยดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative analysis) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์และการจัดบันทึกข้อมูลในโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แบบสร้างข้อสรุปโดยการจำแนกข้อมูลและชนิดข้อมูล โดยอาศัยกรอบการวิจัยเป็นหลัก

6. เกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การประเมินความรู้ก่อนและหลังโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยการวัดความรู้หลังการฝึกอบรมมากกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรม

6.2 แบบวัดทักษะการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการให้คะแนน และแปลความหมายระดับคุณภาพ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย		แปลความหมาย
1.00 - 1.49	เท่ากับ	มีคุณภาพควรปรับปรุง
1.50 - 2.49	เท่ากับ	มีคุณภาพดี
2.50 - 3.00	เท่ากับ	มีคุณภาพดีมาก

6.3 แบบวัดเจตคติของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาต่อโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และแบบวัดเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของเจตคติ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย		แปลความหมาย
1.00 - 1.49	เท่ากับ	น้อยที่สุด
1.50 - 2.49	เท่ากับ	น้อย
2.50 - 3.49	เท่ากับ	ปานกลาง
3.50 - 4.49	เท่ากับ	มาก
4.50 - 5.00	เท่ากับ	มากที่สุด

6.4 แบบประเมินผลการหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายประสิทธิภาพสื่อตามมาตรฐาน โดยคะแนนระหว่างเรียนและหลังเรียน คือ 80/80

การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี เป็นการลงมือปฏิบัติตามโครงการที่ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยปรากฏการพัฒนา 1 โครงการ ดังนี้

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ มีรายละเอียด ดังนี้

1. วัตถุประสงค์โครงการ

โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ได้จัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้แก่ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนั้นเป็นการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยเชิญวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้มีความรู้ด้านสื่อการเรียนการสอนและการผลิตสื่อการเรียนการสอนมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ ดังนี้

1.1 เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

1.2 เพื่อพัฒนาทักษะในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

1.3 เพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และนำเสนอสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นให้สอดคล้องกับหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน

1.4 เพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และต่อการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

1.5 เพื่อนำสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตเสร็จแล้วไปหาประสิทธิภาพสื่อ

2. ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการฯ

2.1 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 6 คน

2.2 เป็นพระวิทยากร จำนวน 4 รูป

2.3 ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประเมินผล จำนวน 3 คน

2.4 ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน

2.5 นักเรียน จำนวน 10 คน

3. วันเวลา สถานที่ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

ระหว่างวันที่ 26 - 27 มกราคม พ.ศ. 2549 ตั้งแต่เวลา 08.30-16.00 น.
ณ ศาลาการเปรียญวัดทองแดง ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

4. กิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

ในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ครั้งนี้มีการกำหนดตารางฝึกอบรม และแผนการอบรม ซึ่งมีกิจกรรมหลัก ดังนี้

4.1 กิจกรรมที่ 1 การให้ความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอน คือ ความหมายของสื่อการเรียนการสอน ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน ประเภทของสื่อการเรียนการสอน หลักการเลือกสื่อ หลักการผลิตสื่อและลักษณะสื่อการเรียนการสอนที่ดี โดยมุ่งหวังให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนทั้ง 3 ด้าน คือ การวางแผนการผลิตสื่อ การดำเนินการผลิตสื่อและการหาประสิทธิภาพสื่อ

4.2 กิจกรรมที่ 2 การให้ความรู้เรื่องการวางแผนการจัดการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้องและสมบูรณ์ โดยเลือกเรื่องที่จะสอนและยังสามารถกำหนดสาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลได้ตรงกับเนื้อหาและระดับชั้นที่ครูผู้สอนเลือกที่จะสอน โดยเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ปรับความคิดเห็นให้ตรงกัน สามารถนำไปปรับใช้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของตน โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมินผลให้คะแนนตามแผนที่แต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผน

4.3 กิจกรรมที่ 3 การให้ความรู้เรื่องทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอน และการสาธิตการผลิตสื่อพ็อกเก็ตเรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากที่สาธิตการผลิตสื่อเสร็จแล้วทุกคนร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอน แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางแผนไว้มาร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกัน โดยมุ่งหวังให้ครูผู้สอนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมินผลการผลิตสื่อการเรียนการสอน และวิทยากรให้คำแนะนำวิพากษ์การผลิตสื่อการเรียนการสอนอีกด้วย

4.4 กิจกรรมที่ 4 การนำสื่อที่ผลิตเสร็จแล้วไปทดลองสอนเพื่อหาประสิทธิภาพ โดยมุ่งหวังว่าสื่อการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนร่วมกันผลิตขึ้นมานั้นมีความสมบูรณ์หรือมีคุณภาพระดับใดจึงจำเป็นอย่างไรที่จะนำสื่อชิ้นนั้นไปหาประสิทธิภาพสื่อ เพื่อหาข้อบกพร่องของสื่อชิ้นๆ แล้วแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นก่อนนำสื่อชิ้นนั้นไปใช้จริง

5. การประเมินผลโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

การดำเนินฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ มีการประเมินผลโครงการ ดังนี้

5.1 ด้านความรู้ โดยใช้แบบประเมินความรู้ก่อน และหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

5.2 ด้านทักษะในการวางแผนและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินทักษะการทำกิจกรรมกลุ่ม ได้แก่ การวางแผนการจัดการเรียนรู้

5.3 ด้านทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยใช้แบบประเมินทักษะการทำกิจกรรมกลุ่ม ได้แก่ หลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน

5.4 ด้านเจตคติ โดยใช้แบบประเมินเจตคติต่อโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

5.5 ด้านการหาประสิทธิภาพสื่อ โดยการทดลองสอนวิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา ใช้แบบประเมินผลระหว่างเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

6. ดัชนีชี้วัดความสำเร็จโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ มีดัชนีชี้วัดความสำเร็จในโครงการฝึกอบรม ดังนี้

6.1 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนหลังจากฝึกอบรมเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรม

6.2 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีทักษะในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับดีมาก

6.3 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีเจตคติที่ดีต่อโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก

6.4 สื่อการเรียนการสอนที่ผลิตเสร็จแล้วมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 80/80

ผลการวิจัยการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี เป็นการลงมือปฏิบัติตามโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยปรากฏผลการพัฒนา ดังนี้

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

1. ด้านความรู้

การประเมินความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อโดยอาศัยแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยได้ใช้แบบประเมินความรู้ของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 2 ครั้ง คือ ก่อนและหลังการฝึกอบรม มีผลในการประเมิน ดังนี้

1.1 ความรู้และความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน

ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนในแต่ละประเด็นข้อคำถาม 29 ข้อ ผลปรากฏดังนี้

ตาราง 15 แสดงคะแนนความรู้ ความเข้าใจ เรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนทั้ง 3 ด้าน ของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังการเข้ารับฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

รายการ	ระดับคะแนนเฉลี่ย	
	ก่อนอบรม	หลังอบรม
ด้านสื่อการเรียนการสอน		
1. ทุกสิ่งทุกอย่างที่จะนำพาความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เรียกว่า สื่อการเรียนการสอน	1.00	1.00
2. สื่อการเรียนการสอน คือเป็นเครื่องมือสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้	1.00	1.00
3. สื่อการเรียนการสอนจะมีประโยชน์มีคุณค่าก็ต่อเมื่อผู้สอนนำไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกวิธี	1.00	1.00
4. สื่อการสอนช่วยรักษาความคงที่ของเนื้อหา แต่ไม่สามารถใช้เป็นสื่อในการเรียนซ่อมเสริมได้	1.00	1.00
5. สื่อการเรียนการสอนที่ดีจะต้องเป็นสื่อเทคโนโลยีที่มีราคาแพง	0.83	1.00
6. โดยทั่วไปสื่อการสอนแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ สื่อประเภทเครื่องมือ สื่อประเภทวัสดุ และสื่อประเภทเทคนิควิธีการ	0.67	1.00
7. เครื่องเสียง วิทยุและโทรทัศน์และเครื่องฉายต่างๆ ถือว่าเป็นสื่อประเภทวัสดุ	0.83	1.00
8. หนังสือ รูปภาพ แผนภูมิ และข่าวถือว่าเป็นสื่อประเภทวัสดุ	0.83	1.00

ตาราง 15 (ต่อ)

รายการ	ระดับคะแนนเฉลี่ย	
	ก่อนอบรม	หลังอบรม
9. การนำสื่อประเภทต่าง ๆ มาใช้ร่วมกันอย่างสัมพันธ์กันในลักษณะที่สื่อแต่ละอย่างส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันเราเรียกว่าสื่อประสม	1.00	1.00
ด้านการวางแผนการผลิตสื่อ		
10. การวางแผนการสอนโดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเสนอความรู้ ขั้นสรุป	1.00	1.00
11. การวางแผนการสอนต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	1.00	1.00
12. การวางแผนการสอนมาสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาของผู้เรียนได้	0.67	1.00
13. การวางแผนการสอนเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนคนเดียว	1.00	1.00
14. การวางแผนการผลิตสื่อต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านทักษะ	1.00	1.00
ด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน		
15. หลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน มี 3 ขั้นตอน คือ การวางแผนการผลิตสื่อ การดำเนินการผลิตสื่อ และการหาประสิทธิภาพสื่อ	1.00	1.00
16. ครูผู้สอนมีหน้าที่กำหนดและผลิตสื่อการเรียนการสอนแต่เพียงผู้เดียว	1.00	1.00
17. ครูผู้สอนถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการผลิตสื่อการเรียนการสอน	0.50	1.00
18. การวางแผนการผลิตสื่อถือเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในระบบการผลิตสื่อการเรียนการสอน	1.00	1.00
19. การผลิตสื่อการเรียนการสอนไม่จำเป็นต้องมีการวางแผนการผลิต	1.00	1.00
20. การผลิตสื่อการเรียนการสอนไม่จำเป็นต้องผลิตสื่อตามขั้นตอน	0.83	1.00

ตาราง 15 (ต่อ)

รายการ	ระดับคะแนนเฉลี่ย	
	ก่อนอบรม	หลังอบรม
21. การผลิตสื่อการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงคุ่มค่าและมีประโยชน์	1.00	1.00
ด้านการหาประสิทธิภาพสื่อ		
22. การหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนสามารถตรวจสอบได้จากการทดสอบสื่อก่อนการใช้ ขณะใช้สื่อ และหลังการใช้	1.00	1.00
23. สื่อการเรียนการสอนไม่จำเป็นจะต้องนำสื่อไปหาประสิทธิภาพ	1.00	1.00
24. การหาประสิทธิภาพสื่อ คือ การนำสื่อไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้	1.00	1.00
25. สื่อการเรียนการสอนที่ไม่ได้ผ่านการหาประสิทธิภาพเป็นสื่อที่มีคุณภาพ	0.83	1.00
26. การหาประสิทธิภาพสื่อมีหลายขั้นตอน คือ การทดลองแบบเดี่ยว การทดลองแบบกลุ่มเล็ก 5-10 คน และการทดลองกลุ่มใหญ่ 40 -100 คน	0.83	1.00
27. การหาประสิทธิภาพสื่อต้องใช้กลุ่มตัวอย่างในการทดลองไม่ซ้ำกัน	1.00	1.00
28. ข้อมูลจากผู้เรียนจะสะท้อนถึงคุณภาพของสื่อการเรียนการสอน	1.00	1.00
29. การหาประสิทธิภาพสื่อต้องเลือกนักเรียนมาทดลองใช้สื่อที่มีผลการเรียนอ่อนเท่านั้น	1.00	1.00
รวม	0.92	0.99

จากตาราง 15 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม แสดงว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน เป็นไปตามดัชนีชี้วัดความสำเร็จที่กำหนดไว้

1.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ปรากฏผลดังตาราง

ตาราง 16 การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังการฝึกอบรม

ก่อนการอบรม		หลังการอบรม	
คะแนนเฉลี่ย (μ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ)	คะแนนเฉลี่ย (μ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ)
26.83	1.47	29.00	00.

1.2 ด้านทักษะ

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการประเมินทักษะครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้เข้ารับการฝึกอบรม 2 ลักษณะ คือ ทักษะการวางแผนการจัดการเรียนรู้และทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญด้านแผนการจัดการเรียนรู้ และการผลิตสื่อการเรียนการสอนเป็นผู้ร่วมประเมินครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาขณะร่วมกันวางแผนและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอน ผลของการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ มีดังนี้

1.2.1 ทักษะด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้

ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา ปรากฏดังตาราง

ตาราง 17 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

รายการ	ระดับคะแนน		ระดับคุณภาพ
	μ	σ	
1. สารสำคัญชัดเจน	3.00	.00	ดีมาก
2. จุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่	3.00	.00	ดีมาก
3. จุดประสงค์ครอบคลุมความรู้ ทักษะและเจตคติ	3.00	.00	ดีมาก
4. เนื้อหามีความเหมาะสมกับผู้เรียน	3.00	.00	ดีมาก
5. เนื้อหามีความเหมาะสมกับเวลา	3.00	.00	ดีมาก
6. กิจกรรมการเรียนการสอนมีการนำเข้าสู่บทเรียน ชั้น เสนอ และขั้นสรุป	3.00	.00	ดีมาก
7. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	3.00	.00	ดีมาก
8. การเลือกสื่อสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	3.00	.00	ดีมาก
9. สื่อที่ใช้ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น	3.00	.00	ดีมาก
10. การวัดผลและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การ เรียนรู้	3.00	.00	ดีมาก
11. ใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสม	2.67	.58	มาก
รวม	2.96	0.57	ดีมาก

จากตาราง 17 แสดงว่า โดยภาพรวมผู้เชี่ยวชาญประเมินทักษะการวางแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพในระดับดีมากเกือบทุกรายการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 2.96 ส่วนในแต่ละประเด็นของการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีค่าระดับดีจำนวน 1 รายการ คือ ใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสม

1.2.2 ทักษะด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน

ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาผู้เข้ารับการอบรมได้แบ่งกลุ่มกันผลิตสื่อการเรียนการสอนออกเป็น 2 กลุ่ม คือการผลิตสื่อการเรียนการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา โดยแต่ละกลุ่มร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอนและนำเสนอสื่อการเรียนการสอน มีผู้เชี่ยวชาญและวิทยากรเป็นผู้วิพากษ์และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินผลงานการผลิตสื่อการเรียนการสอนของแต่ละกลุ่มมีผลการประเมิน

ปรากฏตามตารางดังนี้

ตาราง 18 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพของการผลิตสื่อการสอน เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา

รายการ	ระดับคะแนน		ระดับคุณภาพ
	μ	σ	
1. มีการวางแผนก่อนการผลิตสื่อการเรียนการสอน	3.00	.00	ดีมาก
2. มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของเนื้อหา	3.00	.00	ดีมาก
3. มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนตามขั้นตอนที่กำหนดไว้	3.00	.00	ดีมาก
4. มีความเหมาะสมกับระดับ/วัยวุฒิ/วุฒิภาวะของผู้เรียน	3.00	.00	ดีมาก
5. สมาชิกมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน	3.00	.00	ดีมาก
6. สมาชิกให้ความร่วมมือกันต่อหัวหน้ากลุ่ม	3.00	.00	ดีมาก
7. มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	3.00	.00	ดีมาก
8. มีการแสดงความคิดเห็นในการผลิตสื่อ	3.00	.00	ดีมาก
9. มีรายละเอียดที่สามารถเข้าใจได้ง่าย	3.00	.00	ดีมาก
10. มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนเสร็จทันตามเวลาที่กำหนดไว้	3.00	.00	ดีมาก
11. มีความเหมาะสมกับท้องถิ่น	2.67	.58	ดี
12. มีความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อ	2.33	.58	ดีมาก
13. มีความประณีต สวยงาม น่าสนใจ	3.00	.00	ดีมาก
14. สามารถที่จะเก็บรักษาได้ง่าย และใช้งานได้นาน	3.00	.00	ดีมาก
15. ผลงานผลิตสื่อออกมาเป็นที่ปรากฏ	3.00	.00	ดีมาก
รวม	2.93	.0000	ดีมาก

จากตาราง 18 แสดงว่า โดยภาพรวมผู้เชี่ยวชาญประเมินทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า การผลิตสื่อการเรียนการสอนมีคุณภาพในระดับดีมากเกือบทุกรายการ มีเพียง 1 รายการที่มีคุณภาพในระดับดี คือ มีความเหมาะสมกับท้องถิ่น

1.3 ด้านเจตคติ

ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการมีเจตคติต่อโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ปรากฏดังนี้

ตาราง 19 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับเจตคติของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อการผลิตสื่อการเรียนการสอน

รายการ	ระดับคะแนน		ระดับเจตคติ
	μ	σ	
1. ประเด็นต่อไปนี้มีความสอดคล้องกันเพียงไร			
1.1 วัตถุประสงค์กับเนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรม	4.33	.82	มาก
1.2 วัตถุประสงค์กับกิจกรรมการฝึกอบรม	4.50	.55	มากที่สุด
1.3 วัตถุประสงค์กับการประเมินผลการฝึกอบรม	4.33	.52	มาก
2. กระบวนการฝึกอบรมเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ อย่างต่อเนื่อง	4.67	.52	มากที่สุด
3. มีการให้ความรู้ด้านทฤษฎีและฝึกปฏิบัติจริงอย่าง ถูกต้องและเหมาะสม	4.50	.84	มากที่สุด
4. การนำเสนอของวิทยากรทำให้เกิดแนวคิดหรือแนว ปฏิบัติในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน	4.50	.55	มากที่สุด
5. มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการวางแผนการผลิตสื่อ	4.17	.75	มาก
6. มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการทำเนิการผลิตสื่อ	4.00	.63	มาก
7. มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการทำประสิทธิภาพสื่อ	4.00	.63	มาก
8. มีความรู้ความเข้าใจในหลักการผลิตสื่อทั้ง 3 ด้าน	4.00	1.10	มาก
9. จำนวนวันและเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมมีความ เหมาะสม	2.83	1.17	ปานกลาง
10. ท่านได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรมในครั้งนี้	4.33	.82	มาก
รวม	4.180	0.50	มาก

จากตาราง 19 แสดงว่า โดยภาพรวมครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีเจตคติต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อครูผู้สอนมีเจตคติในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ กระบวนการฝึกอบรมเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

อย่างต่อเนื่อง มีการให้ความรู้ด้านทฤษฎีและฝึกปฏิบัติจริงอย่างถูกต้องและเหมาะสม และการนำเสนอของวิทยากรทำให้เกิดแนวคิดหรือแนวปฏิบัติในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน

2. การหาประสิทธิภาพสื่อ

ครูผู้สอนที่ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตสื่อการเรียนการสอนได้ฝึกดำเนินการปฏิบัตินำสื่อประสมไปหาประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 นำสื่อประสมที่ผลิตขึ้นมอบให้พระภิกษุที่เป็นพระนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนำไปสอนในโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้เลือกไว้

2.2 กำหนดให้พระนิสิตดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น โดยใช้สอนกับเด็ก 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแบบเดี่ยว กลุ่มแบบเล็ก 5-10 คน และแบบกลุ่มใหญ่ทั้งห้องเรียน

2.3 ครูผู้สอนที่ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทุกคนร่วมกันนำคะแนนระหว่างเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพสื่อ ปรากฏผลดังตาราง ที่ 20 - 22

ตาราง 20 ประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา โดยการหาประสิทธิภาพสื่อแบบเดี่ยว

คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน	คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน	ประสิทธิภาพสื่อ E_1/E_2
9	8	90/80

จากตาราง 20 พบว่า ประสิทธิภาพสื่อประสมวิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา ที่ทดลองสอนแบบเดี่ยวมีประสิทธิภาพ 90/80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

ตาราง 21 ประสิทธิภาพสื่อประสมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยการหาประสิทธิภาพสื่อแบบกลุ่มเล็ก

คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน	คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน	ประสิทธิภาพสื่อ E_1/E_2
8.8	8.2	88.0 / 82.0

จากตาราง 21 พบว่า ประสิทธิภาพสื่อประสมวิชาพระพุทธศาสนา ประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา โดยนำสื่อไปหา ประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก มีประสิทธิภาพ 88.0/82.0 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

ตาราง 22 ประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยการหาประสิทธิภาพสื่อแบบกลุ่มใหญ่ ทั้งห้องเรียน

คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน	คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน	ประสิทธิภาพสื่อ E_1/E_2
8.83	8.70	88.3/87.0

จากตาราง 22 พบว่า ประสิทธิภาพสื่อประสมวิชาพระพุทธศาสนา โดยการนำสื่อไปหาประสิทธิภาพแบบกลุ่มใหญ่ทั้งห้องเรียน คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา มีประสิทธิภาพ 88.3/87.0 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

โดยสรุปการหาประสิทธิภาพสื่อประสมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา ซึ่งผลิตสื่อขึ้นโดยครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า เมื่อนำสื่อไปหาประสิทธิภาพแบบกลุ่มเดี่ยว แบบกลุ่มเล็กและแบบกลุ่มขนาดใหญ่ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกกลุ่ม และครูผู้สอนที่ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนทุกคนเป็นผู้ดำเนินการนำสื่อไปหาประสิทธิภาพด้วยตนเอง

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี เป็นการวิจัยและพัฒนาที่เน้นการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม (PAR) ซึ่งแบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) การศึกษาสภาพการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 2) การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ และ 3) การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ โดยสาระสำคัญที่จะนำเสนอในบทสรุปประกอบด้วย 3 ประเด็น ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการศึกษา
3. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรีที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

1.1 สภาพปัจจุบันการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ทั้ง 3 ด้านตามกรอบการวิจัย ปรากฏผลดังนี้

1.1.1 การวางแผนการผลิตสื่อ โดยภาพรวมพบว่า ครูผู้สอนโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ดำเนินการในการวางแผนการผลิตสื่ออยู่ในระดับน้อย 3 รายการ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน การกำหนดขั้นตอนในการผลิตสื่อและการเลือกสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

1.1.2 การดำเนินการผลิตสื่อและประเภทของสื่อที่ครูผู้สอนนำมาใช้ โดยภาพรวมพบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย 3 รายการ คือ การกำหนดรูปแบบและวิธีการวัดผลประเมินผลหลังจากการใช้สื่อ การกำหนดแหล่งข้อมูลและเงินทุนที่สนับสนุนในการผลิตสื่อ และการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจและทันสมัย ส่วนประเภทของสื่อที่ครูผู้สอนนำใช้น้อยที่สุด 3 รายการ คือ การใช้หุ่นจำลอง/หุ่นขี้ก (เคลื่อนไหวได้) การใช้สื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนาและการใช้สื่อ

อินเตอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา

1.1.3 การหาประสิทธิภาพสื่อ โดยสรุปภาพรวมพบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ดำเนินการนำสื่อไปหาประสิทธิภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด 3 รายการ คือ การเลือกนักเรียนมาทดลองใช้สื่อ การทดลองใช้สื่อเป็นรายบุคคล และการทดลองใช้สื่อกับนักเรียนกลุ่มใหญ่ 40 - 100 คนหรือทั้งห้องเรียน

1.2 สภาพปัญหาของการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

ครูผู้สอนระบุสาเหตุปัญหาของการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ พบว่า ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน ขาดทักษะในการผลิตสื่อที่ดี ขาดผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำปรึกษา ขาดงบประมาณในการจัดซื้อและจัดทำ และขาดแรงจูงใจและความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานในการผลิตสื่อการเรียนการสอน

1.3 ความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ครูผู้สอนมีความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามกรอบการวิจัย ทั้ง 3 ด้าน คือ การวางแผนการผลิตสื่อ การดำเนินการผลิตสื่อและการหาประสิทธิภาพสื่อในระดับมากที่สุด และยืนยันถึงความต้องการในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของตนเองอย่างเต็มที่ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี

2. การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามที่ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมประชุมระดมความคิดเห็นได้เสนอแนวทางโดยจัดทำเป็น 1 โครงการ คือ

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ประกอบด้วยกิจกรรม 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 การให้ความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน กิจกรรมที่ 2 แบ่งกลุ่มร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา กิจกรรมที่ 3 แบ่งกลุ่มร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา กิจกรรมที่ 4 นำสื่อที่ผลิตสื่อเสร็จแล้วไปหาประสิทธิภาพ ซึ่งได้ปฏิบัติตามดัชนีชี้วัดความสำเร็จของโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

3. ผลการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามที่ได้ดำเนินการตามแนวทางที่ได้แสวงหาไว้ ได้ผลในการดำเนินการพัฒนา ดังนี้

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้ประเมินโครงการตามดัชนีชี้วัดความสำเร็จที่แสวงหาได้ ดังนี้

3.1 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ได้แก่ ก่อนการฝึกอบรมคะแนนเฉลี่ย 0.92 และหลังการฝึกอบรมคะแนนเฉลี่ย 0.99

3.2 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีทักษะในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และทักษะในการผลิตสื่อการเรียนการสอน เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

3.3 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีเจตคติที่ดีต่อโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และต่อการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีเจตคติอยู่ในระดับมาก

3.4 การหาประสิทธิภาพสื่อ

3.4.1 การหาประสิทธิภาพสื่อประสมแบบเดี่ยว พบว่า สื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา มีประสิทธิภาพ 90/80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

3.4.2 การหาประสิทธิภาพสื่อประสมแบบกลุ่มเล็ก พบว่า สื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา มีประสิทธิภาพ 90/80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

3.4.3 การหาประสิทธิภาพสื่อประสมแบบกลุ่มใหญ่ทั้งห้องเรียน พบว่า สื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา มีประสิทธิภาพ 88.3/87.0 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี มีผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

สภาพปัจจุบันการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ที่ได้รับจากแบบสอบถาม และจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนสำคัญ คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา นักเรียน ซึ่งพบว่า สภาพการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามขั้นตอนการผลิตสื่อการเรียนการสอน ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการวางแผนการผลิตสื่อ ด้านการดำเนินการผลิตและด้านการหาประสิทธิภาพสื่อ ปรากฏผลดังนี้

การวางแผนการผลิตสื่อ โดยภาพรวมครูผู้สอนได้ดำเนินการวางแผนการผลิตสื่ออยู่ในระดับปานกลาง พบว่า ครูผู้สอนมีการวางแผนการผลิตสื่อแต่ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด

โดยเฉพาะด้านการวางแผนการผลิตที่ครูผู้สอนได้ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย 3 รายการ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน (ความรู้, ทักษะ, เจตคติ) การกำหนดขั้นตอนในการผลิตสื่อ คือ การกำหนดขั้นตอนต่าง ๆ ที่จำเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการผลิตสื่อ และการเลือกสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย คือ เป็นสื่อที่สร้างความสนใจของผู้เรียน เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งตามทฤษฎีแล้ว การวางแผนการผลิตสื่อเป็นสิ่งจำเป็นอันดับแรกของการผลิตสื่อ เพราะว่าถ้าไม่มีการวางแผนก่อนเราจะไม่รู้จุดหมายปลายทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระกิตติ ราชแก้ว (2543, หน้า 49) ที่พบว่า การวางแผนการผลิตสื่อจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน กำหนดมาตรฐานของงาน โดยคำนึงถึงปริมาณ คุณภาพ ค่าใช้จ่าย และเวลาที่ต้องเสียไป

การดำเนินการผลิตสื่อและประเภทของสื่อที่ครูผู้สอนนำสื่อไปใช้ โดยภาพรวมครูผู้สอนได้ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย พบว่า ในด้านการดำเนินการผลิตสื่อ ครูผู้สอนได้ผลิตสื่อตามขั้นตอนน้อยมาก สาเหตุมาจากเวลาในการผลิตมีน้อย และที่สำคัญครูผู้สอนไม่รู้ขั้นตอนการผลิตสื่อว่าจะต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง ส่วนการนำสื่อไปใช้โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย พบว่า ครูผู้สอนนำสื่อสำเร็จรูปที่คนอื่นผลิตไว้แล้วนำไปใช้สอน โดยจะเป็นสื่อประเภทรูปภาพ/แผนภาพพุทธประวัติ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มากกว่าสื่อประเภทเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น อินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา เป็นต้น ครูผู้สอนไม่มีศักยภาพในการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจและทันสมัย เพราะว่าไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อ ขาดทักษะในการผลิตสื่อที่ดี ขาดงบประมาณในการจัดทำและจัดซื้อ และเครื่องคอมพิวเตอร์มีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อการใช้ ครูผู้สอนได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการผลิตสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยโดยการผลิตสื่อราคาเบาแทน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชินวงศ์ ดินาน (2547, หน้า 41) ซึ่งพบว่า ในกรณีที่เป็นสื่อราคาเบาต้องผลิตขึ้นเอง เพื่อให้ได้สื่อที่มีคุณค่าควรคำนึงถึงองค์ประกอบหลัก ถ้าผู้ผลิตสื่อมีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ มีทักษะและความประณีตจะสามารถสร้างสื่อที่มีประสิทธิภาพประกอบการสอนได้ โดยเฉพาะสื่อที่ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างขึ้นจะมีคุณค่าและน่าสนใจมากกว่าสื่อที่ได้มาจากที่อื่น

การหาประสิทธิภาพสื่อ โดยภาพรวมครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ดำเนินการนำสื่อไปหาประสิทธิภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด พบว่า เมื่อครูผู้สอนได้ดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาขึ้น ไม่มีการนำสื่อไปหาประสิทธิภาพ โดยนำสื่อไปใช้กับนักเรียนทั้งห้องไม่ได้เรียกนักเรียนมาทดลองใช้สื่อเป็นรายบุคคล รายกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ตามกรอบการวิจัยการหาประสิทธิภาพสื่อ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาคือสื่อที่ผลิตขึ้นไม่มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติที่ดีและถูกต้องก่อนจะนำสื่อไปใช้จริงจะต้องตรวจสอบคุณภาพของสื่อโดยการนำสื่อไป หาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อาจจะตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ที่ 80/80

หรือ 90/90 ตามแต่ความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเอกเพชร เสาร์ทอย (2547, บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า แผนและสื่อการเรียนรู้เรื่องทศ 6 วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 90.15/92.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 และค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.79 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าหลังเรียนด้วยแผนและสื่อการเรียนรู้ร้อยละ 79 และพระมหาคุณาวุฒิ สีปาน (2546, บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ภาษาบาลีและคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา ที่มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.25/82.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และมีค่าดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเท่ากับ 0.63

ส่วนสภาพปัญหาของการผลิตสื่อการเรียนการสอน จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ระบุสาเหตุของปัญหา พบว่า ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน ขาดผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำปรึกษา ขาดงบประมาณในการจัดทำ และขาดแรงจูงใจจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานในการร่วมมือกันผลิตสื่อการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสะท้อน โชคบัณฑิต (2546, หน้า 32) พบว่า ขาดการแนะนำในการผลิต ขาดประสบการณ์และวัสดุอุปกรณ์ ขาดงบประมาณสนับสนุน การอนุมัติล่าช้า บางส่วนมีปัญหาเกี่ยวกับไม่มีเวลาในการผลิต ขาดความรู้และเทคนิคใหม่ และขาดการประเมินสื่อภายหลังการสอนและสื่อการสอนไม่เพียงพอกับความต้องการของครูผู้สอน ขาดเครื่องมือการสอนที่ทันสมัย

อย่างไรก็ตาม ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่งในการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยตรงและมีนักเรียนคอยช่วยเหลือโดยอ้อม ครูผู้สอนมีความต้องการในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามากที่สุด ดังนั้นการพัฒนาให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน หลักการผลิตสื่อและการหาประสิทธิภาพของสื่อ รวมทั้งให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสฝึกทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนและการนำสื่อไปหาประสิทธิภาพ โดยการปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำปรึกษาและให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอน นับเป็นการสร้างความมั่นใจและได้ประสบการณ์ใหม่ๆ ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนของตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาภูเมศร์ ชาเหล่า (2543, หน้า 65) ที่พบว่า ครูผู้สอนและนักเรียนควรร่วมมือกันในการผลิตสื่อตามที่ต้องการ โดยการเรียนรู้วิธีการจัดทำจากผู้ชำนาญการผลิตสื่อโดยเฉพาะอาจมีการใช้เศษวัสดุอุปกรณ์ที่หาง่ายในห้องถิ่นเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย และพระมหาเสรี เนาวบุตร (2547, หน้า 125) ที่พบว่า การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ในเรื่องการเสริมสร้างการใช้วัสดุท้องถิ่นที่หาได้ง่ายมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการสอน เช่น การนำเมล็ดธัญพืชต่างๆ มาจัดทำป้ายนิเทศตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือการนำวัสดุท้องถิ่น/สิ่งของเหลือใช้ เช่น กระป๋องแป้งหรือ

ถูกกระต่ายมาทำเป็นหุ่นที่เคลื่อนไหวได้ประกอบการเล่านิทานด้วยปากเปล่า เป็นต้น แนวทางและวิธีการที่ได้ผลอีกทั้งยังเป็นการทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ซึ่งเป็นการลดระดับปัญหาของการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนระหว่างผู้เรียนผู้สอนได้อีกด้วย

2. แนวทางและวิธีการการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

แนวทางการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนที่ได้จากการประชุมระดมความคิดและการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ผู้มีส่วนสำคัญ คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหาร นักเรียน ผู้เชี่ยวชาญ ได้ร่วมกันเสนอแนะแนวทาง ดังนี้

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมการให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการวางแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการผลิตสื่อการเรียนการสอน และกิจกรรมการนำเสนอไปหาประสิทธิภาพ โดยมีผู้เชี่ยวชาญทั้งพระสงฆ์และฆราวาสเป็นวิทยากรให้ความรู้ ผู้เชี่ยวชาญประเมินทักษะการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และการผลิตสื่อการเรียนการสอน และผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้วิพากษ์ และร่วมกันแก้ไขในประเด็นต่างๆ เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน หลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน การหาประสิทธิภาพสื่อและเจตคติต่อโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ตามแนวทางการพัฒนาที่ได้มีผู้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรมในหลายด้าน เช่น พระมหาเสร็จ เยาวบุตร (2547, บทคัดย่อ) ที่พบว่า การเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่องานปฏิบัติการสอนในโรงเรียนแก่พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการให้ความรู้จากการสัมมนา ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มอบหมายงานและกำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

3. การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน มีความรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีทักษะในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับดีมาก และมีเจตคติที่ดีต่อโครงการฝึกอบรม

เชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนฤชิต บุญจิตร (2547, หน้า 162) สรุปได้ว่า บุคลากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ทำการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 70 และมีความรู้หลังการฝึกอบรมมากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพรเทพ สำราญบำรุง (2548, บทคัดย่อ) ที่พบว่า พระภิกษุสามเณรที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการใช้สื่อการสอนหลังการฝึกอบรมเป็นไปตามดัชนีชี้วัด และคะแนนความรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พระภิกษุสามเณรได้รับการประเมินทักษะในการวางแผนการสอนและการผลิตสื่อการสอนในระดับดี นอกจากนี้พระภิกษุสามเณรมีเจตคติต่อโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพการใช้สื่อการสอนในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลวิจัยไปใช้

การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เรื่องการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ครั้งนี้ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาบุคลากรของชาติ ซึ่งครูผู้สอนถือว่าเป็นแม่พิมพ์ของชาติที่เป็นต้นแบบที่ดีในการพัฒนาในด้านต่างๆ จากข้อที่ค้นพบหรือผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนที่ทำหน้าที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ เกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะในการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ดีของครูผู้สอน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่เกิดจากความร่วมมือของผู้มีส่วนสำคัญ คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา นักเรียน และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาให้ครูผู้สอนเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพในการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงสามารถนำรูปแบบการวิจัยและพัฒนาไปใช้เป็นตัวช่วยในการพัฒนาบุคลากรที่ทำงานในส่วนอื่นๆ ได้ นอกจากนี้การพัฒนาที่อาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย คือผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้สะท้อนสภาพของปัญหาที่เป็นจริง ร่วมกันคิดในการแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา และลงมือช่วยกันพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงตามดัชนีชี้วัดที่กำหนดไว้

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยเป็นเพียงผู้เฝ้าดูปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ใช่เป็นผู้กำหนดบทบาทหรือแนวทางการพัฒนาด้วยตนเอง แต่

ผู้วิจัยต้องทำหน้าที่เป็นผู้ศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันแล้วนำเสนอสภาพที่เป็นจริงข้อค้นพบ แก่ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อได้รับทราบ ทบทวน ยืนยันและตัดสินใจร่วมกันว่า ควรดำเนินการอย่างไร ซึ่งในการดำเนินงานนั้นผู้วิจัยเป็นผู้สนับสนุนผู้มีส่วนสำคัญคือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคือ นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญทางด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอนและด้านการประเมินผลจะต้องช่วยกันคิดหา แนวทางแก้ไขปัญหานั้นๆ โดยแสวงหาดัชนีชี้วัดความสำเร็จว่าเป็นอย่างไร และต้องแก้ไขตาม แนวทางที่กำหนดไว้ด้วยกันทุกฝ่ายจึงจะสำเร็จไปด้วยดี

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งใน การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาให้เกิดความมั่นใจ และเกิดทักษะที่ดีในการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาหรือวิชาอื่นๆ ในการ พัฒนาบุคลากรของโรงเรียนยังมีเรื่องที่ต้องการพัฒนาหลายประการ เช่น การพัฒนาการผลิต สื่อ การเรียนการสอนวิชาอื่นๆ ที่ไม่ใช่วิชาพระพุทธศาสนา การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา การพัฒนาสื่อประสมวิชาพระพุทธศาสนา การพัฒนาสื่อเทคโนโลยีวิชา พระพุทธศาสนา เป็นต้น ดังนั้นจะส่งผลให้วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่น่าสนใจ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นและอีกทั้งยังเป็นการพัฒนาทั้งผู้สอนและผู้เรียนอีกด้วย

บรรณานุกรม

- กิดานันท์ มลิทอง. (2536). เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2543). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการประเมิน. (2547). เอกสารรายงาน การประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษา. สระบุรี: โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี.
- คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, (2545). ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของวัด ศึกษากรณีวัดพระบาทน้ำพุ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- คณะกรรมการอุดมศึกษา, สำนักงาน. (2546). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อ พัฒนาท้องถิ่น: ประสบการณ์จากชุมชนไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คุณ โทชน์. (2545). พระพุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย(พิมพ์ครั้งที่ 10) กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- จริยา เหนียนเฉลย. (ม.ป.ป). เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- จันทร์ฉาย เดมิยาการ. (2533). การเลือกใช้สื่อทางการศึกษา(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เจลีเยว บุรีภักดีและคนอื่นๆ. (2545). เอกสารชุดวิชา การวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.
- ชลียา ลิมปิยากร. (2536). เทคโนโลยีการศึกษา. ธนบุรี: สำนักส่งเสริมวิชาการ สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่นๆ. (2543). กระบวนการสื่อสารการเรียนการสอน. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2544). สื่อการสอนระดับประถมศึกษา(พิมพ์ครั้งที่ 19). นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชินวงศ์ ตีนาน. (2547). การพัฒนาแผนและสื่อประกอบการเรียนรู้ เรื่อง วิธีคิดของ พระพุทธเจ้า วิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. การศึกษาค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ชูศรี วงษ์รัตนะ. (2541). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**(พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เทพเนรมิต.
- ทวีศักดิ์ นพเกษร. (2545). **วิทยาการกระบวนการกับวิกฤตเกษตรกร**. พิษณุโลก: สถาบันพัฒนาสี่แยกอินโดจีน.
- นฤชิต บุญจิตร. (2547). **การพัฒนาบุคลากรครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนบ้านอ้อดลิ่งชั้น อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปรัชญา ใจสะอาด. (ม.ป.ป). **เอกสารประกอบการเรียน เทคโนโลยีการศึกษา**. ลพบุรี: วิทยาลัยครูเทพสตรี.
- ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคนอื่นๆ. (2543). **กระบวนการ และเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- พระกิตติ ราชแก้ว. (2543). **ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหากฤษณพงศ์ วิวาร์สุข. (2542). **การพัฒนาหนังสือภาพประกอบคำบรรยาย เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหาคุณาวุฒิ สีบาล. (2546). **การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาเรื่องภาษาบาลีและคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหาพรเทพ สาราญนารุง. (2548). **การพัฒนาศักยภาพการใช้สื่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- พระมหาภูเมศร์ ชาเหล่า. (2543). **การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระสะท้อน ไชคบัณฑิต. (2546). **การใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พระมหาเสร็จ นาวบุตร. (2547). การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชา
พระพุทธศาสนาของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- พระเอกเพชร เสาร์ทอย. (2547). การพัฒนาแผนและสื่อการเรียนรู้ เรื่อง ทิศ 6 วิชา
พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยุทธพงษ์ ไกรวรรณ. (2541). เทคนิคและวิธีการสอน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริม.
รุ่งทิพย์ กลิ่นทะ. (2547). การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเพลงประกอบภาพ
เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัชระ กาแก้ว. (2545). การสร้างสื่อการสอนประเภทไลด์ประกอบเสียงวิชา
พระพุทธศาสนา เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง(พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: แอล ที เพรส.
- วิชาการ, กรม. (2532). ความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในฐานะศาสนาประจำชาติ
(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรู๊ป.
- _____. (2537). แผนปฏิบัติงานส่งเสริมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาของ
กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2544). คู่มือ การผลิตสื่อระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- _____. (2545). การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- _____. (2546). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สมบูรณ์ สงวนญาติ. (2534). เอกสารวิชาการฉบับที่ 41 เทคโนโลยีทางการเรียนการ
สอน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (ม.ป.ป). เทคโนโลยีทางการเรียนการสอน. ลพบุรี: วิทยาลัยครูเทพสตรี.
- สิทธิณัฐ ประพุกษินิตสาร. (2546). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แนวคิดและแนว
ปฏิบัติ(พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: วนิตา เพรส.
- อร่าม แสงสว่างโชติ. (2537). เอกสารประกอบการสอน เทคโนโลยีทางการศึกษา. ลพบุรี:
สถาบันราชภัฏเทพสตรี.

อุไร ศิริสูงเนิน. (2538). เอกสารทางวิชาการ การจัดทำ การผลิต และการใช้สื่อการสอน.

กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์. (2545). เทคโนโลยีการศึกษา: หลักการและแนวคิดสู่ปฏิบัติ.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
ตัวอย่างแบบสอบถาม ในการวิจัยระยะที่ 1 (R₁)
ตัวอย่างแบบการสัมภาษณ์ ในการวิจัยระยะที่ 1 (R₁)

1 รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยในระยะที่ 1 (R₁)

ที่	ชื่อ - สกุล	วุฒิการศึกษา	สถานที่ทำงาน
1.	ผศ. อร่าม แสงสว่างโชติ	ปริญญาโท	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2.	ผศ. ชูเกียรติ โพธิ์มัน	ปริญญาโท	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
3.	ดร. นารีรัตน์ สุวรรณวารี	ปริญญาเอก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
4.	ดร. แสน สมนึก	ปริญญาเอก	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี
5.	นางจันทนา บุญยาภรณ์	ปริญญาโท	โรงเรียนสุวีวิทยา

แบบสอบถาม (สำหรับครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา)

เรื่อง การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

คำชี้แจง

1. การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี โดยคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนดังกล่าว ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงตามรายการดังต่อไปนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

() ชาย () หญิง

2. อายุปัจจุบัน

() น้อยกว่า 25 ปี () 25 - 35 ปี () 36 - 45 ปี

() 46 - 55 ปี () มากกว่า 55 ปี

3. วุฒิการศึกษาสูงสุด

() ต่ำกว่าปริญญาตรี () ปริญญาตรี () ปริญญาโท () ปริญญาเอก

อื่น ๆ (ระบุ).....

4. ประสบการณ์การสอน

() ต่ำกว่า 5 ปี () 5 - 10 ปี () 11 - 15 ปี

() 16 - 20 ปี () มากกว่า 20 ปี

5. ตำแหน่งปัจจุบัน

() ครูคศ. 1 () ครูคศ. 2 () ครูคศ. 3

อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 ในการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ท่านดำเนินการในเรื่องนี้มากน้อยเพียงใด

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุดเพียง 1 ข้อ

รายการปฏิบัติ	ระดับการดำเนินการ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน					
2. มีการกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของการใช้สื่อ					
3. มีการขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในการผลิตสื่อในด้านต่างๆ					
4. มีการกำหนดหัวข้อเนื้อหา และการให้รายละเอียดเพิ่มเติมในสื่อ					
5. มีการจัดลำดับเรื่องราวในสื่อให้สัมพันธ์กับหัวข้อของเนื้อหา					
6. มีการเลือกชนิดของสื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์					
7. มีการเลือกสื่อที่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน					
8. มีการเลือกสื่อที่เหมาะสมกับความยากง่ายของเนื้อหาวิชา					
9. มีการกำหนดขั้นตอนการผลิตสื่อ					
10. มีการเลือกสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย					
11. มีการเลือกสื่อตรงตามความต้องการของครูผู้สอน					
12. มีการกำหนดระดับความสามารถของผู้เรียนที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้					
13. มีการกำหนดระยะเวลาในการใช้สื่ออย่างเหมาะสม					

.ตอนที่ 2 ในการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ท่านดำเนินการในเรื่องนี้มากน้อยเพียงใด

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุดเพียง 1 ข้อ

รายการปฏิบัติ	ระดับการดำเนินการ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน					
2. มีการกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของการใช้สื่อ					
3. มีการขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในการผลิตสื่อในด้านต่างๆ					
4. มีการกำหนดหัวข้อเนื้อหา และการให้รายละเอียดเพิ่มเติมในสื่อ					
5. มีการจัดลำดับเรื่องราวในสื่อให้สัมพันธ์กับหัวข้อของเนื้อหา					
6. มีการเลือกชนิดของสื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์					
7. มีการเลือกสื่อที่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน					
8. มีการเลือกสื่อที่เหมาะสมกับความยากง่ายของเนื้อหาวิชา					
9. มีการกำหนดขั้นตอนการผลิตสื่อ					
10. มีการเลือกสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย					
11. มีการเลือกสื่อตรงตามความต้องการของครูผู้สอน					
12. มีการกำหนดระดับความสามารถของผู้เรียนที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้					
13. มีการกำหนดระยะเวลาในการใช้สื่ออย่างเหมาะสม					

แบบสอบถาม (ต่อ)

รายการปฏิบัติ	ระดับการดำเนินการ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14. มีการพิจารณาใช้สื่อตามสถานภาพของผู้เรียน ด้านอายุ ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล					
15. มีการคำนึงถึงการใช้วัสดุท้องถิ่นที่หาได้ง่าย มาประยุกต์ผลิตเป็นสื่อการเรียนการสอน					

ปัญหาอื่นๆ (โปรดระบุ).....

**ตอนที่ 3 ในการดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ท่านได้
 ดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด**

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงตามสภาพความเป็นจริงมากที่สุดเพียง 1 ข้อ

รายการปฏิบัติ	ระดับการดำเนินการ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
16. มีการผลิตสื่อตามขั้นตอนที่กำหนดไว้					
17. มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับเนื้อหา และวัตถุประสงค์					
18. มีการร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน					
19. มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ และทันสมัย					
20. มีการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา					

ตอนที่ 3.1 ประเภทของสื่อ ท่านได้ดำเนินการนำสื่อมาใช้ในเรื่องอะไรบ้าง

ประเภทสื่อที่นำมาใช้	ระดับการใช้สื่อ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
28. มีหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับพุทธศาสตร์ที่เน้นเนื้อหาที่สนุกสนาน					
29. มีนิทานสอนคุณธรรมที่มีภาพประกอบสวยงาม					
30. มีแผนภูมิขั้นตอนในการฝึกสมาธิ					
31. มีหนังสือเกี่ยวกับประสบการณ์จริงประเภทกฎแห่งกรรม					
32. มีนิทานชาดก (ภาพประกอบ) ชาดก (ฉบับการ์ตูน					
33. มีรูปภาพ/แผ่นภาพของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
34. มีหุ่นจำลอง/หุ่นชัก (ที่เคลื่อนไหวได้)					
35. มีเทปเพลงคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา					
36. มีวีดิทัศน์วันสำคัญทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติตนของพุทธมามกะ					
37. มีวีดิทัศน์เรื่องพุทธประวัติ สวางก อุบาสก อุบาสิกา ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา					
38. มีบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา					
39. มีมัลติมีเดียที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา					
40. มีอินเตอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา					
41. มีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา					
42. มีวิทยุเพื่อการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา					

แบบสอบถาม (ต่อ)

ประเภทสื่อที่นำมาใช้	ระดับการใช้สื่อ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
43. มีเครื่องบันทึกเสียง/เทปบันทึกเสียงที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา					
44. มีแผ่นใสเกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา					
45. มีสื่อบุคคล (ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยากร พระสงฆ์ และผู้เชี่ยวชาญ)					
46. มีการจัดนิทรรศการวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
47. มีการศึกษานอกสถานที่ (ทัศนศึกษา) เช่น วัด					
48. มีการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์สมมติ					

ปัญหาอื่นๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 4 การหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ท่านดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงตามสภาพความเป็นจริงมากที่สุดเพียง 1 ช่อง

ประเด็นคำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
49. มีการชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทดลองสื่อ					
50. มีการนำสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตเสร็จแล้ว					

แบบสอบถาม (ต่อ)

ประเภทสื่อที่นำมาใช้	ระดับการใช้สื่อ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
43. มีเครื่องบันทึกเสียง/เทปบันทึกเสียงที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา					
44. มีแผ่นใสเกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา					
45. มีสื่อบุคคล (ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยากร พระสงฆ์ และผู้เชี่ยวชาญ)					
46. มีการจัดนิทรรศการวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
47. มีการศึกษานอกสถานที่ (ทัศนศึกษา) เช่น วัด					
48. มีการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์สมมติ					

ปัญหาอื่นๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 4 การหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ท่านดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงตามสภาพความเป็นจริงมากที่สุดเพียง 1 ช่อง

ประเด็นคำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
49. มีการชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทดลองสื่อ					
50. มีการนำสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตเสร็จแล้ว					

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ก่อนการพัฒนา
เรื่อง การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี
(สำหรับครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา)

คำชี้แจง

1. การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี โดยคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนดังกล่าว ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของสื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอน

1. ปัจจุบันครูผู้สอนได้มีวางแผนการผลิตสื่ออยู่ในระดับใด?

2. เพราะเหตุใดถึงมีการวางแผนในระดับนั้น

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอน

1. ปัจจุบันครูผู้สอนได้ดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับใด?

2. เพราะเหตุใดถึงตอบอย่างนั้น

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของสื่อการเรียนการสอน ท่านนำสื่อประเภทต่อไปนี้มาใช้มากน้อยเพียงใดมีหุ่นจำลอง/หุ่นขี้ก (เคลื่อนไหวได้) มีมัลติมีเดียที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนามีอินเตอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา มีวิทยุเพื่อการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอน ท่านได้ดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร ?

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

1. ครูผู้สอนประสบปัญหาในการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอะไรบ้าง?
2. ครูผู้สอนต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอะไรบ้าง?
3. ครูผู้สอนอยากเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง?

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ก่อนการพัฒนา
เรื่อง การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี
(สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา)

คำชี้แจง

1. การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี โดยคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนดังกล่าว ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของสื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอน

1. ครูผู้สอนได้มีการวางแผนการผลิตสื่อหรือไม่ ถ้ามีทำอย่างไร มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้าง และต้องการแก้ปัญหาอย่างไร และต้องการให้เกิดการพัฒนาในการวางแผนการผลิตสื่อได้อย่างไร?

2. ความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดสำหรับครูผู้สอน

3. ครูผู้สอนได้มีการวางแผนเลือกสื่อตามความยากง่ายหรือไม่ และมีส่วนสำคัญกับการผลิตสื่ออย่างไร?

4. ครูผู้สอนได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการผลิตสื่อหรือไม่ และเป็นสิ่งสำคัญหรือไม่

5. ท่านได้ขอความร่วมมือสนับสนุนในด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอนจากใคร

6. ท่านต้องการผลิตสื่อที่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นเรียนของผู้เรียนหรือไม่ เพราะเหตุใด?

7. ท่านได้เลือกสื่อที่จะนำมาผลิตสื่อชิ้นนั้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ เพราะเหตุใด? ถึงตอบอย่างนั้น

8. ท่านได้เลือกสื่อที่จะผลิตขึ้นนั้น จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องผลิตสื่อราคาแพง หรืออาจจะนำเอาวัสดุท้องถิ่นที่หาได้ง่ายมาผลิตเป็นสื่อการเรียนการสอนได้ และสื่อการเรียนการสอนประเภทใดที่เหมาะสม

9. ท่านได้ปฏิบัติหรือไม่ในการทำรายละเอียดของสื่อที่จะผลิต ไม่ทำได้เลยไหม เพราะเหตุใด?

10. การผลิตสื่อการเรียนการสอนจำเป็นหรือไม่ต้องมีการวางแผน หรืออยากผลิตสื่อที่ผลิตขึ้นมาเลยโดยไม่มีการวางแผน มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร?

11. การวางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของใครโดยตรง

12. การวางแผนการผลิตสื่อที่ดีแล้วจะทำให้การผลิตสื่อมีประสิทธิภาพและรวดเร็วเพราะเหตุใด?

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการผลิตสื่อการเรียนการสอน

1. การผลิตสื่อการเรียนการสอนท่านได้ดำเนินการผลิตตามขั้นตอนของการวางแผนการผลิตหรือไม่ อย่างไร?

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของการผลิตสื่อเป็นสิ่งจำเป็นหรือไม่ เพราะเหตุใด?

3. การกำหนดเนื้อหาสาระที่จะนำเสนอมีความสัมพันธ์กับสื่อที่จะผลิตขึ้นหรือไม่อย่างไร?

4. ในปัจจุบันมีการผลิตสื่อระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนมากน้อยเพียงใด เป็นสิ่งที่ดีหรือไม่อย่างไร?

5. ท่านได้นำเอาวัสดุท้องถิ่นมาผลิตเป็นสื่อการเรียนการสอนหรือไม่ และสามารถสร้างความสนใจของผู้เรียนได้มากน้อยแค่ไหน เพราะเหตุใด?

6. ท่านต้องการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยหรือไม่ เพราะเหตุใด?

7. ท่านได้มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาหรือไม่ อย่างไร?

8. การดำเนินการผลิตสื่อมีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่อย่างไร และท่านต้องการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร?

ตอนที่ 4 ประเภทของสื่อการเรียนการสอนตามสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาท่านดำเนินการนำสื่อมาใช้มากน้อยเพียงใด?

1. ปัจจุบันสื่อประเภทเทคโนโลยีชนิดไหนที่ใช้บ่อยที่สุด คือ แผ่นใส, หุ่นจำลอง/หุ่นขี้ก (เคลื่อนไหวได้) ซีดีรอม, มัลติมีเดีย, อินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา

2. ปัจจุบันโรงเรียนมีศักยภาพเพียงพอหรือเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ในการผลิตสื่อประเภทเทคโนโลยี เพราะเหตุใด?

3. ปัจจุบันการนำสื่อประเภทวีซีดีมาใช้อยู่ในระดับใด และเป็นสิ่งจำเป็นหรือไม่ที่จะเชิญวิทยากร และผู้เชี่ยวชาญวิชาพระพุทธศาสนามาอบรมให้ความรู้แก่นักเรียน เพราะเหตุใด?

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพของสื่อ

1. สื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นมา ได้นำไปทดลองใช้แล้วแก้ไขข้อบกพร่องหรือไม่ก่อนที่จะนำสื่อไปใช้จริง

2. ท่านคิดว่า จำเป็นหรือไม่ในการนำสื่อที่ผลิตเสร็จแล้วไปหาประสิทธิภาพของสื่อก่อนที่จะนำสื่อไปใช้จริง เพราะเหตุใด?

3. สื่อที่ผลิตขึ้นมามีการทดลองใช้สื่อเป็นรายบุคคลหรือทดลองกับกลุ่มเล็ก 5-10 คน หรือกลุ่มใหญ่ 40-100 คน หรือไม่อย่างไร?

ตอนที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

1. ปัจจุบันการผลิตสื่อการเรียนการสอนมีปัญหาและอุปสรรค อย่างไรบ้าง?

2. ท่านต้องการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับใด?

3. ท่านมีข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา อย่างไรบ้าง?

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ก่อนการพัฒนา
เรื่อง การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี
(สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ นักเรียน)

คำชี้แจง

1. การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี โดยคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนดังกล่าว ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของสื่อที่ครูผู้สอนนำมาใช้ในการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 1 ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาพระพุทธศาสนา

1. เพราะเหตุใดนักเรียนจึงต้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
2. สื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร?
3. สื่อการเรียนการสอน มีความจำเป็นมากน้อยเพียงใด?
4. สื่อการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนใช้อยู่ในปัจจุบัน มีความเหมาะสมดีมากน้อยเพียงใด?
5. หากนักเรียนจะต้องผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนจะผลิตสื่อชนิดใด เพราะเหตุใดถึงตอบอย่างนั้น?
6. นักเรียนคิดว่าสื่อการเรียนการสอนชนิดใดบ้างที่จะช่วยให้วิชาพระพุทธศาสนา มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประเภทของสื่อการเรียนการสอน ที่ครูผู้สอนนำสื่อมาใช้ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

1. สื่อการเรียนการสอนประเภทใดที่ครูผู้สอนนำมาใช้มากที่สุด คือ ซอส์ก, ใบงาน ภาพพุทธประวัติ, ภาพวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วิดีทัศน์พุทธประวัติ เพราะเหตุใด?

2. สื่อการเรียนการสอนประเภทใดที่ครูใช้น้อยที่สุด คือ หุ่นจำลอง/หุ่นขี้ก (เคลื่อนไหวได้,) แผ่นใส, มัลติมีเดีย, อินเทอร์เน็ต, ซีดีรอม เพราะเหตุใด ?
3. นักเรียนต้องการผลิตสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยหรือสื่อราคาเยา เพราะเหตุใด?
4. สื่อการเรียนการสอนราคาแพงจำเป็นต้องเป็นสื่อที่ดีหรือไม่ เพราะเหตุใด?
5. สื่อราคาเยาที่พอหาได้ สามารถนำมาผลิตเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ดีได้หรือไม่ เพราะเหตุใด ?
6. นักเรียนชอบสื่อการเรียนการสอนประเภทใดมากที่สุด เพราะเหตุใด?
7. การเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญวิชาพระพุทธศาสนาบรรยายในห้องเรียน เป็นสิ่งจำเป็นหรือไม่ เพราะเหตุใด?
8. การศึกษานอกสถานที่เป็นสิ่งที่นักเรียนต้องการหรือไม่ เช่น ไปทัศนศึกษาที่วัดหรือแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เพราะเหตุใด?
9. ครูผู้สอนมีการผลิตสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับใด เพราะเหตุใด?
10. สรุปแล้วการผลิตสื่อการเรียนการสอนปัจจุบันมีปัญหา และความต้องการการพัฒนาในด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน อะไรบ้าง?

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

1. การผลิตสื่อการเรียนการสอนในปัจจุบันมีปัญหาอะไรบ้าง?
2. นักเรียนต้องการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับใด?
3. นักเรียนมีข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา อย่างไรบ้าง?

ภาคผนวก ข

การประชุมประชาพิจารณ์เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน
วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

- แผนกิจกรรมการประชุมประชาพิจารณ์
- กำหนดการประชุมประชาพิจารณ์

แผนกิจกรรมการประชุมประชาพิจารณ์
เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลคองทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี
วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.00 - 12.00 น.
ณ ศาลาการเปรียญวัดคองทอง ตำบลคองทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

วัตถุประสงค์

การประชุมประชาพิจารณ์และการประชุมระดมความคิดเพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อนำเสนอผลการวิจัยในระยะที่ 1 โดยร่วมกันยืนยัน ทบทวนและตรวจสอบในประเด็นต่างๆ
2. เพื่อหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

เนื้อหาการประชุม

1. ผลการวิจัยในระยะที่ 1 มาสรุปเพื่อทบทวนและร่วมกันยืนยันในปัญหานั้นๆ

กิจกรรมการประชุม เวลา 08.00 - 12.00 น.

1. ครูผู้สอน ผู้บริหารและนักเรียนผู้เข้ารับการประชุมประชาพิจารณ์ลงทะเบียน
2. พิธีเปิดการประชุมประชาพิจารณ์ โดยเจ้าอาวาสวัดคองทอง
 - 2.1 กล่าวรายงานความเป็นมาของการประชุมประชาพิจารณ์เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ โดยผู้วิจัยรายงานต่อประธานในพิธี
 - 2.2 พระสมุห์สาโรจน์ ชีรภทฺโท เจ้าอาวาสวัดคองทอง กล่าวเปิดการประชุมประชาพิจารณ์ และกล่าวให้โอวาทแก่ผู้เข้าร่วมประชุม
3. ผู้วิจัยนำเสนอการวิจัยในระยะที่ 1 ซึ่งผลการวิจัย คือ ขั้นตอนการผลิตสื่อการเรียนการสอน ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การวางแผนการผลิตสื่อ การดำเนินการผลิตสื่อ และการหาประสิทธิภาพสื่อ
4. หลังจากฟังนำเสนอผลการวิจัยระยะที่ 1 เปิดโอกาสให้ผู้เข้าประชุมได้ร่วมกันซักถามข้อสงสัยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

กิจกรรมการฝึกอบรม เวลา 13.00 - 16.00 น.

1. วิทยากรบรรยายความรู้เรื่อง การวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม
2. วิทยากรให้ความรู้ ครูผู้สอนซักถามเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุปบทเรียนร่วมกัน
3. ครูผู้สอนแบ่งกลุ่มเพื่อเตรียมการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (วันมาฆบูชา) โดยนำหลักการที่ได้จากการฟังบรรยายมาประกอบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา
4. ผู้เชี่ยวชาญประเมินผลการทำงานกลุ่ม โดยผู้เชี่ยวชาญจะสังเกตการณ์วางแผนการจัดการเรียนรู้ตามแบบฟอร์มการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่มอบให้

สื่อที่ใช้ในการบรรยาย

1. แฟ้มคู่มือ/เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
2. สื่อโปรแกรมสำเร็จรูป power point ประกอบการบรรยายความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอน หลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน และการวางแผนการจัดการเรียนรู้
3. วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ กระดาษ ปากกา ฯลฯ
4. ตัวอย่างสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
5. แบบฟอร์มแผนการจัดการเรียนรู้

การประเมินผลการฝึกอบรม

1. ด้านความรู้ ใช้แบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม
2. ด้านทักษะ ใช้แบบประเมินทักษะการวางแผนการจัดการเรียนรู้
3. ด้านเจตคติและกระบวนการมีส่วนร่วมในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสังเกตความร่วมมือในกิจกรรมและตรวจผลงาน

วิทยากร/ผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้และประเมินทักษะ

1. นายวิเชียร จิตทรัพย์ ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ จากสำนักงานเขตพื้นที่ลพบุรี เขต 1
2. นายพิเชษฐ อิ่มสุข ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ จากสำนักงานเขตพื้นที่ลพบุรี เขต 1
3. นางสาวสิริกร กระสาทอง ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ จากสำนักงานเขตพื้นที่ลพบุรี เขต 1

กำหนดการประชุมประชาพิจารณ์
เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลคองทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี
วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.00 - 12.00 น.
ณ ศาลาการเปรียญวัดคองทอง ตำบลคองทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

12 มกราคม 2549

08.00 น.	ลงทะเบียน
08.30 น.	พิธีเปิด : เจ้าอาวาสวัดคองทอง
09.00 น.	ผู้วิจัยนำเสนอการวิจัยระยะที่ 1 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและ
ความต้องการการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
09.50 น.	ประชุมระดมความคิดเพื่อสะท้อนปัญหา ยืนยัน ทบทวน
ข้อเสนอแนะต่างๆ ถึงสภาพปัจจุบันการผลิตสื่อ
การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา วิทยากรกระบวนการ
นายธนสรณ์ คงสงฆ์ และนางสุนันท์ ชูทิพย์
10.20 - 11.30 น.	แบ่งกลุ่มประชุมระดมความคิดเพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการ
ดำเนินชีวิตความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียน
การสอนวิชาพระพุทธศาสนา
11.30 - 12.00 น.	สรุป/อภิปราย/เลือกแนวทาง/วิธีการพัฒนา ฯ
12.00 น.	ปิดการประชุม/รับประทานอาหาร

หมายเหตุ : ตารางการฝึกอบรมอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ภาคผนวก ค

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน

วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

อำเภอหนองโดน ตำบลคันทอง จังหวัดสระบุรี

- โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
- แผนกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
- กำหนดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
- แบบประเมินการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
- แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้
- แบบประเมินทักษะการวางแผนการผลิตสื่อ
- แบบประเมินทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอน
- แบบประเมินเจตคติ
- แบบฟอร์มแผนการจัดการเรียนรู้

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอน

วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่จำกัดอยู่แต่เพียงในห้องเรียนเท่านั้น การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่และตลอดเวลาและโอกาสที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยอาศัยสื่อการเรียนการสอนที่มีบทบาทและความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นตัวกลางหรือเครื่องมือในการสื่อความหมายไปถึงผู้เรียน และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและเข้าใจยิ่งขึ้น ปัจจุบันสื่อการเรียนการสอนมีจำนวนมากทั้งสื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทอุปกรณ์ และสื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ ซึ่งสื่อเหล่านี้โดยสภาพของตัวสื่ออาจให้ความรู้แก่ผู้เรียนได้ในระดับหนึ่ง เพราะสื่อต่างๆ ไม่สามารถให้ความรู้ได้ทั้งหมด ดังนั้น ครูผู้สอนที่ผลิตสื่อการเรียนการสอน และนำสื่อไปใช้ต้องมีความรู้เข้าใจเรื่องสื่อและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนจึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยสามารถนำสื่อที่อยู่ใกล้ตัวมาผลิตเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีประโยชน์กับนักเรียนได้ ส่วนผู้ที่ไม่มีความรู้เรื่องสื่อเลยย่อมไม่สามารถที่จะผลิตสื่อการเรียนการสอนและนำสื่อนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้เต็มที่ ทั้งสื่อที่มีอยู่ก็ไร้ความหมาย เพราะฉะนั้น ความรู้ความเข้าใจและการเรียนรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรีเขต 1 มีครูสอนในโรงเรียนทั้งสิ้นจำนวน 9 คนและผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และมีครูทำหน้าที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 6 คน โดยแบ่งเป็นครูสอนฆราวาส 5 คน และครูสอนที่เป็นพระนิตยอีก 1 รูป ซึ่งครูผู้สอนมีพื้นฐานความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอนและการผลิตสื่อที่แตกต่างกัน เพราะครูผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจในทักษะการผลิตสื่อที่ดีโดยเฉพาะวิชาพระพุทธศาสนา ดังผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ในระยะที่ 1 จากการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ดำเนินการในการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับน้อยมาก สาเหตุเพราะขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน ไม่มีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำ หรือสาธิตการผลิตสื่อการเรียนการสอน เพื่อจะได้นำไปเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ

ดังนั้น ตัวแทนผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา และตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคือ นักเรียน ครู และผู้บริหารสถานศึกษา ได้ร่วมกันหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ โดยการ

ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ที่สามารถทำให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสื่อและหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน และสามารถนำสื่อการเรียนการสอนไปหาประสิทธิภาพสื่อได้อย่างถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน
2. เพื่อพัฒนาทักษะในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้ถูกต้องและเหมาะสม
3. เพื่อพัฒนาทักษะในการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การวางแผนการผลิตสื่อ การดำเนินการผลิตสื่อ และการหาประสิทธิภาพสื่อ
4. เพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่อโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการ

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. การเตรียมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
 - 1.1 จัดประชุมผู้ที่มีส่วนสำคัญ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนการสอน เพื่อกำหนดกรอบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยยึดกรอบการวิจัยเป็นหลัก
 - 1.2 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยคัดเลือกเนื้อหาตามมติที่ประชุมของผู้ที่มีส่วนสำคัญ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญที่ได้ตกลงไว้
 - 1.3 ร่างคู่มือประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ตามกระบวนการและขั้นตอน โดยศึกษาจากทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน
 - 1.4 ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยดำเนินการตรวจสอบด้านเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนการสอน ดังนี้
 - 1.4.1 ตรวจสอบคุณภาพของคู่มือประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลพบุรี เขต 1

1.4.2 ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลพบุรี เขต 1

1.4.3 ตรวจสอบแบบการวัดผลและการประเมินผลของโครงการโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผลและศึกษานิเทศก์ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดลพบุรี เขต 1 และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.4.4 พิมพ์และจัดทำรูปเล่ม เพื่อใช้เป็นคู่มือในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์

1.4.5 จัดทำแผนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดลพบุรี เขต 1 และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2. ขั้นตอนการดำเนินงาน

2.1 เชิญคณะครูผู้สอน นักเรียนเข้าร่วมประชุม เพื่อวางแผนการดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.2 ประชุมคณะทำงานเพื่อจัดทำเอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และอำนวยความสะดวกให้กับคณะครู และผู้เชี่ยวชาญที่มาจัดทำโครงการ

2.3 ติดต่อวิทยากร ประสานงานด้านการจัดเตรียมสถานที่สำหรับการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.4 ครูผู้สอนและนักเรียน เข้ารับการฝึกอบรมฯ ตามวัน เวลา และสถานที่ตามตารางที่กำหนด

2.5 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ทำแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรมฯ

2.6 วิทยากรอบรมให้ความรู้และดำเนินการตามแผนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.7 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาทำแบบทดสอบหลังการฝึกอบรมเพื่อประเมินตนเอง ทำแบบวัดเจตคติต่อโครงการฝึกอบรมเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอน และผู้เชี่ยวชาญประเมินทักษะการวางแผนการจัดกาเรียนรู้ ทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนขณะทำการฝึกอบรม

2.8 นำสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตเสร็จแล้วไปหาประสิทธิภาพสื่อ เพื่อให้สื่อมีคุณภาพและน่าสนใจ

ระยะเวลาในการดำเนินการ

1. ระยะเวลาในการติดต่อประสานงานจัดทำโครงการ 2 สัปดาห์
2. ระยะเวลาที่ฝึกอบรมฯ กำหนด 2 วัน (ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ)

วันเวลาและสถานที่ฝึกอบรม

วันที่ 26 - 27 มกราคม พ.ศ. 2549 ณ ศาลาการเปรียญวัดทองแดง ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

งบประมาณ

งบประมาณในการดำเนินโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจำนวน 31,020 บาท โดยแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ดังนี้

1. ค่าน้ำปานะพระภิกษุและสามเณรที่จัดสถานที่ จำนวน 1,000 บาท
2. ค่าอุปกรณ์ในการฝึกอบรมและผลิตสื่อการเรียนการสอน จำนวน 3,760 บาท
3. ค่าอาหารว่าง จำนวน 760 บาท
4. ค่าอาหารกลางวัน จำนวน 10,000 บาท
5. ค่าเบี้ยเลี้ยง - ค่าพาหนะวิทยากร จำนวน 12,500 บาท
6. อื่นๆ จำนวน 3,000 บาท

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ

1. ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนทั้ง 3 ด้าน หลังการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรม
2. ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีทักษะในการวางแผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก
3. ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีทักษะในการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี
4. ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีเจตคติที่ดีต่อโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
5. ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีความรู้ด้านการหาประสิทธิภาพสื่อและสื่อที่ผลิตเสร็จแล้วมีประสิทธิภาพ 80/80 เป็นไปตามดัชนีชี้วัดที่กำหนดไว้

การประเมินผล

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี มีวิธีการประเมินผล ดังนี้

1. ด้านความรู้ โดยใช้แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
2. ด้านทักษะ โดยใช้แบบประเมินทักษะการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอน

4. ตัวอย่างสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
5. แบบฟอร์มแผนการจัดการเรียนรู้

การประเมินผลการฝึกอบรม

1. ด้านความรู้ ใช้แบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม
2. ด้านทักษะ ใช้แบบประเมินทักษะการวางแผนการจัดการเรียนรู้
3. ด้านเจตคติและกระบวนการมีส่วนร่วมในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสังเกตความร่วมมือในกิจกรรมและตรวจผลงาน

วิทยากร/ผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้และประเมินทักษะ

1. นายวิเชียร จิตทรัพย์
2. นายพิเชษฐ อิ่มสุข
3. นางสาวสิริกร กระสาทอง

แผนกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ 1
เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
เรื่อง สื่อการเรียนการสอน หลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน
และการวางแผนการจัดการเรียนรู้
วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2549

วัตถุประสงค์

การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
2. เพื่อพัฒนาทักษะให้ครูผู้สอนมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การวางแผนการผลิตสื่อ การดำเนินการผลิตสื่อ และการหาประสิทธิภาพสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. เพื่อให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาเกิดเจตคติที่ดีต่อโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
4. เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการระหว่างสถานศึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อการเรียนการสอน

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความรู้เรื่องสื่อการเรียน คือ ความหมายของสื่อการเรียนการสอน ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน ประเภทสื่อการเรียนการสอน หลักการเลือกสื่อและสื่อการเรียนการสอนที่ดี
2. หลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนได้แก่ การวางแผนการผลิตสื่อ การดำเนินการผลิตสื่อ และการหาประสิทธิภาพสื่อ
3. วิธีการในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา
4. เทคนิคและวิธีการในการนำสื่อไปหาประสิทธิภาพ

กิจกรรมการฝึกอบรม เวลา 08.30 - 12.00 น.

1. ครูผู้สอน ผู้บริหารและนักเรียน ผู้เข้ารับการฝึกอบรมลงทะเบียน และทำแบบทดสอบความรู้ก่อนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นแบบทดสอบความรู้จำนวน 20 คำถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ โดยให้เวลาในการทำแบบทดสอบประมาณ 20 นาที

2. พิธีเปิดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ : เจ้าอาวาสวัดทองทอง

2.1 กล่าวรายงานความเป็นมาของโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ โดยผู้รับผิดชอบโครงการ

2.2 พระสมุห์สาโรจน์ ชีรภทฺโท เจ้าอาวาสวัดทองทอง กล่าวเปิดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและกล่าวให้โอวาทแก่ผู้เข้าร่วมประชุม

3. วิทยากรให้ความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ ความหมายของสื่อการเรียนการสอน ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน ประเภทสื่อการเรียนการสอน ขั้นตอนการผลิตสื่อการเรียนการสอนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การวางแผนการผลิตสื่อ การดำเนินการผลิตสื่อ และการหาประสิทธิภาพสื่อ

4. หลังจากฟังบรรยายเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ร่วมกันซักถามข้อสงสัย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเรื่องสื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน

กิจกรรมการฝึกอบรม เวลา 13.00 - 16.00 น.

1. วิทยากรบรรยายเรื่อง การวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสม

2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดจนซักถามและสรุปบทเรียนร่วมกัน

3. แบ่งกลุ่มเพื่อเตรียมการวางแผนการจัดการเรียนรู้และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (วันมาฆบูชา) โดยนำหลักการที่ได้จากการฟังบรรยายมาประกอบการเขียนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

4. ผู้เชี่ยวชาญประเมินผลการทำงานกลุ่ม โดยผู้เชี่ยวชาญจะสังเกตการณ์วางแผนการจัดการเรียนรู้ตามแบบฟอร์มการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่มอบให้

สื่อที่ใช้ในการบรรยาย

1. แฟ้มคู่มือ/เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

2. สื่อโปรแกรมสำเร็จรูป power point ประกอบการบรรยายความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอน หลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน และการวางแผนการจัดการเรียนรู้

3. วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ กระดาษ ปากกา ฯลฯ

4. ตัวอย่างสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
5. แบบฟอร์มแผนการจัดการเรียนรู้

การประเมินผลการฝึกอบรม

1. ด้านความรู้ ใช้แบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม
2. ด้านทักษะ ใช้แบบประเมินทักษะการวางแผนการจัดการเรียนรู้
3. ด้านเจตคติและกระบวนการมีส่วนร่วมในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสังเกตความร่วมมือในกิจกรรมและตรวจผลงาน

วิทยากร/ผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้และประเมินทักษะ

1. นายวิเชียร จิตทรัพย์
2. นายพิเชษฐ อิ่มสุข
3. นางสาวสิริกร กระสาทอง

แผนกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ 2
เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
การผลิตสื่อการเรียนการสอน และการหาประสิทธิภาพสื่อ
วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2549

วัตถุประสงค์

การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้ครูผู้สอนฝึกปฏิบัติในการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาวิชา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล
2. เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
3. เพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการระหว่างวัดกับสถานศึกษารวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนการสอน

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. เทคนิคและวิธีการ ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาจากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น
2. วิธีการในการหาประสิทธิภาพสื่อ

กิจกรรมการฝึกอบรม เวลา 08.00 - 12.00 น.

1. วิทยากรชี้แนะหลักการผลิตสื่อและสาธิตการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้ดูเป็นแบบอย่าง
2. ครูผู้สอนแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม ร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอน เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (วันมาฆบูชา) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามกระบวนการที่ได้จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางแผนร่วมกันไว้
3. วิทยากรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนอภิปราย ชักถาม และสรุปบทเรียน
4. ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อประเมินผลงานแต่ละกลุ่ม

กิจกรรมการฝึกอบรม เวลา 13.00 - 16.00 น.

1. ครูผู้สอนร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาต่อ
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอนประเมินผลงานแต่ละกลุ่ม
3. นำสื่อไปหาประสิทธิภาพ
4. ทำแบบวัดเจตคติต่อโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
5. ทำแบบทดสอบหลังการฝึกอบรมเพื่อเป็นการประเมินความรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับกิจกรรมการฟังบรรยายและฝึกปฏิบัติ

สื่อที่ใช้ในการทำกิจกรรม

1. รูปภาพประกอบวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา
2. เอกสารขั้นตอนการผลิตสื่อการเรียนการสอน
3. ปากกาเมจิก
4. กระดาษ
5. กระดาษสี กระดาษแข็ง กระดาษโปสเตอร์ และกระดาษห่อของขวัญ
6. กาวแล็คซีน
7. มีดคัตเตอร์
8. ฟิวเจอร์บอร์ด
9. กรรไกร
10. ไม้บรรทัด

การประเมินผลการฝึกอบรม

1. ด้านความรู้ ใช้แบบทดสอบความรู้หลังการฝึกอบรม
2. ด้านทักษะ ใช้แบบประเมินทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอน
3. ด้านเจตคติ ใช้แบบประเมินเจตคติต่อการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

วิทยากร/และผู้เชี่ยวชาญประเมินทักษะ

1. พระมหาวิเชียร ชาตวิโร
2. พระมหาสมชัย โกสโล
3. พระมหาสุชิน กตบุญโญ
4. สามเณรวีระพงษ์ แข็งฤทธิ์

5. นายวิเชียร จิตทรัพย์
6. นายพิเชษฐ อิ่มสุข
7. นางสาวสิริกร กระสาทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

กำหนดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
ตำบลคองทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี
ระหว่างวันที่ 26 - 27 มกราคม พ.ศ. 2549
ณ ศาลาการเปรียญวัดคองทอง ตำบลคองทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

26 มกราคม 2549

08.00 น.	ลงทะเบียน
08.30 น.	พิธีเปิด : เจ้าอาวาสวัดคองทอง
09.00 น.	สื่อการเรียนการสอน และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน นายวิเชียร จิตทรัพย์ นายพิเชษฐ์ อิ่มสุข : ศึกษาניתกศกั จากสำนักงานเขตพื้นที่ลพบุรี เขต 1
11.00 น.	พัก
13.00 น.	หลักการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และหลักการเขียนแผนการ จัดการเรียนรู้ : นางสาวสิริกกร กระสาทอง ศน.ลพบุรี เขต 1
15.00 น.	แบ่งกลุ่มวางแผนการจัดการเรียนรูั และการเขียนแผนการ จัดการเรียนรูั

27 มกราคม 2549

08.00 น.	ทะเบียน
08.30 น.	หลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และ สาธิตการผลิตสื่อ : พระมหาวิเชียร ชาตวชิโร และคณะ
09.30 น.	ร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอน
11.00 น.	พัก
13.00 น.	ผลิตสื่อการเรียนการสอนต่อ
15.30 น.	แนวทางและวิธีการในการนำสื่อไปหาประสิทธิภาพ
16.00 น.	ทำแบบวัดเจตคติและทำแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม

หมายเหตุ : ตารางการฝึกอบรมอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

แบบประเมินการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

คำชี้แจง

แบบประเมินความรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจ เรื่องสื่อการเรียนการสอน การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน มีข้อคำถามทั้งสิ้น จำนวน 29 ข้อ ดังนี้

กรุณาตอบคำถามต่อไปนี้ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดของท่านมากที่สุด

ประเด็นคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
1. ทุกสิ่งทุกอย่างที่จะนำพาความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียนเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เรียกว่า สื่อการเรียนการสอน		
2. สื่อการเรียนการสอน คือ เป็นเครื่องมือสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้		
3. สื่อการเรียนการสอนจะมีประโยชน์มีคุณค่าก็ต่อเมื่อผู้สอนนำไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกวิธี		
4. สื่อการสอนช่วยรักษาความคงที่ของเนื้อหา แต่ไม่สามารถใช้เป็นสื่อในการเรียนซ่อมเสริมได้		
5. สื่อการเรียนการสอนที่ดีจะต้องเป็นสื่อเทคโนโลยีที่มีราคาแพง		
6. โดยทั่วไปสื่อการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ สื่อประเภทเครื่องมือ สื่อประเภทวัสดุ และสื่อประเภทเทคนิควิธีการ		
7. เครื่องเสียง วิทยุโทรทัศน์และเครื่องฉายต่างๆ ถือว่าเป็นสื่อประเภทวัสดุ		
8. หนังสือ รูปภาพ แผนภูมิ และข่าวถือว่าเป็นสื่อประเภทวัสดุ		
9. การนำสื่อประเภทต่างๆ มาใช้ร่วมกันอย่างสัมพันธ์กันในลักษณะที่สื่อแต่ละอย่างส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันเราเรียกว่า สื่อประสม		
10. การวางแผนการสอนโดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ชั้นเสนอความรู้ ชั้นสรุป		
11. การวางแผนการสอนต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้		
12. การวางแผนการสอนไม่สามารถแก้ปัญหาของผู้เรียนได้		

แบบประเมิน (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
13. การวางแผนการสอนเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนคนเดียว		
14. หลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน มี 4 ขั้นตอน คือ การวางแผนการผลิตสื่อ การดำเนินการผลิตสื่อ การหาประสิทธิภาพและการใช้สื่อ		
15. ครูผู้สอนมีหน้าที่กำหนดและผลิตสื่อการเรียนการสอนแต่เพียงผู้เดียว		
16. ครูผู้สอนถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการผลิตสื่อการเรียนการสอน		
17. การวางแผนการผลิตสื่อถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งในระบบการผลิตสื่อการเรียนการสอน		
18. การวางแผนการผลิตสื่อต้องกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านทักษะ		
19. การผลิตสื่อการเรียนการสอนไม่จำเป็นต้องมีการวางแผนการผลิต		
20. การผลิตสื่อการเรียนการสอนไม่จำเป็นต้องผลิตสื่อตามขั้นตอน		
21. การผลิตสื่อการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงคุณค่าและมีประโยชน์		
22. การหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนสามารถตรวจสอบได้จากการทดลองสื่อก่อนการใช้ ขณะใช้สื่อ และหลังการใช้สื่อ		
23. สื่อการเรียนการสอนไม่จำเป็นจะต้องนำสื่อไปหาประสิทธิภาพ		
24. การหาประสิทธิภาพสื่อ คือ การนำสื่อไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้		
25. สื่อการเรียนการสอนที่ไม่ได้ผ่านการหาประสิทธิภาพเป็นสื่อที่มีคุณภาพ		
26. การหาประสิทธิภาพสื่อมีหลายขั้นตอน คือ การทดลองแบบเดี่ยว การทดลองแบบกลุ่มเล็ก 5 -10 คน และการทดลองกลุ่มใหญ่ 40-100 คน		
27. การหาประสิทธิภาพสื่อต้องใช้กลุ่มตัวอย่างในการทดลองไม่ซ้ำกัน		
28. ข้อมูลจากผู้เรียนจะสะท้อนถึงคุณภาพของสื่อการเรียนการสอน		
29. การหาประสิทธิภาพสื่อต้องเลือกนักเรียนมาทดลองใช้สื่อที่มีผลการเรียนอ่อนเท่านั้น		

ขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบประเมินโครงการในครั้งนี้

แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้
กิจกรรมที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง “วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (วันมาฆบูชา)”

ลำดับ ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			
		3	2	1	รวม
1.	สาระสำคัญชัดเจน				
2.	จุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง				
3.	จุดประสงค์ครอบคลุมความรู้ ทักษะและเจตคติ				
4.	เนื้อหามีความเหมาะสมกับผู้เรียน				
5.	เนื้อหามีความเหมาะสมกับเวลา				
6.	กิจกรรมการเรียนการสอนมีการนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นนำเสนอ ขั้นสรุป				
7.	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้				
8.	การเลือกสื่อสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้				
9.	สื่อที่ใช้ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น				
10.	การวัดผลและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้				
11.	ใช้วิธีการวัดผลและเครื่องมือที่เหมาะสม				
คะแนนรวมเฉลี่ย					

หมายเหตุ : ระดับคุณภาพ ดีมาก ดี ควรปรับปรุง
 ระดับคะแนน 3 2 1

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

แบบประเมินทักษะการวางแผนการผลิตสื่อ
กิจกรรมที่ 2 การวางแผนการผลิตสื่อ
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง “วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (วันมาฆบูชา)”

ลำดับ ที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			คะแนน รวม
		3	2	1	
1.	วางแผนการผลิตสื่อสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้				
2.	วางแผนการผลิตสื่อสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง				
3.	วางแผนการผลิตสื่อสอดคล้องกับเนื้อหาสาระของบทเรียน				
4.	การวางแผนการผลิตสื่อสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้				
5.	วางแผนการผลิตสื่อสอดคล้องกับประสบการณ์การเรียนรู้เดิมของผู้เรียน				
6.	วางแผนการสอนโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน 2. ชี้นำเสนอความรู้ 3. ชี้นำสรุป				
7.	มีการเลือกสื่อ เตรียมสื่อ การผลิตสื่อ การหาประสิทธิภาพสื่อ นำเสนอสื่อ และประเมินสื่อการเรียนการสอนสอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้				
8.	วางแผนการผลิตสื่อสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี				
9.	วางแผนการสอนสามารถนำไปสู่การสรุปความคิดรวบยอดได้ถูกต้องเหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง				
10.	มีการวัดและประเมินผลแผนการจัดการเรียนรู้				
คะแนนรวมเฉลี่ย					

หมายเหตุ : ระดับคุณภาพ ดีมาก ดี ควรปรับปรุง
ระดับคะแนน 3 2 1

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

**แบบประเมินเจตคติโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์**

คำชี้แจง : ขอความกรุณาท่านได้แสดงความรู้สึกนึกคิด หรือเจตคติต่อการฝึกอบรม
เชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน ตามสภาพที่เป็นจริง
ในประเด็นต่อไปนี้

รายการ	ระดับเจตคติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ประเด็นต่อไปนี้มีความสอดคล้องกันเพียงไร					
1.1 วัดดูประสงค์กับเนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรม					
1.2 วัดดูประสงค์กับกิจกรรมการฝึกอบรม					
1.3 วัดดูประสงค์กับการประเมินผลการฝึกอบรม					
2. กระบวนการฝึกอบรมเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง					
3. มีการให้ความรู้ด้านทฤษฎีและฝึกปฏิบัติจริงอย่างถูกต้องและเหมาะสม					
4. การนำเสนอของวิทยากรทำให้เกิดแนวคิดหรือแนวปฏิบัติในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอน					
5. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการวางแผนการผลิตสื่อ					
6. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการดำเนินการผลิตสื่อ					
7. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการหาประสิทธิภาพสื่อ					
8. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอนทั้ง 3 ด้าน					
9. จำนวนวันและเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม					
10. ท่านได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรมในครั้งนี้					

ขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้..... ชั้น.....
หน่วยการเรียนรู้ที่..... เวลา.....ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่.....เรื่อง..... เวลา.....ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

2.1 จุดประสงค์ปลายทาง

.....
.....
.....
.....

2.2 จุดประสงค์นำทาง

.....
.....
.....
.....

3. เนื้อหาสาระ

.....
.....
.....
.....

3. เนื้อหาสาระ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. กิจกรรมการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 กิจกรรมเสนอความรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.3 ^๕ขั้นสรุป

.....

.....

.....

.....

.....

5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

6. การวัดประเมินผล

.....

.....

.....

.....

.....

7. กิจกรรมเสนอแนะ

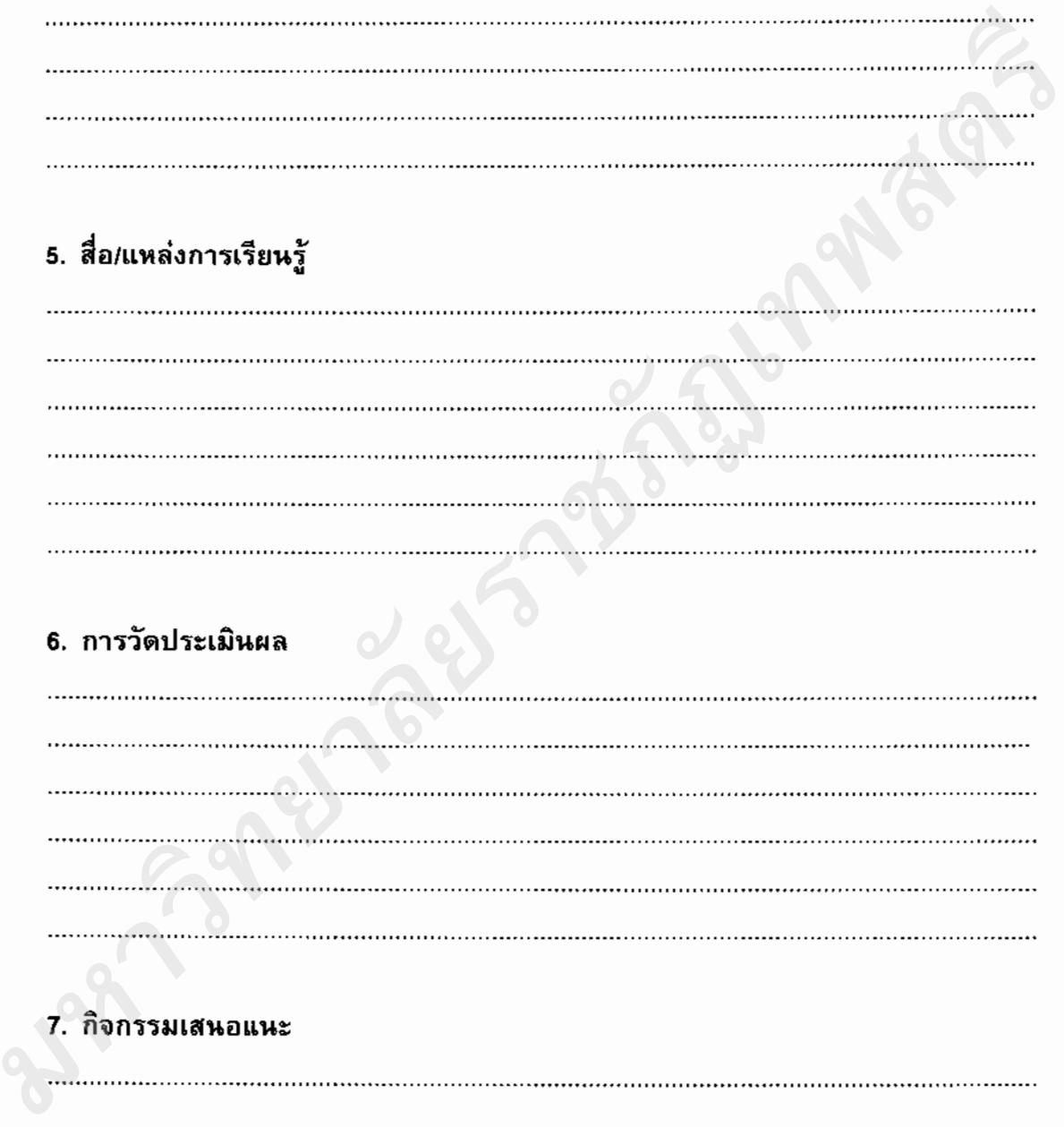
.....

.....

.....

.....

.....

8. บันทึกหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. ความเห็นของผู้บริหาร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(ลงชื่อ)

(.....)

ตำแหน่ง.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ง

แผนกิจกรรมการทดลองสอนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอน

- แผนกิจกรรมการทดลองสอนวิชาพระพุทธศาสนา
- กำหนดการทดลองสอนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อ
- แผนการจัดการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- สื่อการเรียนการสอน
- ใบความรู้ 1
- ใบความรู้ 2
- แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
- แบบประเมินความพึงพอใจ

**แผนกิจกรรมการทดลองสอนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอน
วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี
วันที่ 1 - 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549**

วัตถุประสงค์

การทดลองสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครั้งนี้มุ่งหวังที่จะให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่เข้าร่วมโครงการทดลองสอนเป็นผู้ที่มีลักษณะของพฤติกรรม ดังนี้

1. เพื่อนำแผนการจัดการเรียนรู้ และสื่อการเรียนการสอนที่ได้จากโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ไปหาประสิทธิภาพ
2. เพื่อสร้างความพึงพอใจที่ดีของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนการสอน และการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาในการทดลองสอนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อประสม คือ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (วันมาฆบูชา)

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 1 การทดลองสอนโดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาทดลองในกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด โดยมุ่งหวังให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา นำความรู้ ความเข้าใจเรื่องการนำสื่อไปหาประสิทธิภาพ โดยมีระยะเวลาดำเนินการ และมีเนื้อหาในการทดลองสอน โดยทำการสอนจำนวน 2 โรงเรียนและสอน 2 ห้องเรียนคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูผู้สอนที่เป็นพระภิกษุ จำนวน 1 รูป วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 เวลา 08.30 -10.30 น. และวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 เวลา 12.30 - 14.30 น.

สื่อการเรียนรู้

1. หนังสือเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หัวข้อเรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (วันมาฆบูชา) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

2. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
3. สื่อประสมที่ร่วมกันผลิตขึ้นในโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไปใช้สอนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อตามกำหนดการที่วางไว้

การวัดผลประเมินผล

1. ประเมินสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ จากแบบประเมินทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมิน
2. ประเมินนักเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยอาศัยเครื่องมือในการประเมินดังนี้
 - 2.1 ประเมินความรู้ จากแบบทดสอบระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน
 - 2.2 ประเมินทักษะการร่วมกิจกรรม และการทำงานกลุ่มของนักเรียนโดยครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน
 - 2.3 นักเรียนประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

กำหนดการทดลองสอนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อ

โรงเรียนที่ร่วมการทดลองสอนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง

ผู้ประเมินผลจะประเมินผลการหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตามหลักการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยผู้ทดลองสอนจะสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (วันมาฆบูชา)

วันจันทร์ ที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549			
โรงเรียนอนุบาลหนองโดน (สนทประชากร)			
เวลา	จำนวน	ครูผู้ทดลองสอน	ผู้ประเมินผล
08.30 -10.30 น.	12 คน	พระเกษสยาม บุญยงค์	นายสุวิทย์ อ่อนดี
วันอังคารที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549			
โรงเรียนชุมชนหนองโดน (ประมาณราษฎร์บริบาล)			
เวลา	จำนวน	ครูผู้ทดลองสอน	ผู้ประเมินผล
12.30 -14.30 น.	16 คน	พระเกษสยาม บุญยงค์	นายประยูร ผาสุข

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เวลา 7 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องวันมาฆบูชา เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

วันมาฆบูชาเป็นวันที่มีเหตุการณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นวันจาตุรงคสันนิบาต คือ พระสงฆ์สาวกจำนวน 1,250 รูป มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย พระสงฆ์สาวกเหล่านั้นได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น พระสงฆ์สาวกเหล่านั้นล้วนแต่เป็นพระอรหันต์ทั้งสิ้น และวันนั้นเป็นวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี

พุทธศาสนิกชนควรเข้าร่วมกิจกรรม ประกอบพิธีกรรม ทำบุญตักบาตร รักษาศีล ปฏิบัติธรรมและร่วมกันเวียนเทียน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง เพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาและประเทศชาติมั่นคงสืบไป

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2.1 ใช้ภาษาในศาสนาที่ตนนับถือ (ส.1.3.2)

2.2 เข้าร่วมศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้วยความเต็มใจ (ส.1.3.2)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

3.1 บอกความหมายและเล่าประวัติความเป็นมาของวันมาฆบูชาได้

3.2 อธิบายความสำคัญของวันมาฆบูชาได้

3.3 สรุปแนวการปฏิบัติของพุทธมามกะได้

3.4 บอกประโยชน์ของการมีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชาได้

3.5 เสนอแนวทาง การนำหลักธรรมโอวาทปาติโมกข์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.6 นักเรียนเข้าร่วมศาสนพิธี พิธีกรรม เช่น การเวียนเทียน ด้วยความเต็มใจ

4. สาระการเรียนรู้

4.1 ความหมาย ความเป็นมา ความสำคัญ ประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมวันมาฆบูชา

4.2 หลักรรรมโอวาทปาติโมกข์นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และการปฏิบัติตนในวันมาฆบูชา

5. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

จุดประสงค์ข้อ 1 บอกความหมายและเล่าประวัติความเป็นมาของวันมาฆบูชาได้

จุดประสงค์ข้อ 2 อธิบายความสำคัญของวันมาฆบูชาได้

5.1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

5.1.1 นักเรียนร่วมกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ แม่เมตตาฝึกจิตให้สงบ (ครูควรสรุปประโยชน์ของการนั่งสมาธิ)

5.1.2 ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้

5.1.3 ทดสอบก่อนเรียนเรื่องวันมาฆบูชา จำนวน 10 ข้อ

5.1.4 สนทนาซักถามนักเรียน ดังนี้

- วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หมายถึงอะไร
- วันสำคัญทางพระพุทธศาสนามีกี่วัน
- พร้อมทั้งเพิ่มเติมความเข้าใจวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

5.2 ชั้นเสนอความรู้

5.2.1 ให้นักเรียนฟังบทเพลงวันมาฆบูชาจากเครื่องเล่นเทป หลังจากนั้นให้นักเรียนร่วมกันสรุปว่าได้รับความรู้อะไรบ้างจากการฟังบทเพลง

5.2.2 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน (เลือกประธานกลุ่ม/รองประธาน/เลขานุการ/และสมาชิก ให้แต่ละกลุ่มศึกษาไปความรู้เรื่องวันมาฆบูชา

- ไปความรู้ประกอบด้วยเนื้อหา คือ ความหมาย ประวัติความเป็นมา ความสำคัญของวันมาฆบูชา นั่นคือ จาตรงคสันนิบาต

5.2.3 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันระบายนิภาพพุทธประวัติในวันมาฆบูชาและวิเคราะห์ถึงภาพพระบายนี

- แสดงตัวแทนมาแล้วเกี่ยวกับภาพพระบายนีที่กลุ่มได้รับและอธิบายพุทธประวัติตอนนั้น ๆ

- ร่วมกันสรุปถึงภาพที่ได้ร่วมกันระบายนีว่าเกี่ยวกับวันมาฆบูชาอย่างไร

5.2.4 ครูผู้สอนนำภาพพ็อพัพพ์ เกี่ยวกับวันมาฆบูชาออกมาให้นักเรียนดู

- ร่วมสนทนาซักถามนักเรียนถึงสิ่งที่นักเรียนได้เห็นในรูปภาพ

5.2.5 ให้แต่ละกลุ่มออกมาแข่งขันเรียงบัตรข้อความตามเหตุการณ์ที่สำคัญในวันมาฆบูชา และอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ

รายละเอียดที่ต้องดำเนินการ เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน/ข้อทดสอบ

บัตรข้อความเหตุการณ์	สื่อการเรียนการสอนที่ใช้	ข้อทดสอบ
วันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3	1. ใบความรู้วันมาฆบูชา (ประวัติความเป็นมา, ความสำคัญของวันมาฆบูชา	(ออกข้อสอบ 2-4 ข้อ เกี่ยวกับ เรื่องที่เรียน)
พระสงฆ์มาชุมนุม กันโดยมิได้นัดหมาย	2. ภาพบายสี 3. ภาพพ็อดอัฟ	
พระสงฆ์เหล่านั้น ล้วนแต่เป็นเอหิภิกขุ คือ ได้รับอุปสมบท จากพระพุทธเจ้า	3. บัตรข้อความเหตุการณ์	
พระสงฆ์เหล่านั้นล้วน แต่เป็นพระอรหันต์		

จุดประสงค์ 3 - 4 สรุปแนวการปฏิบัติตนของพุทธมามกะ/บอกประโยชน์ของการมีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา)

5.1.8 ครูแจกใบความรู้ให้ทุกคนในกลุ่ม ศึกษาใบความรู้ (เกี่ยวกับแนวการปฏิบัติตนของพุทธมามกะและบอกประโยชน์ของวันมาฆบูชา) และให้นักเรียนแต่ละคนระบุถึงความต้องการที่จะปฏิบัติในวันมาฆบูชา

- ให้ตัวแทนกลุ่มสรุปผังความรู้ที่ได้จากการศึกษาในใบงาน สรุปเป็นองค์ความรู้ของกลุ่ม

รายละเอียดที่ต้องดำเนินการ ดังนี้

ตัวอย่างผังความรู้	สื่อการเรียนการสอนที่ใช้	ข้อทดสอบ
	1. ใบความรู้ (แนวปฏิบัติตน ประโยชน์ของวันมาฆบูชา) 2. ผังความรู้ และบทสรุป	(ออกข้อสอบ 2 - 4 ข้อ)

จุดประสงค์ 5 เสนอแนวทางการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

5.1.9 ครูเล่านิทานที่เกี่ยวกับหลักธรรมสำคัญของโอวาทปาติโมกข์ (ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์) พร้อมรูปภาพประกอบ เรื่อง คนไข้เจ้าปัญญา

5.1.10 ให้นักเรียนทุกคนจัดทำสมุดเล่มเล็ก หรือสมุดบันทึกความดีหรือภาพเขียน บันทึกวาดภาพ สิ่งที่นักเรียนจะปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา และสรุปความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เกี่ยวกับวันมาฆบูชา (ขณะจัดทำสมุดเล่มเล็ก อาจเปิดเพลงวันมาฆบูชาอีกครั้งหนึ่ง)

รายละเอียดที่ต้องดำเนินการ

สื่อการเรียนการสอนที่ใช้	ข้อทดสอบ
1. นิทานภาพประกอบ เรื่องคนไข้เจ้าปัญญา 2. สมุดบันทึกทำความดี 3. รายงานวันมาฆบูชา	(ออกข้อสอบ 2 - 4 ข้อ)

จุดประสงค์ 6 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ไปเวียนเทียนที่วัดด้วยความเต็มใจ

5.1.11 ครูนำนักเรียนไปวัดใกล้โรงเรียน ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้นำประกอบศาสนพิธี เช่น การบูชาพระรัตนตรัย แสดงตนเป็นพุทธมามกะโดยการอาราธนาศีลรับศีล และนิมนต์พระวิทยากรเล่าเรื่องเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชาเชื่อมโยงกับ เรื่องพุทธประวัติ โดยให้นักเรียนดูภาพพุทธประวัติจากจิตรกรรมฝาผนังที่อุโบสถ และนำไปปฏิบัติเวียนเทียนรอบอุโบสถ ให้นักเรียนบำเพ็ญประโยชน์โดยทำความสะอาดวัดร่วมกัน ครูชื่นชมผลงาน และให้นักเรียนบันทึกความรู้ใส่สมุดบันทึกความดี

5.3 ชั้นสรุป

5.3.1 สรุปถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา หลักการปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชน

5.3.2 สรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันมาฆบูชา และหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงในวันนั้น

5.3.3 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน จำนวน 10 ข้อ

6. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

6.1 ใบความรู้ เรื่องวันมาฆบูชา แนวการปฏิบัติตนของพุทธมามกะและประโยชน์ของวันมาฆบูชา

- 6.2 แบบทดสอบก่อนระหว่างเรียนและหลังเรียน
- 6.3 ภาพระบายสีและดินสอระบายสี
- 6.4 บัตรข้อความเหตุการณ์สำคัญของวันมาฆบูชา
- 6.5 ใบงาน ฝังความรู้ แนวปฏิบัติและประโยชน์ของวันมาฆบูชา
- 6.6 รูปภาพประกอบการเล่านิทาน เรื่องคนไข้เจ้าปัญญา
- 6.7 รูปภาพพ็อดพัท จำนวน 2 ชุด
- 6.8 รูปภาพวันมาฆบูชา
- 6.9 สมุดเล่มเล็กบันทึกทำความดีและรายงานวันมาฆบูชา
- 6.10 เพลงวันมาฆบูชา
- 6.11 ศาสนสถาน คือ วัด

7. การวัดผลประเมินผล

7.1 วิธีการวัดผล

7.1.1 สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มและร่วมกิจกรรม

7.1.2 ตรวจสอบผลงานการระบายสีรูปภาพพุทธประวัติ ฝังความรู้ สมุดบันทึก

ความดีและรายงานวันมาฆบูชา

7.2 เครื่องมือวัดผลประเมินผล

7.2.1 แบบทดสอบก่อนเรียนระหว่างเรียนและหลังเรียน

7.2.2 แบบประเมินทักษะการทำกิจกรรมกลุ่ม

7.2.3 แบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน

8. กิจกรรมข้อเสนอแนะ

นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่วัดใกล้โรงเรียนเพื่อให้
นักเรียนได้ศึกษาและเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในชุมชนที่ตนอยู่อาศัย

สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา ครูผู้สอนได้ผลิตขึ้นเองและดัดแปลงขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เรียกว่า สื่อประสม และยังเป็นสื่อที่เร้าความสนใจมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ปรากฏดังนี้

สื่อกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ

การสวดมนต์ไหว้พระเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เพราะต้องแสดงความเคารพต่อพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พุทธศาสนิกชนเคารพกราบไหว้บูชาอย่างสูงสุด

สื่อกิจกรรมนั่งสมาธิ และแผ่เมตตา

การนั่งสมาธิเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต เพราะว่าการนั่งสมาธิเป็นการฝึกอบรมจิตใจให้มีสมาธิ ทำให้จิตใจสงบไม่ฟุ้งซ่าน ส่งผลให้การทำงานประสบความสำเร็จ เช่นนำมาปฏิบัติก่อนที่เริ่มเรียนประมาณ 3 - 5 นาที นักเรียนก็จะเรียนอย่างมีสมาธิ คือ มีความตั้งใจและเข้าใจในบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น

สื่อแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 10 ข้อ เป็นการวัดผลประเมินผลของผู้เรียน เพื่อจะได้ทราบว่าก่อนและหลังการใช้สื่อการเรียนการสอน นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนเพิ่มขึ้นหรือว่าลดลง

สื่อเพลงวันมาฆบูชา

สื่อบทเพลงวันมาฆบูชา เป็นสื่อที่ให้ความรู้และความเพลิดเพลินไปในตัว เป็นสื่อที่หาได้ไม่ยาก จากวัดที่ผลิตสื่อวันมาฆบูชา และเป็นสื่อที่นักเรียนสามารถร้องเพลงตามได้

สื่อใบความรู้

สื่อใบความรู้เป็นสื่อที่ให้ความรู้และรายละเอียดของวันมาฆบูชาได้เป็นอย่างดี แต่ก็มีความจุดต่อคือ เป็นสื่อที่นักเรียนไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าที่ควร เพราะว่าเป็นสื่อไม่เคลื่อนไหวไม่เร้าความสนใจ

สื่อระบายสีรูปภาพวันมาฆบูชา

การระบายสีรูปภาพวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา เป็นสื่อที่หาได้ง่าย ตามหนังสือเรียนต่างๆ นักเรียนมีความรู้สึกที่ชื่นชอบสื่อการเรียนการสอนประเภทนี้ เพราะว่าได้ช่วยกันวางแผนการระบายสี คือ จะใช้สีอะไรให้เข้ากับสถานการณ์นั้นๆ ภาพออกมาจึงจะสวยงามและดูเป็นธรรมชาติมากที่สุด นักเรียนได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ในการระบายสี

สื่อวาดภาพการทำความดีวันมาฆบูชา

การวาดภาพการทำความดีในวันมาฆบูชา นักเรียนจะชอบสื่อประเภทนี้มาก เพราะว่าเป็นสื่อที่นักเรียนต้องจินตนาการออกมา โดยมีการออกแบบโครงสร้างการวาดภาพ ได้แสดงความรู้สึกออกมาในรูปแบบการวาดภาพ และได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ เช่น การทำบุญตักบาตร การทำบุญปล่อยนกและปลา เป็นต้น

สื่อภาพพ็อพ็อพ

สื่อภาพพ็อพ็อพ เป็นสื่อที่ครูผู้สอนร่วมกันผลิตขึ้น จำนวน 2 ชุด เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นสื่อที่เร้าความสนใจแก่ผู้เรียน จัดทำขึ้นไม่ยุ่งยากซับซ้อนอะไร วัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำ ได้แก่ ภาพวันมาฆบูชา กระดาษโปสเตอร์แข็งสีและธรรมดา กาวแอลิคติน กรรไกร และมีดคัตเตอร์ สื่อภาพพ็อพ็อพนี้เป็นสื่อที่หยิบง่ายใช้คล่องและนักเรียนมีความสนใจดี งบประมาณในการผลิตก็ไม่มาก ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งในการผลิตสื่อราคาเขาแทนสื่อเทคโนโลยีที่มีราคาสูง

สื่อภาพพุทธประวัติวันมาฆบูชา

สื่อภาพพุทธประวัติวันมาฆบูชา เป็นสื่อที่ครูผู้สอนนำมาใช้มากที่สุด เพราะว่าเป็นสื่อหาง่ายตามที่จำหน่ายต่างๆ

สื่อบัตรข้อความเหตุการณ์

สื่อบัตรข้อความเหตุการณ์ เป็นสื่อที่นักเรียนต้องเรียงลำดับเหตุการณ์วันมาฆบูชา ตามเวลาที่กำหนดให้ โดยที่นักเรียนต้องเข้าใจและจำให้ได้ว่าวันมาฆบูชา หรือที่เรียกว่า วันจาตุรงคสันนิบาต แปลว่า การประชุมอันประกอบด้วยองค์ 4 ซึ่งมีเหตุการณ์อะไรเกิดก่อน และหลังนักเรียนจะต้องเรียงลำดับเหตุการณ์ให้ถูกต้อง สื่อบัตรข้อความเหตุการณ์เป็นสื่อที่มีสีสันสวยงามแล้วแต่ครูผู้สอนจะออกแบบด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ และมีสติ๊กเกอร์ที่มีลวดลายสีต่างๆ ในการติดขอบของบัตรข้อความเหตุการณ์จะทำให้มีสีสันสวยงามมากยิ่งขึ้น

สื่อใบงานผังความรู้

สื่อใบงานผังความรู้ เป็นสื่อที่นักเรียนจะต้องสรุปบทเรียนเป็นองค์ความรู้ให้ได้ว่า หลังจากที่ได้ศึกษาความรู้เรื่องวันมาฆบูชาแล้ว นักเรียนสามารถอธิบายหรือสรุปหลักธรรมที่สำคัญของวันมาฆบูชาได้เป็นแบบผังความรู้

สื่อการเล่านิทาน เรื่อง คนใช้เจ้าปัญญา

การเล่านิทานเป็นสื่อที่นักเรียนมีความสนใจในระดับหนึ่ง การเล่านิทานจะประสบความสำเร็จได้ดีนั้นขึ้นอยู่กับครูผู้สอนจะมีเทคนิคหรือลีลาในการเล่านิทานอย่างไรให้สนุกสนานและได้รับความรู้คู่กันไปด้วย โดยการโยงหลักธรรมในวันมาฆบูชา คือ ไม่ทำความชั่ว ทำความดี และทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว

สื่อสมุดบันทึกการทำดี

สื่อสมุดบันทึกการทำดี เป็นสื่อที่นักเรียนได้บันทึกการทำความดีของตนเองในช่วงเทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา เช่น ทำบุญตักบาตร ฟังพระธรรมเทศนา รักษาศีลและปฏิบัติธรรม และร่วมกันเวียนเทียนรอบอุโบสถ เป็นต้น

สื่อกิจกรรมทำบุญตักบาตร

การทำบุญตักบาตรเป็นสื่อกิจกรรมที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้เป็นประจำทุกวัน การทำบุญตักบาตรเป็นการสละความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว เป็นการสงเคราะห์และเป็นการทำบุญกุศลแก่ตนเองและอุทิศให้กับญาติที่ล่วงลับไปแล้ว

สื่อกิจกรรมประกอบพิธีเวียนเทียน

เมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา พุทธศาสนิกชนประกอบพิธีเวียนเทียนรอบอุโบสถ 3 รอบ เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย เป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณต่อเรา นั่นคือ คุณพระพุทธรูป คุณพระธรรม และคุณพระสงฆ์

ใบความรู้ 1

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
จุดประสงค์ที่ 1, 2 : บอกความหมาย ประวัติความเป็นมา และความสำคัญของวันมาฆบูชาได้

ประวัติความเป็นมาโดยสังเขป

มูลเหตุที่เกิดขึ้นของวันมาฆบูชา คือ ครึ่งสมัยพุทธกาลเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้ว พระองค์ทรงเผยแผ่พระธรรมคำสอนในนิคมน้อยใหญ่ มีผู้เลื่อมใสขออุปสมบทตามเป็นจำนวนมาก ครั้นถึงวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 มีพระอรหันตสาวกไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ที่วันเวฬุวันมหาวิหาร โดยมีได้นัดหมายกันมาก่อน

ความหมายของวันมาฆบูชา

มาฆบูชา ย่อมาจากคำว่า "มาฆบูรณมีบูชา" แปลว่า "การบูชาพระในวันเพ็ญเดือน 3 หรือการบูชาพระเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญในเดือน 3

ความสำคัญของวันมาฆบูชา

วันมาฆบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 เนื่องจากเป็นวันที่มีเหตุการณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น 4 ประการ โดยมีได้นัดหมาย ดังนี้

1. พระอรหันตสาวกจำนวน 1,250 รูป มาชุมนุมกันโดยมีได้นัดหมาย เพื่อเข้าเฝ้าสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่วัดเวฬุวันมหาวิหาร กรุงราชคฤห์

2. พระอรหันตสาวกเหล่านั้น ล้วนแต่เป็นเอหิภิกขุอุปสัมปทา คือ ได้รับการอุปสมบทโดยตรงจากพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น

3. พระสงฆ์เหล่านั้นล้วนแต่เป็นพระอรหันต์

4. วันนั้นเป็นวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3

ด้วยเหตุนี้จึงเรียกววันนี้ว่า "วันจาตุรงคสันนิบาต" ซึ่งแปลว่า การประชุมอันประกอบด้วยองค์ 4 ในวันนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโอวาทปาติโมกข์หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า โอวาท 3 ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา 3 ประการ คือ

1. การไม่ทำความชั่ว
2. การทำความดีให้ถึงพร้อม
3. การทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว

พุทธศาสนิกชนถือว่าวันมาฆบูชาเป็นวันประกาศพระสัทธรรมอันสำคัญ จึงถือววันนี้เป็นวันพระธรรม

ใบความรู้ 2

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
จุดประสงค์ที่ 3, 4 : แนวทางปฏิบัติของพุทธมามกะ และบอกประโยชน์ของวันมาฆบูชาได้

แนวทางการปฏิบัติของพุทธมามกะ

พุทธมามกะ หมายถึง ผู้ที่นับถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึกโดยการนำเอาหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติได้ ดังนี้ หลักธรรม หมายถึง หลักคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ คือ โอวาท 3 ประการ ได้แก่

1. ไม่ทำความชั่วทั้งปวง โดยยึดหลักธรรม เช่น เบญจศีลหรือศีล 5 ทุจรัต 3 ฯลฯ
เบญจศีลหรือศีล 5 หมายถึง การไม่ทำความชั่วทั้งกาย วาจา มี 5 ประการ คือ

1.1 เบญจศีลข้อที่ 1 คือ ไม่ฆ่าสัตว์หรือทำร้ายผู้อื่นรวมถึงไม่บังคับหรือใช้ให้ผู้อื่นฆ่า

1.2 เบญจศีลข้อที่ 2 คือ ไม่ลักขโมยของผู้อื่น ไม่หยิบฉวยโดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่ใช้ให้ผู้อื่นขโมยของ

1.3 เบญจศีลข้อที่ 3 คือ ห้ามไปมีชู้กับสามีหรือภรรยาของผู้อื่น เพราะทำให้ครอบครัวเกิดการแตกแยก

1.4 เบญจศีลข้อที่ 4 คือ ไม่พูดโกหก ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้อเหลวไหลไร้สาระ

1.5 เบญจศีลข้อที่ 5 คือ ไม่ดื่มสุราและเมรัย และสิ่งเสพติดให้โทษทุกชนิด อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

2. ทำความดีให้ถึงพร้อม โดยยึดหลักธรรม เช่น เบญจธรรม 5 บุคคลผู้หาได้ยาก 2 พรหมวิหารธรรม 4 มงคล 38 และสุจรัต 3 เป็นต้น

เบญจธรรม 5 หมายถึง ข้อปฏิบัติอันดีงาม 5 ประการ ได้แก่

2.1 เมตตา หมายถึง ความรักปรารถนาดี คือ อยากรให้ผู้อื่นมีความสุข เช่น มีความรักต่อพี่น้อง ต่อเพื่อนและคนอื่น ไม่ต้องการให้เขาประสบความทุกข์ ความลำบาก

2.2 สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ กล่าวคือ ประกอบอาชีพที่สุจรัตไม่คดโกงหรือเป็นโจรปล้นทรัพย์สินของบุคคลอื่น

2.3 สारรวมในกาม หมายถึง มีความสันโดษในคู่ครอง รักเดียวใจเดียว

2.4 วาจาสัตย์ หมายถึง พูดจริงทำจริง พูดคำไหนเป็นคำนั้น ซื่อสัตย์ต่อคำพูดของตนเอง

แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (วันมาฆบูชา) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว โดยทำเครื่องหมาย O ลงใน
กระดาษคำตอบ

1. ประโยชน์สูงสุดในการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาคือข้อใด?
 - ก. ได้ทำบุญตักบาตรแด่พระสงฆ์
 - ข. ได้ไปร่วมเวียนเทียนที่วัด
 - ค. ได้ปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม
 - ง. ได้พูดคุยกับเพื่อน
2. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้นักเรียนในฐานะพุทธศาสนิกชนไปวัดไม่ควรปฏิบัติในข้อใด?
 - ก. ไปทำบุญที่วัด
 - ข. ไปเที่ยวเล่นส่งเสียงดัง
 - ค. ฟังเทศน์
 - ง. บำเพ็ญสาธารณประโยชน์
3. นักเรียนคิดว่า บุคคลใดต่อไปนี้ปฏิบัติตนได้เหมาะสมที่สุดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
 - ก. กมลมาศจะไปพบพระเพื่อยืมหนังสือมาเขียนรายงานเรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
 - ข. อนุสรณ์ไปตักบาตร ฟังเทศน์ นั่งสมาธิ แผ่เมตตาและร่วมเวียนเทียน
 - ค. สิริโฉมไปยิงนกพิราบที่วัดเพื่อความสนุกสนาน
 - ง. มุชิตาไปตลาดเพื่อซื้อดอกบัวไปทำบุญที่วัด
4. ข้อใดต่อไปนี้ไม่ใช่วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
 - ก. วันมาฆบูชา
 - ข. วันวิสาขบูชา
 - ค. วันอัฐมีบูชา
 - ง. วันคริสต์มาส
5. นักเรียนไปร่วมทำกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุด
 - ก. เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว
 - ข. เพื่อความสนุกสนานเบิกบานใจ
 - ค. เพื่อสืบทอดศาสนาให้ดำรงอยู่ได้
 - ง. เพื่อน้อมระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย

แบบทดสอบ (ต่อ)

6. มาฆบรูณมีบูชา แปลว่า
 - ก. การบูชาพระในวันเพ็ญเดือน 3
 - ข. การบูชาพระในวันเพ็ญเดือน 6
 - ค. การบูชาพระในวันเพ็ญเดือน 8
 - ง. การบูชาพระในวันเพ็ญเดือน 11
7. วันมาฆบูชา นิยมเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า
 - ก. วันจาตุรงคสันนิบาต แปลว่า การประชุมอันประกอบด้วยองค์ 4
 - ข. วันพระจันทร์เต็มดวง
 - ค. วันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ
 - ง. วันธรรมสวนะ
8. วันมาฆบูชามีความสำคัญยกเว้นข้อใด?
 - ก. คล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า
 - ข. พระอรหันต์สาวกจำนวน 1,250 รูป มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย
 - ค. พระอรหันต์สาวกเหล่านั้น ล้วนแต่พระพุทธเจ้าทรงอุปสมบทให้
 - ง. พระอรหันต์สาวกเหล่านั้น มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมายกันมาก่อน
9. หัวใจหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงในวันมาฆบูชาคือข้อใด?
 - ก. อริยสัจ 4
 - ข. ไตรลักษณ์
 - ค. ไตรสิกขา
 - ง. โอวาทปาติโมกข์
10. ใจความของโอวาทปาติโมกข์คือข้อใด?
 - ก. คีล สมาธิ ปัญญา
 - ข. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
 - ค. ไม่ทำชั่ว ทำแต่ความดี ทำใจให้บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว
 - ง. บุญและบาป

แบบทดสอบจุดประสงค์ที่ 1-2 สารการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว โดยทำเครื่องหมาย ○ ลงในกระดาษคำถาม

-
- เหตุการณ์ในวันมาฆบูชาถือกำเนิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศอินเดีย ณ สถานที่ใด? และมีงานพิธีวันมาฆบูชาจัดครั้งแรกในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยรัชกาลใด?
 - สวนอัมพวัน ในรัชกาลที่ 1
 - ป่ามฤคทายวัน ในรัชกาลที่ 2
 - สวนลุมพินีวัน ในรัชกาลที่ 3
 - วัดเวฬุวัน ในรัชกาลที่ 4
 - ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นักเรียนควรปฏิบัติกิจกรรมใดมากที่สุด?
 - หัดนั่งวิปัสสนา
 - ไปเที่ยวกับเพื่อน
 - ละชั่วทำความดี
 - ไปเยี่ยมพระสงฆ์
 - วันวิสาขบูชา เกี่ยวข้องโดยตรงกับพระพุทธเจ้า แล้ววันมาฆบูชาเกี่ยวข้องกับ...?
 - พระรัตนตรัย
 - พระธรรมคำสอน
 - โอวาทปาติโมกข์
 - อรหันต์สาวก
 - วันจาตุรงคสันนิบาต มีความหมายว่าอย่างไร?
 - การประชุมสงฆ์อันประกอบด้วยองค์ 1
 - การประชุมสงฆ์อันประกอบด้วยองค์ 2
 - การประชุมสงฆ์อันประกอบด้วยองค์ 3
 - การประชุมสงฆ์อันประกอบด้วยองค์ 4

แบบทดสอบจุดประสงค์ที่ 3 - 4 สารการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว โดยทำเครื่องหมาย O ลงในกระดาษคำตอบ

1. ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา นักเรียนไม่ควรปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี
 - ก. ไปวัดเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา
 - ข. ไปปล่อยนกปล่อยปลา
 - ค. ไปสนทนาธรรมกับพระ
 - ง. ไปวัดเพื่อรดน้ำมนต์และขอพรกับพระ
2. ในวันมาฆบูชา นักเรียนได้รับประโยชน์อย่างสูงสุด จากการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอะไรบ้าง?
 - ก. สังคมยกย่องสรรเสริญ
 - ข. เพื่อนำหลักธรรมไปปรับใช้ในชีวิตรประจำวัน
 - ค. ดีกว่านั่งเล่นดูทีวีที่บ้าน
 - ง. เพื่อความสบายใจ
3. การปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชาได้รับผลหลายอย่าง ยกเว้นข้อใด?
 - ก. เป็นการสะสมบุญกุศล
 - ข. เป็นการไถ่บาปที่เคยทำไว้
 - ค. เป็นแบบอย่างแก่อนุชนรุ่นหลัง
 - ง. เป็นการชำระจิตใจให้สงบระงับจากกิเลส
4. วันมาฆบูชา บุคคลใดที่ประพฤติปฏิบัติตนได้เหมาะสมที่สุด
 - ก. วิศรุตเดินเวียนเทียนพร้อมคุยกับเพื่อนไป
 - ข. มุกิตาลดนมและถอดหมวกเมื่อไปถึงวัด
 - ค. ศรารามนั่งหลับขณะพระสงฆ์กำลังแสดงธรรม
 - ง. สิริโฉมคุยกับเพื่อนขณะพระสงฆ์กำลังให้พร

แบบทดสอบจุดประสงค์ที่ 5 สารการเรีนรู้พระพุทธศาสนา

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว โดยทำเครื่องหมาย O ลงในกระดาษคำตอบ

-
- บุคคลใดต่อไปนี้ ได้ชื่อว่าปฏิบัติตามหลักกรรมโอวาท 3 ที่เหมาะสมที่สุด
 - แต่งรักษาศีล 5 เป็นประจำ
 - คำชอบนั่งสมาธิเป็นประจำ
 - เขี้ยวไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต
 - ชาวชอบไปเล่นที่วัดเป็นประจำ
 - การปฏิบัติตนตามหลักกรรมโอวาทปาติโมกข์จะก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านใดมากที่สุด
 - เป็นที่เกรงขามของบุคคลอื่น
 - มีคนคบหาสมาคมด้วย
 - เป็นแบบอย่างที่ดี
 - ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น
 - คนเราจะชั่วหรือดี วัดกันได้จากที่ไหน?
 - ชาติตระกูล
 - ทรัพย์สินเงินทอง
 - บริวารเยอะ
 - ความประพฤติ

แบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี
คำชี้แจง : ขอความกรุณานักเรียนได้แสดงความรู้สึกนึกคิด หรือความพึงพอใจต่อกิจกรรม
การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามสภาพที่เป็นจริง ตามประเด็นต่อไปนี้

รายการ	ระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีการเลือกสื่อการเรียนการสอนที่ให้ความปลอดภัยและเหมาะสมกับท้องถิ่น					
2. มีการเลือกสื่อการเรียนการสอนที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียน โดยหาง่ายและราคาไม่แพง					
3. มีการเตรียมสื่อการเรียนการสอนโดยจัดเรียงสื่อที่ใช้ตามลำดับก่อนหลัง และเตรียมสื่อสำรองไว้กรณีมีปัญหา					
4. สื่อที่นำมาใช้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและมีประสิทธิภาพ					
5. นักเรียนมีส่วนร่วมในการนำเสนอสื่อการเรียนการสอน					
6. มีความมั่นใจในการนำเสนอสื่อการเรียนการสอน					
7. มีการนำเสนอสื่อการเรียนการสอนโดยมีรูปแบบการนำเสนอที่แปลกใหม่และน่าสนใจ					
8. มีการสังเกตความสนใจของผู้เรียนในขณะที่ใช้สื่อการเรียนการสอน					
9. มีการประเมินผลโดยให้นักเรียนรายงานผลหรืออภิปรายผลที่ได้จากการใช้สื่อการเรียนการสอนนั้นๆ					
10. มีความพอใจต่อการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูผู้สอน					
11. ได้รับความรู้ความเข้าใจและประโยชน์จากการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา					

ขอให้นักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก จ

รายชื่อผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตสื่อ
การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

1. รายชื่อผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียน
วัดสว่างอารมณ์ จำนวน 6 รูป/คน

ที่	ชื่อ - ฉายา/สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
1.	พระเกษสยาม ฐมฺหิโน/บุญยงค์	ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา	ชั้นป. 6
2.	นายรังสรรค์ โกยทา	ครูคศ. 2	ชั้นป. 5
3.	นางอัสสร ลาตณรงค์	"	ชั้นป. 4
4.	นายไพบูลย์ ยากรณ์	"	ชั้นป. 3
5.	นายพงษ์ศักดิ์ จักรักษา	"	ชั้นป. 2
6.	นางอำพัน บรรจงศิริ	"	ชั้นป. 1

2. รายชื่อผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนที่ให้การสัมภาษณ์ในการวิจัยระยะที่ 1 (R₁) จำนวน 10 รูป/คน วันที่ เดือน ปี ที่สัมภาษณ์

ที่	ชื่อ - ฉายา/สกุล	ตำแหน่ง	วันที่/เดือน/ปี /เวลา
1.	นายไพฑูรย์ ภูรัตน์	ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนชุมชนหนองโดน	19 กันยายน 2548 09.00 - 09.40 น.
2.	นายประเชิญ แสงประจวบ	ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์	11 ตุลาคม 2548 10.00 - 10.50 น.
3.	นายประยูร ผาสุก	ครูคศ. 3	19 กันยายน 2548 10.00 - 10.40 น.
4.	พระเกษสยาม ชุ่มทินโน	ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา	
5.	นางสุชีลา ทศพร	ครูคศ. 3	
6.	นายไพบูลย์ ยากรณ์	ครูคศ. 2	6 ตุลาคม พ.ศ. 2548
7.	นายพงษ์ศักดิ์ จักรักษา	"	
8.	นายรังสรรค์ โกยทา	"	09.00 - 10.00 น.
9.	นางอัปสร ลาดณรงค์	"	
10.	นางอำพัน บรรจงศิริ	"	

3. รายชื่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ให้การสัมภาษณ์ในการวิจัยระยะที่ 1 (R₁)
กลุ่มที่ 1 จำนวน 10 คน วันที่ เดือน ปี ที่สัมภาษณ์

ที่	ชื่อ - สกุล	วันที่/เดือน/ปี /เวลา
1.	เด็กชายศิริโนม วงษ์นาค	
2.	เด็กชายปกรณ์ วงษ์นาค	
3.	เด็กชายวิศรุต สีเดือน	
4.	เด็กชายศรธรรม วงษ์ลี	
5.	เด็กชายสรรพวัฒน์ สุขสดมภ์	7 ตุลาคม พ.ศ. 2548
6.	เด็กหญิงศศิประภา พันธุ์พูล	09.00 - 09.40 น.
7.	เด็กหญิงเมทินี ถนอมวงษ์	
8.	เด็กหญิงชลธิชา วณิกสัมบัน	
9.	เด็กหญิงสุริษา กระจ่ายทอง	
10.	เด็กหญิงวชิรพร คล้ายประสิทธิ์	

4. รายชื่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ให้การสัมภาษณ์ในการวิจัยระยะที่ 1 (R₁)
กลุ่มที่ 2 จำนวน 10 คน วันที่ เดือน ปี ที่สัมภาษณ์

ที่	ชื่อ - สกุล	วันที่/เดือน/ปี /เวลา
1.	เด็กชายนริศ ปานรัตน์	
2.	เด็กชายกอบโชค น้อยสงวน	
3.	เด็กชายทับสุวรรณ สนธิ	
4.	เด็กชายเอกชัย สุพัฒน์	7 ตุลาคม พ.ศ. 2548
5.	เด็กชายสุนันทา จิตตระ	10.00 - 10.40 น.
6.	เด็กหญิงอนุสรุรา สุขเกษม	
7.	เด็กหญิงมุกิตา ศรีศรีรัมย์	
8.	เด็กหญิงรัตนา อินทรา	
9.	เด็กหญิงกมลมาศย์ จำปาดวง	
10.	เด็กหญิงผกาวัลย์ สุขเสาร์	

5. รายชื่อผู้มีส่วนสำคัญ คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้เข้าร่วมประชุมประชาพิจารณ์และร่วมหาแนวทางและวิธีการพัฒนาและดัชนีชี้วัดความสำเร็จใน การพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา วันที่ 12 มกราคม 2549 เวลา 08.00 - 14.00 น. จำนวน 6 รูป/คน

ที่	ชื่อ - ฉายา/สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
1.	พระเกษสยาม ธรรมทินโน	ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา	
2.	นายไพบูลย์ ยากรณ์	ครูศศ. 2	
3.	นายพงษ์ศักดิ์ จักรักษา	"	
4.	นายรังสรรค์ โกยทา	"	
5.	นางอัปสร ลาตณรงค์	"	
6.	นางอำพัน บรรจงศิริ	"	

6. รายชื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ พระภิกษุสามเณร ครูผู้สอนและนักเรียนเป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมประชาพิจารณ์และร่วมหาแนวทางและวิธีการ และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 12 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.30 - 14.00 น. จำนวน 20 รูป /คน

ที่	ชื่อ - ฉายา/สกุล	ตำแหน่ง	สถานที่ทำงาน
1.	นายประเชิญ แสงประจวบ	ผู้บริหาร	โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
2.	นางสุชีลา ทศพร	ครูคศ. 3	"
3.	นางเด่นดวง แสงประจวบ	ครูคศ. 2	"
4.	นางบุปผา ผาแสง	ครูคศ. 2	"
5.	เด็กชายศิริโณม วงษ์นาค	ป. 6	
6.	เด็กชายปกรณ์ วงษ์นาค	"	
7.	เด็กชายนริศ ปานรัตน์	"	
8.	เด็กชายกอบโชค น้อยสงวน	"	
9.	เด็กหญิงศศิประภา พันธุ์พูล	"	
10.	เด็กหญิงกมลมาศย์ จำปาดวง	"	
11.	เด็กหญิงอนุสรรา สุขเกษม	"	
12.	เด็กหญิงเมทีณี ถนอมวงษ์	"	
13.	เด็กหญิงชลธิชา วณิชสัมบัน		
14.	เด็กหญิงมุกิตา ศรีศรีรัมย์		
15.	เด็กหญิงรัตนา อินทรา		
ผู้ร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมประชาพิจารณ์และหาแนวทางวิธีการในการพัฒนา			
16.	พระสมุห์สาโรจน์ ธีรภทฺโท	เจ้าอาวาส	วัดกองทอง
17.	พระภุชญา สิลฺโล	ครูผู้สอน	โรงเรียนวัดตาลเสี้ยน
18.	ผศ. มานิตา ศรีสาคร	อาจารย์ที่ปรึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
19.	นายธนสวรรค์ คงสงฆ์	นักวิชาการ 6 ว.	ศาลากลางจังหวัดลพบุรี
20.	นางสุนันท์ ชูทิพย์	นักวิชาการ 6 ว.	ศาลากลางจังหวัดลพบุรี

7. รายชื่อผู้มีส่วนสำคัญ คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและหาประสิทธิภาพสื่อ วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.00 - 16.00 น. จำนวน 6 รูป/คน

ที่	ชื่อ - ฉายา/สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
1.	พระเกษสยาม ฑมมทินโน	ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา	
2.	นายไพบูลย์ ยากรณ์	ครูศศ. 2	
3.	นายพงษ์ศักดิ์ จักรรักษา	"	
4.	นายรังสรรค์ โกยทา	"	
5.	นางอัสสร ลาตณรงค์	"	
6.	นางอำพัน บรรจงศิริ	"	

8. รายชื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหาร นักเรียน ผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและหาประสิทธิภาพสื่อ วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.00 - 16.00 น. จำนวน 14 รูป/คน

ที่	ชื่อ - ฉายา/สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
1.	พระสมุห์สาโรจน์ ชีรภทฺโท	เจ้าอาวาสวัดทองทอง	
2.	นายประเชษฐ แสงประจวบ	ผู้บริหารสถานศึกษา	
3.	นางสุชีลา ทศพร	ครูคศ. 3	
4.	นางบุปผา ผาแสง	ครูคศ. 2	
5.	เด็กชายปกรณ์ ทองอัน	ป. 6	
6.	เด็กชายนริศ ปานรัตน์	"	
7.	เด็กชายศิริโณม วงษ์นาค	"	
8.	เด็กชายกอบโชค น้อยสงวน	"	
9.	เด็กชายศรธรรม วงษ์ลี	"	
10.	เด็กหญิงศศิประภา พันธุ์พูล	"	
11.	เด็กหญิงมุกิตา ศรีศรีราม	"	
12.	เด็กหญิงรัตนา อินทรา	"	
13.	เด็กหญิงกมลมาศย์ จำปาดวง	"	
14.	เด็กหญิงวชิรพร คล้ายประสิทธิ์	"	

9. รายชื่อวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญร่วมตรวจสอบแผนกิจกรรมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและหาประสิทธิภาพสื่อ วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.00 - 16.00 น. จำนวน 3 คน

ที่	ชื่อ - ฉายา/สกุล	วิทยากร / ผู้เชี่ยวชาญ	สถานที่ทำงาน
1.	นายวิเชียร จิตทรัพย์	สื่อการสอนและการผลิตสื่อ	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาปทุมธานี เขต 1
2.	นายพิเชษฐ อิ่มสุข	สื่อการสอนและการผลิตสื่อ	
3.	นางสาวสิริกร กระสาทอง	แผนการจัดการเรียนรู้	

10. รายชื่อผู้มีส่วนสำคัญ คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและหาประสิทธิภาพสื่อ 27 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.00 - 16.00 น. จำนวน 6 รูป/คน

ที่	ชื่อ - ฉายา/สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
1.	พระเกษสยาม ธรรมทินโน	ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา	
2.	นายไพบุลย์ ยากรณ์	ครูคศ. 2	
3.	นายพงษ์ศักดิ์ จักรักษา	"	
4.	นายรังสรรค์ โกยทา	"	
5.	นางอัปสร ลาตณรงค์	"	
6.	นางอำพัน บรรจงศิริ	"	

11. รายชื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหาร นักเรียน ผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและหาประสิทธิภาพสื่อ 27 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.00 - 16.00 น. จำนวน 8 รูป/คน

ที่	ชื่อ - ฉายา/สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
1.	พระสมุห์สาโรจน์ ชีรภทฺโท	เจ้าอาวาสวัดทองทอง	
2.	นายประเชิญ แสงประจวบ	ผู้บริหารสถานศึกษา	
3.	นางสุชีลา ทศพร	ครูคศ. 3	
4.	นางบุปผา ผาแสง	ครูคศ. 3	
5.	เด็กชายปกรณ์ ทองอัน	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	
6.	เด็กชายนริศ ปานรัตน์	"	
7.	เด็กหญิงศศิประภา พันธุ์พูล	"	
8.	เด็กหญิงมุกิตา ศรีศรีรัมย์	"	
9.	เด็กหญิงกมลมาลัย จำปาดวง	"	

12. รายชื่อวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญร่วมตรวจสอบการผลิตสื่อการเรียนการสอน เพื่อพัฒนา
การผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและหาประสิทธิภาพสื่อ
วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.00 - 16.00 น. จำนวน 7 รูป / คน

ที่	ชื่อ - ฉายา/สกุล	หน้าที่	สถานที่ทำงาน
1.	พระมหาวิเชียร ชาตวชิโร		
2.	พระมหาสมชัย โกสโล	วิทยากรด้านการ	วัดพระพุทธบาท
3.	พระมหาสุชิน กตปุญโญ	ผลิตสื่อการเรียนการสอน	ราชวรมหาวิหาร
4.	สามเณรวีรพงษ์ แข็งฤทธิ์		
5.	นายวิเชียร จิตทรัพย์		
6.	นายพิเชษฐ อิ่มสุข	ผู้ประเมินผล	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาลพบุรีเขต 1
7.	นางสาวสิริกร กระสาทอง		

13. รายชื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การทดลองแบบเดี่ยว
เพื่อหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 31 มกราคม พ.ศ. 2549
เวลา 08.30 - 09.30 น. จำนวน 1 คน

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
1.	เด็กหญิงเปรมกมล จำปาเฟื่อง	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	ร.ร.วัดสว่างฯ

14. รายชื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การทดลองแบบกลุ่มเล็ก เพื่อหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 31 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 12.30 - 14.30 น. จำนวน 12 คน

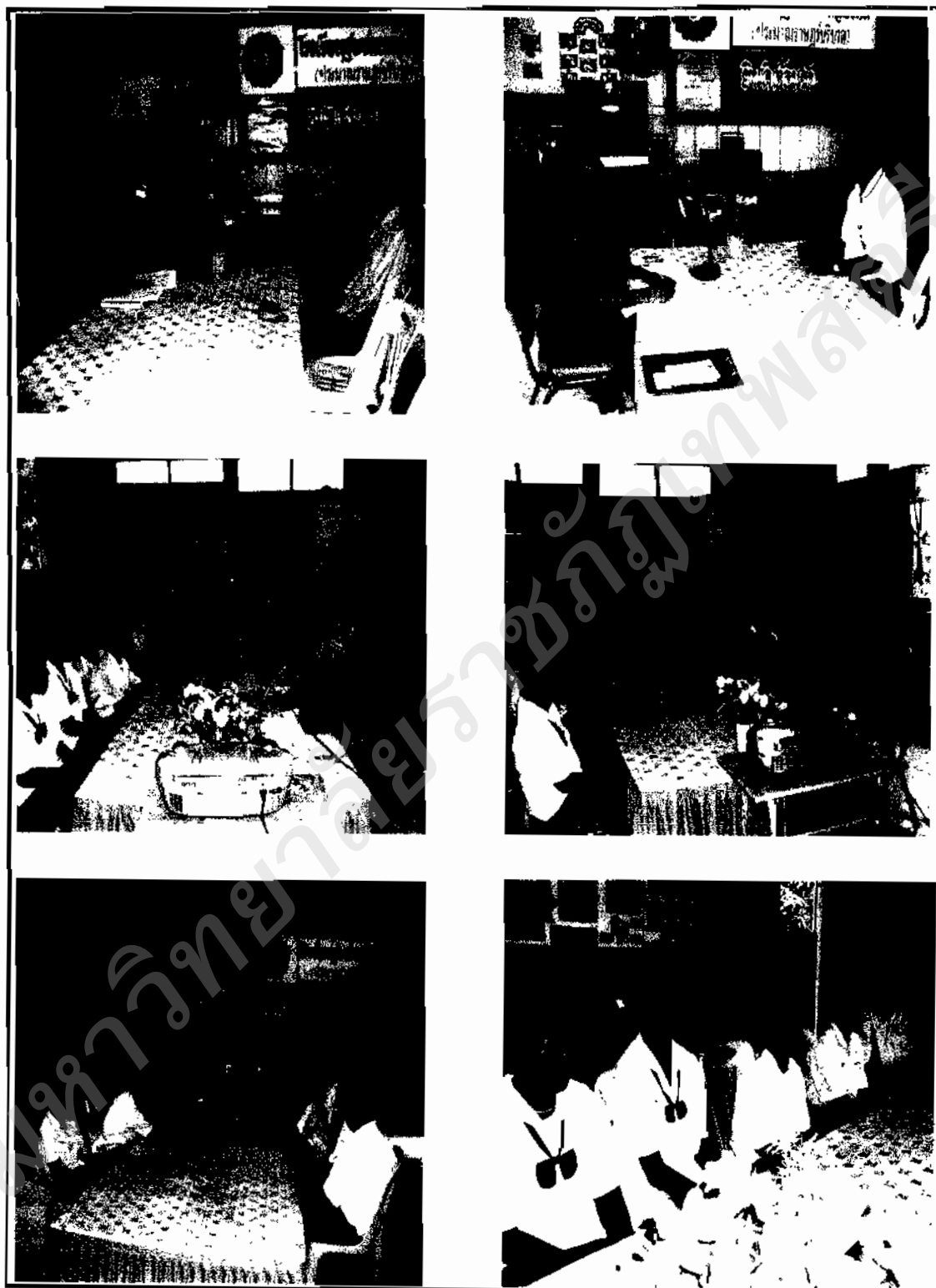
ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
1.	เด็กชายธรรกร สงวนชาติ	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	ร.ร.อนุบาลฯ
2.	เด็กชายภานุเดช ปันหุ่น	"	"
3.	เด็กชายอดิพงษ์ อ่องย่อง	"	"
4.	เด็กชายจิรพัฒน์ อ่อนสัมฤทธิ์	"	"
5.	เด็กชายโชควิรุณ คำแคน	"	"
6.	เด็กหญิงปัทมา ผาแสง	"	"
7.	เด็กหญิงชฎาพร ดาวลอย	"	"
8.	เด็กหญิงชไมพร คู่มกระโทก	"	"
9.	เด็กหญิงณัฐนิชา ญาณโอสถ	"	"
10.	เด็กหญิงโชติกา เนตรหาญ	"	"
11.	เด็กหญิงเสาวลักษณ์ อินสร	"	"
12.	เด็กหญิงบุษราภรณ์ สีม่วง	"	"

15. รายชื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การทดลองแบบกลุ่มใหญ่ คือทั้งชั้นเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 วันที่ เวลา 12.30 - 14.30 น. จำนวน 16 คน

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
1.	เด็กชายชัยณรงค์ พระนอนเขตร	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	ร.ร. ชุมชนฯ
2.	เด็กชายสุชาติ สุขเกษม	"	"
3.	เด็กชายไพศาล สำเนียง	"	"
4.	เด็กชายสันติสุข สอนดา	"	"
5.	เด็กชายนรุตม์ บุญยวุก	"	"
6.	เด็กชายวีระยุทธ์ วัฒนะ	"	"
7.	เด็กชายอภิรัตน์ บุญเพชร	"	"
8.	เด็กชายสุวรรณรัฐ เขตเขว่า	"	"
9.	เด็กหญิงมลิวลัย รักษาจิตร	"	"
10.	เด็กหญิงวิภารัตน์ มั่งคง	"	"
11.	เด็กหญิงสุภัชชา โสพันธ์	"	"
12.	เด็กหญิงพัชรินทร์ พิมพ์สอน	"	"
13.	เด็กหญิงวรรณภา วรรณหาญ	"	"
14.	เด็กหญิงรุ่งวารีย์ นุ่มน้อย	"	"
15.	เด็กหญิงวิศรา ความมั่น	"	"
16.	เด็กหญิงสุจิตรา พันระยักคงคา	"	"

ภาคผนวก ฉ

รูปภาพการพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

ภาพ 1 การสัมภาษณ์นักเรียนการวิจัยในระยะที่ 1 วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2548
เวลา 08.40 -11.00 น. ณ โรงเรียนชุมชนหนองโดน (ประมาณราษฎร์บริบาล)

ภาพ 2 การสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
การวิจัยในระยะที่ 1 วันที่ 7 และ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2548 เวลา 08.40 -11.00 น.

ภาพ 3 การจัดประชุมประชาพิจารณ์เพื่อจัดทำรายละเอียดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.00-16.00 น.

ภาพ 4 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ณ ศาลาการเปรียญวัดทอง วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 08.00 -16.00 น.

ภาพ 4 (ต่อ)

ภาพ 5 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
 โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ เมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2549 ณ ศาลาการเปรียญ
 วัดกองทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี เวลา 08.30 - 16.00 น.

ภาพ 6 สื่อประสมที่ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์
ร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอนขึ้น

ภาพ 7 สื่อกิจกรรม นักเรียนเข้าร่วมประกอบพิธีทางศาสนา วันมาฆบูชา ณ วัดทอง
วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 07.00 - 10.30 น.

ภาพ 8 การนำสื่อการเรียนการสอนไปทดลองสอนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อ ณ โรงเรียนชุมชนหนองโดน (ประมาณราษฎร์บริบาล) โรงเรียนอนุบาลหนองโดน (สนทประชากร) วันที่ 1 - 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 เวลา 08.30 - 14.30 น.

ภาพ 9 การนำสื่อประสมไปใช้สอนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อ วันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2549
เวลา 08.30 - 10.30 น.

ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์

ชื่อ-ฉายา-สกุล	พระวงศสถิตย์ ธรรมทินโน / วิสุภี
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 2 กรกฎาคม 2522
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	วัดกองทอง ตำบลดอนทอง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักเรียนวัดกองทอง และโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสระบุรี ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและธรรมศึกษา ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาและวิชาอื่นๆ ในระดับชั้นประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 กรรมการตรวจข้อสอบธรรมสนามหลวงและธรรมศึกษา
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2535 ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนทุ่งมนราษฎร์บำรุง ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2537 นักธรรมชั้นเอก วัดโพธิ์โนนทัน จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2541 มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวิเวกธรรมประสิทธิ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2546 พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) (เกียรตินิยมอันดับ 2) คณะพุทธศาสตร์ (สาขาปรัชญา) จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (ปว.ค.) จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2549 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตรการพัฒนาศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี